

ΝΕΟΛΟΓΟΥ ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΑ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ

ΣΥΝΔΡΟΜΑΙ ΠΡΟΠΛΗΡΩΤΑΙ
ΜΕΤΑ ΤΟΥ "ΝΕΟΛΟΓΟΥ"

Ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐτησίᾳ . . . Φρ. γρ. 46
Ἐν ταῖς Ἑσπέραις . . . . . Μετ. 16
Ἐν Ἑλλάδι, Ἀγγλῳ καὶ Ἑσ-
πέρῃ . . . . . Φρ. γρ. 70
Ἐν Ρωσίᾳ . . . . . Ρούβλ. 25
Ἐξάμηνοι τὰ ἡμέρη.

ΠΟΛΙΤΙΚΗ, ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ, ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ

ΕΚΔΙΔΟΤΑΙ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ.

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ Σ. Ι. ΒΟΥΤΥΡΑΣ.

ΣΥΝΔΡΟΜΑΙ ΠΡΟΠΛΗΡΩΤΑΙ
ΑΝΕΥ ΤΟΥ "ΝΕΟΛΟΓΟΥ"

Ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐτησίᾳ . . . Μετ. 4
Ἐν ταῖς Ἑσπέραις . . . . . Λίτ. 1
Ἐκτὸς τῆς Τουρκίας . . . . . Φρ. γρ. 25
Ἄνευ συνδρομῶν ἐτήσιαι.
Ἐκαστὸν φύλλον τιμᾶται ἡροσίων Δύο (2).

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ.

Ἡ «Ἐβδομαδιαία Ἐπιθεωρησις». — Πολιτικὴ Ἐπιθεωρησις. — (Ἐρνέστου Κουρτίου) Ἡ Ἑλληνικὴ Ἱστορία (Μεταφραζομένη ὑπὸ Μ. Ε. Μιχαλοπούλου). — Γενικαὶ ὁμηριώδεις. — Ἡ Ἱατρικὴ παρὰ Σοφοκλεῖ (ὑπὸ Κ. Κοκκολάτου). — Ποικίλα. — Ναυτικὴ τέχνη (τὸ ναυτικὸν τῶν ἀρχαίων, κατὰ τὸν Βίκτορα Βέτση). — Ἐπιστημονικά (Φάσματα ἀπλανῶν ἀστέρων ὑπὸ Ἡλ. Γ. Βαλσαμάκη). — Ἡ ἐν Ἀθήναις ἐπιστημονικὴ ἐταιρεία. — Ἀκαδημαϊκά. — Περὶ τινῶν χειρογράφων τῆς ἀρτι ἀποτεφρωθείσης Μονῆς τῆς Μαχαιράδος ἐν Κύπρῳ (ὑπὸ Χρ. Παπαδοπούλου). — Αἱ πληγαὶ τοῦ κόσμου. — Ἡ ὥρα τῆς τροδευχῆς (ποίησις ὑπὸ τῆς δεσποινίδος Κ. Α. Π.). — Ὁ ἀδελφὸς καὶ ἡ ἀδελφὴ (ὑπὸ PAUL JANET).

Η

ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΑ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ

ἀπὸ τοῦ προσεχοῦς τεύχους αὐτῆς εἰσερχομένη εἰς τὸ δεύτερον ἀπὸ τῆς ἐκδόσεως αὐτῆς ἔτος, ρυθμισθήσεται οὕτως, ὥστε νὰ ἐξυπηρετῶνται δι' αὐτῆς πᾶσαι αἱ τῆς κοινωνίας τάξεις, ἀπὸ τοῦ ἐπιστήμονος μέχρι τοῦ ὀπωροῦντος παιδείας ἀψαμένον· ἐφ' ᾧ καὶ τὰ ἐν αὐτῇ ἄρθρα θέλουσι περιστρέφεσθαι τὸ πλεῖστον περὶ ζητήματα τῆς ἡμέρας (actualités), ἀποβλέποντα ἐνθεν μὲν εἰς τὴν μετάδοσιν τῆς παρ' ἡμῖν, τῆς ἐν Ἑλλάδι τῆς ἐν Εὐρώπῃ, τῆς ἐν Ἀμερικῇ καὶ ταῖς ἄλλαις χώραις καθόλου πνευματικῆς καὶ πολιτικῆς κινήσεως, ἐνθεν δέ, ὡς καὶ τὰ τῶν κρατίστων εὐρωπαϊκῶν ἐφημερίδων, φιλολογικὰ παραρτήματα πράττουσιν, εἰς τὴν παροχὴν ἐκάστη τάξει τῶν ἀναγνωστῶν αὐτῆς ἀναγνωσμάτων τερπνῶν ἅμα καὶ ἐνδιαφερόντων αὐτῇ. Ἡ Ἱστορία, ἡ Φιλολογία πάντων τῶν ἐθνῶν, ἡ Πολιτικὴ, ἡ Καλλιτεχνία, τὸ Θέατρον, ἡ Ἐπιστήμη καθόλου, ἡ Μουσικὴ, τὰ Οἰκονομικὰ κτλ., πάντα θ' ἀντιπροσωπεύονται ἐν τῇ ἡμετέρᾳ Ἐπιθεωρησίᾳ. Τακτικῶς δὲ θὰ δημοσιεύονται αἱ ἐξῆς Ἐπιθεωρήσεις: Πολιτικῆ, Φιλολογικῆ, Ἐπιστημονικῆ, Παιδευτικῆ, Θεατρικῆ πάντων τῶν θεάτρων, Μουσικῆ καὶ Οἰκονομικῆ, καὶ Μυθιστορήματα καὶ Διηγήματα τῶν κρατίστων εὐρωπαϊκῶν γραφίδων. Τὰ ἄρθρα θέλουσι γράφεσθαι ὑπὸ εἰδικῶν λογίων ἀνδρῶν, ἢ δ' ἐπιστάσια τοῦ φύλλου, ἀνατεθεῖσα εἰδικῶ ἀνδρὶ, θέλει ἔχει πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν αὐτῆς τὰ σπουδαιότατα τῶν φιλολογικῶν παραρτημάτων τῶν εὐρωπαϊκῶν φύλλων καὶ περιοδικῶν συγγράμματα, πρὸς ἃ πᾶσα προσπάθεια καταβληθήσεται ὅπως ἐξάμιλλος ἢ Ἐπιθεωρησις καταστή.

ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ.

Αἱ τοῦ κοινοῦ ἐπὶ τῶν ἐξωτερικῶν ὑπουργοῦ τῆς μοναρχίας τῶν Ἀψβούργων ὁπλώσεις, αἵτινες ἀπὸ τῆς ἐνάρξεως τῶν ἐν ταῖς ἀντιπροσωπεῖαις ἐργασιῶν ἀπερῶφθησαν τὴν προσοχὴν σύμπαντος τοῦ Εὐρωπαϊκοῦ κόσμου, ἀποβάλλουσι βαθμυδὸν τὴν σπουδαιότητα αὐτῶν καὶ ἐν δευτέρᾳ νῦν τίθενται μοῖρα ἐπὶ τῇ ἀνελίξει ἐτέρων ζητημάτων, πολλῶ μᾶλλον βαρυσυμάντων ἐνεκα τοῦ ὅτι αἱ μὲν ὁπλώσεις τοῦ κόμπος Καλνόνκη δὲν ἐξέρχονται τοῦ γνωστοῦ κύκλου τῆς διασαλπίσεως τῶν εἰρηνικῶν προθέσεων καὶ τῆς παγίσεως τῆς εἰρήνης, τοῦναντίον δὲ τὰ νῦν ἀνακινούμενα ζητήματα διὰ ὑψηλῶν ἐπιχειρημάτων ἀποδεικνύουσι τὴν ἀληθῆ τῶν πραγμάτων κατάστασιν, ἔχουσιν ὅλως ἀντιθέτως πρὸς τὴν διὰ τῶν εἰρημίων ὁπλώσεων διαζωγραφηθεῖσαν. Ὁ ὑπουργὸς τοῦ αὐτοκράτορος Φραγκίσκου Ἰωσήφ ἐπανελημμένως διεκήρυξεν ὅτι ἡ τριπλῆ συμμαχία, οὐδένα ἐπιθετικὸν ἐπιδιώκουσα σκοπὸν, κύριον αὐτῆς προτίθεται μέλημα τὴν περιφρούρησιν τῆς εὐρωπαϊκῆς εἰρήνης καὶ τὴν ἐξασφάλισιν τῆς ἰσυχίας τῶν λαῶν, οὕτω δὲ λεληθότως ἀνωμολόγει ὅτι, ἐπιτευχθέντος τοῦ ἐπιδιωκόμενου σκοποῦ, περιττὴ ἀποβαίνει ἡ ἐξακολούθησις τῶν μεγάλων πολεμικῶν παρασκευῶν, αἵτινες ἐκμυζῶσαι καὶ τὴν ἐλαχίστην ζωτικὴν ἱκμάδα, εἰς παντελῆ σχεδὸν πενίαν περιύγαγον τὰς ἐργατικὰς τάξεις καὶ τοὺς φορολογουμένους, προῦκάλεσαν δὲ τὰς σφοδρὰς τούτων διαμαρτυρίας ἀπανταχοῦ τῆς Δύσεως, ὅπου ὄντως μυρία ἀκούονται κατακραυγαὶ κατὰ τῆς πολιτικῆς τῶν ἰθυνόντων. Μικρὸν ὅμως παρήλθεν ἀπὸ τῶν ὁπλώσεων τοῦ κόμπος χρονικὸν διάστημα, τὰ δὲ πράγματα, ταχέως διαδεχόμενα ἀλλήλα, ἄρδην ἀνέτρεψαν τὰς διὰ τῶν ὁπλώσεων τούτων συλληφθεῖσας ἐλπίδας καὶ εἰς νέους ἐνέβαλον ἐνδοιασμοὺς τοὺς λαοὺς, βλέποντας τὰς μεγάλας τῆς Εὐρώπης δυνάμεις καὶ αὐτὰς ἐτι τὰς ἐλάσσονας οὐ μόνον ἐξακολουθοῦσας τὰς τέως πολεμικὰς αὐτῶν παρασκευὰς, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ μᾶλλον ἐφιστώσας τὴν προσοχὴν αὐτῶν ἐπὶ τοῦ ὑψισταμένου στρατιωτικοῦ συστήματος, ὅπερ ἀλλαχοῦ μὲν ἄρδην ἀνατρέπεται καὶ ἐπὶ νέων ὅλως βασίζεται βάσεων, ἀλλαχοῦ δὲ οἰκτικὰς ὑψίσταται μεταρρυθμίσεις ἀναλόγως τῶν ἀναγκῶν τῶν ἐν αἷς ἰσχύει χωρῶν. Ὑπὸ τὴν ἐποψίν ταύτην δυνατὸν εἰπεῖν ὅτι κατὰ πάντα σχεδὸν ἐπικυροῦνται διὰ τῶν πραγμάτων τὰ ἐν

τῇ στήλῃ ταύτῃ ἐπανελημμένως λεχθέντα περὶ τῆς ἐκκρεμοῦς τῶν πραγμάτων καταστάσεως καὶ περὶ τῶν ἐπικειμένων μεγάλων καὶ σπουδαίων στρατιωτικῶν μεταρρυθμίσεων παρὰ τὰς δηλώσεις τοῦ κόμπος Κανλόκν, ζητήσαντος νὰ παραστήσῃ τὸ ὅλως ἀσφαλὲς τῆς γενικῆς εἰρήνης καὶ ν' ἀποκρούσῃ πάντα διύσχυρισμὸν περὶ κινδύνων, ἀπειλούντων ταύτην.

Καὶ ὄντως παρὰ τὴν φαινομενικὴν ἐπικρατοῦσαν ὁμαλὴν κατάστασιν τῶν πραγμάτων, μέγας ὑπονομεύει ταύτην κίνδυνος, οὗ ἄνευ οὐδέποτε θὰ ἐπεβάλλετο ἡ ἀνάγκη τοσοῦτων δαπανῶν, προκαλουσῶν τὰς δικαίας διαμαρτυρίας τοῦ φορολογουμένου. Τὴν ἀνάγκην ταύτην πρώτη ἐπαισθανθεῖσα ἡ κυβέρνησις τοῦ αὐτοκράτορος Γουλιέλμου ἔγνω, νὰ ἐφαρμόσῃ τὸ ἀπὸ διαιτίας καὶ ἐπέκεινα ἀνά τὸ στόμα πάντων τῶν Γερμανῶν φερόμενον νέον στρατιωτικὸν νομοσχέδιον παρὰ τὴν προκληθεῖσαν δι' αὐτοῦ κατακραυγὴν. Ἡς τὰς συνεπείας φοβουμένη ἡ κυβέρνησις δρακόντια ἐθέσπισεν ἀπ' ἀρχῆς μέτρα, οἷον τὸ τηρῆσαι πλήρη ἐχεμύθειαν περὶ τῶν ἀνταλλαγησομένων σκέψεων ἐν τῷ ὁμοσπονδιακῷ συμβουλίῳ, ὅπου ὑπεβλήθη ὑπὸ τοῦ ἀρχιγραμματέως κόμπος Καπρίθν. Τοῦ νομοσχεδίου θερμὸς προσῆλθε συνήγορος αὐτὸς οὗτος ὁ αὐτοκράτωρ Γουλιέλμος, ὁ ἀπειλήσας ὡς ἦδη ἐρρήθη, τὸ κοινοβούλιον δι' ἐπανελημμένης διαλύσεως, ἀρχὸς οὗ ἐκλεγῆ ἔθνικὴ ἀντιπροσωπεία, εὐμενῶς ἔχουσα πρὸς τὸ νέον στρατιωτικὸν νομοσχέδιον καὶ περὶ πλείστου ποιουμένη τὴν ἄκρι κεραίας ἐφαρμογὴν τῶν σχεδίων αὐτῆς. Ταῦτοχρόνως τὰ κυβερνητικὰ ὄργανα ἐκστρατεία ἐκίρουν ὑπὲρ τοῦ νομοσχεδίου καὶ, ἐπαναλαμβάνοντα ὅσα ἄλλοτε ἔγραψαν ἐν ζητήμασι στρατιωκοῖς, πειρῶνται νὰ ἐπισείσωσι τὸ φάσμα τοῦ διμετώπου πολέμου καὶ νὰ ἐφαρμόσωσιν ἐπὶ τούτῳ τὸ σύστημα τοῦ πρώην ἀρχιγραμματέως, ὅστις, ἐν Φάρζιν τὰς διατριβὰς ποιούμενος, ἀταράχως βλέπει τὰ περὶ αὐτῶν γινόμενα, καίτοι ζῶντ' ἀπάντοτε διατελεῖ ἡ φιλοπατρία αὐτοῦ. ὡς δεικνύται ἐκ τῆς γλώσσης τῶν ὡς ὀργάνων αὐτοῦ θεωρουμένων ἐφημερίδων. Οἱ μετὰ προσοχῆς ἐξετάζοντες τὸ ὕψος καὶ τὴν γλῶσσαν τοῦ γερμανικοῦ τύπου ἀνευρίσκουσιν πιστὴν εἰκόνα τῶν κατὰ τὸ 1874 γραφέντων παρὰ τῶν ἑρπετῶν τοῦ νῦν δουκὸς τοῦ Λαουεμβούργου, ὅστις θέλων νὰ ἐπιτεθῆ τὸ δεύτερον κατὰ τῆς Γαλλίας, σφόδρα καταπληξάσας αὐτὸν διὰ τῆς ταχείας πληρωμῆς τῆς πολεμικῆς ἀποζημιώσεως καὶ διὰ τῆς ἀμέσου σχεδὸν ἀνανήψεως ἀπὸ τῶν δεινοπαθημάτων ἀτεράμνου ζυγοῦ. ἐκίρουντ' ὅτι ἡ Γαλλία ἀγωνίζεται ν' ἀντεκδικηθῆ τὴν ἥτταν αὐτῆς καὶ ὅτι ἀνάγκη γένοι κατ' αὐτῆς πολέμου πρὸς ἀποσόβησιν τῶν προσδοκωμένων δεινῶν τῆς Γερμανίας, ἠττωμένης ἐν τῇ δευτέρᾳ πάλῃ. Ἡ τῶν ὀργάνων τοῦ πρίγκιπος κραυγὴ τοσοῦτον ἀνυσύχνησε τοὺς περὶ τὸν ἀείμνηστον Γουλιέλμον καὶ τὸν γερμανικὸν λαόν, ὥστε ἐνθεν μὲν ἐνεκρίνετο τὸ σχέδιον ἐπαναλήψεως τῆς τοῦ 1870 ἐκστρατείας, ἐνθεν δὲ παρωρματο ὁ πρίγκιψ Βίσμαρκ νὰ ἐκτελέσῃ ταχέως τὸ σχέδιον αὐτοῦ πρὶν ἢ ἀνανήψωσιν οἱ κατὰ τὸ εἰρημένον ἔτος τὸν νηδύμον καθεύδοντες, ὡσεὶ ἡ τῆς Γαλλίας φοβερὰ κατάπτωσις, τὴν δύναμιν ταύτην βλάπτουσα, ἥκιστα ἐπέδρα ἐπὶ τῆς εὐρωπαϊκῆς ἰσοροπίας καὶ ἄθικτον κατέλειπε τὸ πολιτικὸν τῆς Εὐρώπης ζατρίκιον.

ἙΡΝΗΣΤΟΥ ΚΟΥΡΤΙΟΥ

Ἡ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ

ΜΕΤΑΦΡΑΖΟΜΕΝΗ ΥΠΟ

Μ. Ε. ΜΙΧΑΛΟΠΟΥΛΟΥ.

(Συνέχεια τοῦ προηγουμένου ἀριθμοῦ).

Δ'.

Ὁ ὁμηρικὸς κόσμος.

Ἐν τῇ ὁμηρικῇ ἐποποιίᾳ ἐμφανίζεται ἡμῖν τὸ πρῶτον ὁ ἑλληνικὸς κόσμος· ἀλλ' ὁ ἐν αὐτῇ κόσμος δὲν εἶναι νεογνός, οὐδὲ ζητῶν ἔτι τὴν ὁδὸν αὐτοῦ· συνίστησι κοινωνίαν ἐφηβόν, γενομένην ἐν τῇ ὠριμότητι αὐτῆς, συντελέσασαν τὴν ἀνάπτυξιν αὐτῆς καὶ ἐφωδιασμένην διὰ τακτικῶν θεσμῶν. Σαφῶς αἰσθάνεται τις ὅτι ὑφίσταται ἀπὸ αἰῶνων, ὅτι τὰ μέλη αὐτῆς συνίσασι τὴν ὑπεροχὴν, ἣν παρέχει αὐτοῖς ὁ κοινωνικὸς βίος ἐπὶ τῶν ὑστερούντων λαῶν, τῶν μόλις ἀποζώντων ὑπὸ τὸ ἀρχέγονον οἰκογενειακὸν σύστημα, ἄνευ κοινοῦ ἀρχηγοῦ, ἄνευ συγκεροτημένης κοινωνίας, ἀγνοούντων δὲ καὶ τὴν γεωργίαν καὶ τὴν κτηματικὴν περιουσίαν καὶ τὰς ὑπὸ τῆς τέχνης κεκοσμημένας κατοικίας.

Ἀρχῆθεν ἦδη ὁ ἑλληνικὸς βίος ἐμφανίζεται ἡμῖν ἡρεισμέγος οὐκ ἐπὶ τῆς γεωργίας μόνον καὶ τῆς ἀγροτικῆς οἰκονομίας, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τῆς ναυσιπορίας καὶ τοῦ ἐμπορίου. Εἶνε τοῦτο σύστημα, ἐγκαινισθὲν ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων τῆς Ἀσίας, μέχρη δὲ καὶ τῶν λεπτομερειῶν τῆς ἐποποιίας ἀνευρίσκει τις τῆδε καίκεϊσε διαφορὰν τῶν ναυτικῶν καὶ τῶν γεωργικῶν λαῶν τῆς Ἑλλάδος. Ἐκεῖνοι παραδείγματός χάριν τρέφονται δι' ἰχθύων, οὗς ἀποστρέφονται οὗτοι ὡσαύτως ὁ ἰὼν αἰδοῦς οὐ παύει ἐξυμνῶν τὴν ἀφθονίαν τῶν κρεῶν, ἅτινα τρώγουσιν οἱ Ἄχαιοι, καὶ τὸ ἀδάμαστον θάρρος, μεθ' οὗ ἐπιχειροῦσι τῷ ἔργῳ. Κατὰ βῆθος ἐν τούτοις αἱ τῶν φυλῶν διαφοραὶ αὐταὶ ἐπὶ τέλος ἐξηλείφθησαν, πάντες δὲ οἱ κλάδοι τοῦ ἑλληνικοῦ ἔθνους, οἱ τῆς μεταναστάσεως μετασχόντες, δυνάμει τοῦ ἀμοιβαίου συγχρωτισμοῦ προσέλαβον χαρακτῆρα καὶ τρόπους ὁμοιομορφούς. Τὸ ἴδιον ἐκάστης φυλῆς κεφάλαιον εἰσῆλθεν εἰς τὴν κοινὴν τοῦ ἔθνους περιουσίαν. Αἱ παλαιαὶ ἰωνικαὶ ἐκφράσεις, αἵτινες ἀνήκουσι τῷ λεξολογίῳ τῶν ναυτῶν, διεσκέδασθησαν χεῖρον ἐν τῇ γλώσσῃ, ὡςπερ δὲ ὁ ὄχλος τῶν ἐναλίων θεῶν καὶ πνευμάτων τῆς Ἰωνίας βαθμηδὸν προσφειώθη πρὸς πᾶσαν τὴν Ἑλλάδα, οὕτως ἐν πάσαις ταῖς παραλαίαις εὐρίσκονται ἐν χεῖρει οἱ ἰωνικοὶ τρόποι.

Ἡ ἐμφυτος τοῖς Ἑλλήσι φιλοκέρδεια ὤθησεν αὐτοὺς ἐνωρὶς εἰς τὴν θεραπείαν πολλῶν βιομηχανικῶν κλάδων. Αἱ αὐτὰ Πλειάδες διὰ τῆς ἀνατολῆς καὶ δύσεως αὐτῶν κανονίζουσι τὰ γεωργικὰ ἔργα καὶ τὴν ἐποχὴν τῆς θαλασσοπορίας, καὶ παρ' αὐτοῖς δ' ἔτι τοῖς νωθοῖς Βοιωτοῖς εἰθίσται κατὰ μίαιον μετὰ τὴν ἀποπεράτωσιν τῶν ἀγροτικῶν ἔργων νὰ ζητῶσι καὶ ἀπὸ τῆς θαλάσσης ὠφέλειαν τινα. Ὁ Ὀρχομενὸς ἐν Βοιωτίᾳ ἐστὶ πόλις ἡπειρωτικὴ ἄμα καὶ ναυτικὴ, ἐντυκτῆριον, ἐν ᾧ διασταυροῦνται ἔξοι ἐκ πάσης χώρας καὶ εἰδήσεις παντὸς εἶδους, οὕτως ὡςτε ἡ τοῦ Ἀγαμέμνονος σκιὰ ἐρωτᾷ τὸν Ὀδυσσεῖα, εἰ κατὰ τύχην ἤκουσέ τις ἐν Ὀρχομενῷ λαλοῦντος περὶ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Ὀρέστου¹. Τὸ πρὸς πλοῦν ἱκανὸν πλοῖον ἦν ὡσαύτως ὄργανον ἀρπαγῆς καὶ βιαιοπραγιῶν, διότι τὸ ἑλληνικὸν ἀρχιπέλαγος τοσοῦτον ἐξήγειρε τὸν πρὸς τὰς ἐκδρομὰς καὶ τὰς τυχοδιωκτικὰς ἐπιχειρήσεις ἐρωτᾷ, ὡςτε ἢ πειρατεία ἦν ἀσχολία οὕτω συνήθης, ὡς ἡ ἀλιεῖα ἢ ἡ θήρα. Οἱ πειραταὶ ἐχώρησαν μέχρη τῶν ἐκβολῶν τοῦ Νεῖλου, αἱ δὲ κατὰ τὰ μέρη ἐκεῖνα συναφθεῖσαι πρὸς τοὺς ἰθαγενεῖς μάχαι, ἄς τέως μόνον ἐκ τοῦ Ὀμήρου ἐγινώσκωμεν, βεβαίουνται σήμερον ὑπὸ αἰγυπτιακῶν ἐγγράφων. Οἱ αἰχμάλωτοι πειραταὶ, οἵτινες ἐπὶ τῶν αἰγυπτιακῶν τοιχογρα-

1) Ὀμήρ., Ὀδυσ., Α, 459.

φίων ἄγονται πρὸ Ραμοῦ τοῦ Γ', μεταφράζουσιν ὁρατῶς τὰ ἄσματα τῆς Ὀδυσσεΐας, λαλούσης περὶ αιματηρῶν μαχῶν, συναφθεισῶν ἐπὶ τῶν ὄχθων τοῦ Νείλου.

Ἄλλ' ὑπὲρ τὴν πειρατείαν τὸ εἰρηνικὸν ἐμπόριον, ὕπερ δύναπται ἀλλήλαις τὰς πλοίων παραλίαις χώρας, ζωπυρεῖ τὴν κίνησιν καὶ τὴν ζῶν. Τεχνουργήματα λίαν θαυμαζόμενα ἐκοιμήθησαν ἐκ Σιδῶνος διὰ τῶν φοινίκων ἐμπορίων, ἐξετέθησαν ἐν τοῖς λιμέσι καὶ μεταβιβάζονται ἀπὸ χειρὸς εἰς χεῖρα. Τοιαύτη ἦν ἡ ἐν Σιδῶνι τεχνουργηθεῖσα ἀργυρὰ κάλλιπ, ἡ ἀπὸ τοῦ βασιλέως Θόαντος μεταβιβαζομένη τῷ Μινύα Εὐναίῳ, ὃς παραχωρεῖ αὐτὴν τῷ Π. τρὸικῳ ὡς λύτρον νεαροῦ τινος ἀρχιμαλῶτου ἡγεμονίδου¹.

Ἀπὸ πολλοῦ ἦδη ὁ λαὸς οὐκέτι ἐστὶν ὄχλος συγκεχυμένος εἶναι ὀργανωμένος εἰς τάξεις, ὅς χωρίζουσιν ἰκανῶς σαφεῖς διαφοραί. Τῆς κοινωνίας ἡγοῦνται οἱ εὐπατριδαί, οἱ ἀνακτες, μόνοι λαμβανόμενοι ὑπ' ὄψει. Ὑπολαμβάνει τις αὐτοὺς γίγαντας, δεσπόζοντας τοῦ ὄχλου δι' ὄλου τοῦ ὕψους αὐτῶν· κατωτέρω τούτων φαίνονται ἄτομά τινα μόνον, ἱερεῖς, μάντιες, καλλιτέχναι, οἵτινες διὰ τῶν καθηκόντων ἢ τῶν ἰδίων πλεονεκτημάτων αὐτῶν διακρίνονται τοῦ πλήθους· πάντες οἱ ἄλλοι εἰδὴ ἀνώνυμοι καίτοι δὲ ἀπολαύουσι τῆς προσωπικῆς αὐτῶν ἐλευθερίας, οὐδὲν ἔχουσι δικαίωμα ἐν τῷ δημοσίῳ βίῳ. Αὐτομάτως εὐπειθεῖς, ὡς τὰ ποιμνία, ἐπονται τῷ ἡγεμόνι καὶ διασκεδάζονται ἐξηγριωμένοι, ὅτε τις τῶν μεγάλων ἀνθίσταται πρὸς αὐτούς· ὁ ἀδυνειδίπτος αὐτῶν ὄγκος ἐστὶ τὸ σκοτεινὸν ἔδαφος, ὕπερ ἐξάγει τὴν λαμπρότητα τῶν προσώπων τῶν εὐπατριδῶν. Εὐρίσθιονται ὡσαύτως ἐν τῷ ἑλληνικῷ λαῷ ξένοι, οὓς ἡ ἀρπαγὴ καὶ ἡ προδοσία εἰσνήγαγον, Τύριοι, Λυδοί, Φρύγες... κτλ. Φοίνικες ποικίλλουσι τάπτας ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ Προίμου², καὶ ὁ πατὴρ δὲ τοῦ Εὐμαίου εἶχε δούλῳ ἐκ Σιδῶνος, ἐπιτηδεῖαν εἰς ἔργα θαυμαστά, ἥτις δὲ, ἐπιτραπέσια τὴν φύλαξιν τοῦ τέκνου τοῦ κυρίου αὐτῆς, ἔκουσίως ἀπάγεται μετ' αὐτοῦ ἐπὶ φοινικικοῦ πλοίου. Οὕτως ὁ υἱὸς βασιλέως ἐπωλήθη ἐν Ἰθάκῃ. Τὰ διεσπαρμένα ταῦτα μέλη τῶν ξένων φυλῶν συνίστασι σπουδαῖον στοιχείον τοῦ ὁμοιοῦ κόσμου. Ἡ Ἀνατολή καὶ ἡ Δύσις εὐρίσθεται ἡνωμένη ὑπ' αὐτῶν, ἐπειδὴ δὲ αἱ τῶν ἐθνῶν καὶ τῶν φυλῶν ἀντιπάθειαι οὕτω ἀνεπτύχθησαν, οἱ ξένοι, οὓς παρ' ἀξίαν δυστυχία ἐστέρησε τὴν πατρίδα καὶ τὴν ἐλευθερίαν, γίνονται δεκτοὶ ἐν ταῖς οἰκογενεαῖς, ἐξοικειοῦνται εὐχερῶς πρὸς τοὺς νέους ὄρους τοῦ βίου αὐτῶν καὶ ἀνεπαισθήτως μὲν ἀλλ' ἀποτελεσματικώτατα συντελοῦσιν εἰς τὴν διάχυσιν τῶν τεχνῶν καὶ τῶν λατρειῶν, εἰς τὴν ἰδὴν διανομὴν τῶν φάτων μεταξὺ τῶν νῆδων καὶ τῶν παραλιῶν. Τοῦτο ἐστὶ τὸ ἔργον τῶν μὴ ἐλευθέρων ἀνθρώπων ἐν τῷ ὁμοιοῦ κόσμῳ, ἀγνοοῦντι ἐπι κυρίως εἰπεῖν τὴν δουλείαν³.

Αἱ κοινωνικαὶ τάξεις, ἀσύνδετοι πρὸς ἀλλήλας, ταύτην ἔχουσιν τὴν κοινότητα, ὅτι ἡγεῖται αὐτῶν κοινὸς ἄρχων ἢ στρατηγός, ὁ καλούμενος βασιλεύς. Τὴν δύναμιν αὐτοῦ, δι' ἧς ἐκ τοῦ λαοῦ ἀποτελεῖ τὸ κράτος αὐτοῦ, δὲν ἀπονέμει αὐτῷ ὁ λαός, ἀλλ' ὁ Ζεὺς, ὃς μετὰ τοῦ κληρονομικοῦ σκῆπτρου παρέσχεν αὐτῷ τὸ βασιλικὸν ἀξίωμα. Οὕτως εὐρίσθεται παρὰ πάσαις ταῖς φυλαῖς τοῦ ὁμοιοῦ κόσμου παλαιὰς ἡγεμονικὰς δυναστείας κατεχούσας κληρονομικὴν ἀρχὴν, δεχομένας δὲ ἀδιαμφισβήτητα τὰ τιμητικὰ δῶρα καὶ τὰς τιμὰς τῶν λαῶν αὐτῶν. Πλὴν τῶν βασιλικῶν καθηκόντων ὁ ἡγεμὼν ἀσκεῖ ἐτι τὰ τοῦ στρατηγοῦ καὶ τοῦ ὑπερτάτου δικαστοῦ, ὀφείλει δὲ νὰ προστατῆ τοῦ κράτους διὰ τῆς δικαιοσύνης καὶ τῆς δυνάμεως τοῦ βραχίονος αὐτοῦ τοσοῦτον κατὰ τῶν ἐσωτερικῶν ταραχῶν, ὅσον καὶ κατὰ τῶν ἐξωτερικῶν πολέμων. Προεῖτι παρὰ τοῖς θεοῖς ἐπιπροσώπει τὸν λαὸν αὐτοῦ, ἀπευθύνει δεήσεις καὶ προσφέρει θυσίας ὑπὲρ τῶν ὑπνικῶν αὐτοῦ τῆ προστάτιδι τοῦ κράτους θεότητι καὶ δύναται διὰ τῆς ἰδίας διαγωγῆς νὰ ἐπισύρῃ ἐπὶ τοῦ λαοῦ αὐτοῦ τὰς θείας εὐλογίας, ὡς καὶ τὴν κατάραν καὶ τὸν ὄλεθρον.

Τὸ ἡγεμονικὸν τοῦτο πρόσωπόν ἐστὶ τὸ κέντρον οὐ μόνον

τοῦ πολιτικοῦ βίου, ἀλλὰ καὶ τῶν εὐγενεστάτων ἀνθρωπίνων πόθων. Ἡ τέχνη ἐξεγείρεται καὶ προάγεται ἐν τῇ ὑπηρεσίᾳ αὐτοῦ, μάλιστα δὲ ἡ ὀδική, διότι τὰ ἄσματα, ἄτινα πληροῦσι τὸν ὁμοιοῦν κόσμον, ὑμνοῦσι πανταχοῦ τὰς μεγάλας πράξεις καὶ τὰς ἐρασμίας ἀρετὰς τοῦ βασιλέως, ὃς, τοῖς θεοῖς ὅμοιος, διοικεῖ λαὸν πολυάνθρωπον, ἐπιβάλλει τὴν τήρησιν τῶν νόμων καὶ διακεί περὶ αὐτὸν τὴν ἀφθονίαν :

Φέρησι γαῖα μέλαινα
πυρός καὶ κριθάς, βροῖησι δὲ δένδρεα καρπῶ,
τίκτη δ' ἔμπεδα μῆλα, θάλασσα δὲ παρέχῃ ἰχθύς
ἐξ εὐηγεσίης, ἀρετῶσι δὲ λαοὶ ὑπ' αὐτοῦ¹.

Χάριν τοῦ βασιλέως ἐργάζονται ἢ τε ἀρχιτεκτονικὴ καὶ αἱ ἄλλαι πλαστικαὶ τέχναι, παρέχουσαι αὐτῷ πᾶν ὑπάρξεως αὐτοῦ. Οἱ δεξιότατοι τῶν τεχνιτῶν κατασκευάζουσιν αὐτῷ ὄπλα καὶ κοσμοῦσιν αὐτὰ διὰ σημαντικῶν θυρεῶν· ὁ ἐλαφάντδους, εἰς πορφυροῦν κεχωσμένος ὑπὸ γυναικῶν τῆς Καρίας, χρῆσιμοποιεῖται εἰδικῶς πρὸς κόσμον τῶν βασιλικῶν ἵππων. Ἐργάται ἀφικνοῦνται μακρόθεν, ὅπως οἰκοδομήσῃσι τῷ κυρίῳ τῆς χώρας ὠχυρωμένον ἀνάκτορον καὶ λαμπρὰ διαμερίσματα χάριν τῆς οἰκογενείας καὶ τῶν θεραπόντων αὐτοῦ. Τέλος θόλοι στερεοὶ πεπεριφρουροῦσι τοὺς πατρώους θησαυροὺς, οὓς ὁ ἡγεμὼν δύναται ν' ἀφήσῃ κοιωμένους, ἅτε ζῶν ἐκ τῶν ὑπὸ τοῦ λαοῦ χορηγουμένων αὐτῷ, ἐκ τῶν προσόδων τοῦ στέμματος καὶ τῶν δώρων τῆς κοινότητος.

Τῆς ἀρχιτεκτονικῆς ταύτης ὀφίονται ἡμῖν σήμερον ἐπισημὰ μνημεῖα, τῇ ἀφθάρτῳ στερεότητι αὐτῶν ὀφείλοντα ὅτι εἰσὶ τὰ ἀριστα ἐν πάσῃ τῇ σικνῇ τῆς ἑλληνικῆς ἱστορίας διατηρούμενα. Εἶναι μάλιστα ἀρχαιότερα καὶ τοῖς ἱστορίας, διότι, ὅτε ἡ Ἑλληνες ἤρξαντο σκεπτόμενοι περὶ τοῦ παρελθόντος, τὰ φρούρια ταῦτα ἦσαν πρὸ πολλοῦ ἦδη ἐγκαταλελειμμένα, ἀρχαιότητες, ὧν ἡ ἀρχὴ ἀπόλλυτο ἐν τῷ ζῳφῷ ἐπιλεηλομένου παρελθόντος. Οὕτω καὶ ὅτε τὸ ὄνομα τοῦ Ἀγαμέμνονος ἐξέλειπεν, οὐδὲν καταλιπὸν ἴχνος, τὰ τεῖχη τῶν ἀργείων πόλεων ὑψίσταντο, διαπιστοῦντα ὅτι ἰσχυρὰ δυναστεία κατέλαβε τὴν χώραν ταύτην δυνάμει τῶν ὄπλων, ὅτι πρὸς οἰκοδομῆσιν τῶν φρουρίων τούτων διέθετο λεγεῶνας εἰλώτων, ὅτι δὲ διεβίωσε καὶ ἤρξεν αὐτοῦ ἐπὶ γενεὰς ὑπὸ τὴν σκέπην τῶν ὀχυρωμάτων αὐτῆς. Ἡ δυναστεία αὕτη ἀναγκαῖως συνίστατο ἐξ ἀρχαίων ἡγεμόνων, διότι, ὅτε οἱ Δωριεῖς ἦλθον εἰς τὴν χώραν, εὗρον τὰς πόλεις ταύτας ἦδη ὑψίσταμένας, καὶ μέχρι δὲ τῶν χρόνων τῶν μηδικῶν πολέμων ἀρχαῖαι κοινότητες ἔζων ὑπὸ τὴν σικνῇ τῶν μνημείων τούτων.

Τὰ ἀρχαιότατα τῶν μνημείων τοῦ ἀρχαίου αἰῶνος εἰσὶν οἱ πύργοι. Τὸ βραχὺ τῶν διαστάσεων αὐτῶν δείκνυσθιν ὅτι προωρίζοντο μόνον εἰς κατοικίαν τῆς οἰκογενείας τοῦ ἡγεμόνος καὶ τῶν οἰκειοτάτων τῆς ἀκολουθίας αὐτοῦ. Ἡ ἀκολουθία αὕτη συνίστατο ἐξ υἱῶν τῶν εὐγενῶν οἰκογενειῶν, οἵτινες ἐθελουσίως προσεκαλλῶντο τοῖς ἰσχυροτάτοις ἡγεμόσιν, ἐπιτελοῦντες παρ' αὐτοῖς τὰ τιμητικὰ ἄλλως τε καθύκοντα τῶν ὑπαπιστῶν καὶ κηρύκων καὶ κοινοῦντες αὐτοῖς ἐν πολέμῳ σικνῆς τε καὶ κινδύνων. Ὡς πρὸς τὸν λαόν, οὗτος ἔξιν διεσπαρμένος ἐν τοῖς ἀγροῖς ἢ συνηθροισμένος ἐν ταῖς ἀτειχίστοις κώμαις.

Τὰ τεῖχη, τὰ περιβάλλοντα τὸν πύργον, δὲν εἶναι ὄλως ἀκατέργαστα, οὐδόλως δὲ τοῦτο ἐδύλον οἱ Ἕλληνες τῶν μεταγενεστέρων αἰώνων, ἀποδιδόντες ταῦτα τοῖς Κύκλωσι. Τὸ ὄνομα τῶν ὑπερφυσικῶν τούτων ἐργατῶν ἐξέφραξε τὸ θαυμασίον καὶ ἀκατάληπτον μέρος τῶν ἐν λόγῳ μνημείων, ἄτινα οὐδαμῶς ἐσχετίζοντο πρὸς τὸ παρόν. Ὁ κοινὸς τοῖς κυκλωπέοις τούτοις τεῖχεσιν χαρακτῆρ ἐστὶν αἱ γιγαντιαῖαι διαστάσεις τῶν πετρῶν, αἵτινες ἐλατομήθησαν κατὰ τὸν ὄγκον τοῦ βράχου, μετεκοιμήθησαν διὰ μεγάλης συνδρομῆς βραχιόνων καὶ ἐτάχθησαν ἐπ' ἀλλήλων οὕτως ὥστε νὰ διαμένωσιν ἐν τῇ θέσει αὐτῶν δυνάμει τοῦ ἰδίου βάρους καὶ ν' ἀποτελῶσιν ἀνευ παρακολλήματος στερεὰν οἰκοδομήν. Ἄλλ' ἐν τῷ οἰκοδομικῷ τούτῳ συστήματι διορᾶται μεγάλη ποικιλία, σερὰ ὄλα προσδῶν. Ἐν ἀρχῇ τὸ σύστημα τοῦτο συνίστατο εἰς τὴν ἀπόσπασιν βράχων, οὓς ἀνεκόμζον ἐπὶ τῶν

1) Ὀμηρ., Ἰλ: εἰδ., Ψ, 743.

2) «Ἔργα γυναικῶν Σιδωνίων» (Ὀμηρ., Ἰλ: εἰδ., Ζ, 200).

3) Περὶ τοῦ ἱστορικοῦ ἔργου τῶν δούλων ἴδε Movers, Ph niz. Al-terth., III, 1, 6.

1) Ὀμηρ., Ὀδυσσ., Τ, 114—114.

προσιτωτάτων σημείων τῆς ἀκροπόλεως, ἐνῶ ὅπου ὁ βράχος ἦν ἀκρότομος, οὐδὲν προσετίθετο τοῖς φυσικοῖς ὄχυρώμασιν. Ἐν Κρήτῃ σφίζονται ἀρχαῖα φρούρια ὄχυρωμένα κατὰ τὸν τρόπον τούτου, ὧν δὲ ὁ περιβόλος οὐδέποτε ἐπερατώθη. Γενικῶς ἐν τούτοις ἡ κορυφή τοῦ βράχου ἐστὶ τελείως περικλεισθῆναι καὶ ἡ γραμμὴ τοῦ περιφεροῦς τείχους ἀκολοῦθαι τῷ χεῖλει τοῦ ἀνδρῶν κατὰ τὰ μέρη, ἐν οἷς ἡ κλιτύς ἐστὶ μάλιστα ἀπότομος.

Ὡς πρὸς τὸν τρόπον τῆς οἰκοδομίας, δεῖκνυται οὗτος ἐν τῇ ἀρχηγόνῳ αὐτοῦ μορφῇ ἐπὶ τῆς ἀκροπόλεως τῆς Τίρυνθος. Αὐτόθι οἱ γιγάντιοι λίθοι εἰσὶν ἐπιτεθειμένοι ἐπ' ἀλλήλων ἀκατέρυγαστοι, συγκρατούμενοι ὑπὸ νόμου τοῦ νόμου τῆς βαρύτητος, τῶν μεταξὺ δὲ κενῶν πληρουμένων ὑπὸ μικροτέρων πετρῶν. Ἐν Μυκῆναις εὐρίσκονται οἰκοδομαὶ ὅμοιαι, μετὰ τῆς διαφορᾶς ὅτι αὐτόθι τὸ μέγιστον μέρος τοῦ περιβόλου ἐστὶν ὀκδομημένον οὕτως, ὥστε ἕκαστος λίθος ἐστὶ λελαξευμένος κατὰ τὴν θέσιν, ἦν κατέχει, καὶ διατελεῖ οὕτω καλῶς ἐμπειρηγμένος μεταξὺ τῶν πλησίων λίθων, ὥστε πάντες συγκρατοῦνται, συνδέονται καὶ συνυποστηρίζονται ἀμοιβαίως. Τὸ πολυεδρικὸν σχῆμα τῶν λίθων καὶ ἡ πολλαπλότης τῶν χρεῶσιν αὐτῶν ἀσφαλίζει τῷ οἰκοδομικῷ τούτῳ συμπλέγματι στερεότητα ἀφθαρτον, ἱκανῶς ἀποδεικνυμένην ὑπὸ διαρκείας πολλῶν χιλιᾶδων ἐτῶν. Ἡ ἐν τῷ οἰκοδομικῷ τούτῳ συστήματι ἐφαρμοζομένη τέχνη παρέμεινεν ἐσαεὶ ἀνυπέροβητος, ἀπαιτούσα προδιήλως μεθόδους τελειότερας καὶ φέρουσα χαρακτῆρα τεχνικώτερον ἢ τὸ σύνθετον τετράγωνον σχῆμα, χάριν τοῦ ὁποίου τὸ ὑλικὸν λαξεύεται μηχανικῶς κατὰ τὸν αὐτὸν τύπον εἰς ὀρθὰς γωνίας.

Ἀλλὰ τὰ τεῖχη ταῦτα παρέχουσι καὶ ἄλλας ἐνδείξεις τελείας τέχνης. Ἐν Τίρυνθι τὰ ὄχυρώματα, ἅτινα πανταχοῦ εἰσι πάχους 25 ποδῶν, διαπερῶνται ὑπὸ ἐσωτερικῶν συρίγγων, αἵτινες συνεκινῶνουν τῇ ἐξωτερικῇ αὐτῇ διὰ φωταγωγῶν σχήματος θυρίδος, ἥσαν δὲ ἴσως προωρισμένοι εἰς τὴν ἐν καιρῷ πολιορκίας φύλαξιν ζώντων ζῶν. Μετὰ τὸ σημεῖον τοῦτο ἐκ τῶν πυλῶν κυρίως διαγιγνώσκεται κυκλωπεῖα τις πόλις τοιοῦτον δὲ τύπον ἔχομεν τὴν μεγάλην πύλην τῶν Μυκηνῶν μετὰ τῆς 50 ποδῶν μήκους διόδου αὐτῆς, τῶν πελωρίων παραστάδων, κεκλιμένων πρὸς ἀλλήλας, καὶ τοῦ ἐπ' αὐτῶν 15 ποδῶν μήκους καὶ 6 ὑψους ὑπερθυρίου. Ὑπὲρ τὸ ὑπερθύριον ὑπάρχει εἰργασμένη ἐν τῇ οἰκοδομῇ τριγωνικὴ τις ὀπή 11 ποδῶν εὐρους κατὰ τὴν βάσιν, προωρισμένη δὲ εἰς προσάρμοσιν τοῦ θυροῦ, ὃν οἱ ἀρχαῖοι δεσπόται εἶχον τοποθετηθεὶς αὐτόθι ἐν ἐπισήμῳ τινὶ ὄρῳ πρὸς καθέρωσιν τοῦ οἰκοδομήματος καὶ δόλων τῆς τελείας αὐτοῦ ἀποπερατώσεως. Ἡ πλάξ αὕτη κεῖται σήμερον ἐτι ἐν τῇ θέσει αὐτῆς, τὸ ἀνάγλυφον δὲ εἶναι τὸ ἀρχαιότατον τῶν ἐπὶ τοῦ εὐρωπαϊκοῦ ἐδάφους ὁραζομένων γλυπτικῶν ἔργων καὶ περιέχει τὴν ἐπομένην παράστασιν· ἐν τῷ μέσῳ κίονα ἐλαφρῶς προέχοντα κατὰ τὸ ἀνώτερον μέρος, ἐπὶ τῶν πλαγίων δὲ δύο λέοντας, στήριζοντας ἐπ' αὐτῶν τοὺς προσθίους αὐτῶν πόδας, ἀκάμπτους μὲν καὶ συμμετρικούς, ὡς συμβολικὰ ζῶα, ὧν ὅμως ἡ διαγραφὴ ἐξαγγέλλει ὄμμα διορατικόν καὶ ἡ ἐκτέλεσις ἀσφαλῆστάτην τῆς σμίλης χρῆσιν. Αἱ κεφαλαὶ εἶχον ἀποκομιθῆναι προεῖχον δὲ ὅλος τοῦ ἄβacos, ὥστε προσέβλεπον ὑπερψήφως τοὺς ἀφικνουμένους καὶ ἀνάγκαζον τὸν ἔχθρον εἰς ὑποχώρησιν, ὡς αἱ κεφαλαὶ τῆς Μεδούσης τῶν ἀρχηγῶν ἀκροπόλεως¹.

Ὁχυρωμάτων ἦν ἀπαραίτητος χρῆσις τοῖς φιλοπολέμοις τούτοις ἡγεμόσιν· ἀλλ' ἐκτὸς τοῦ φρουρίου ὑπάρχει ἄθροισμα οἰκοδομῶν, ἀποδεικνύον προδιπλότερον ἐτι ὅτι αἱ οἰκοδομαὶ τοῦ ἠρωικοῦ αἰῶνος πολὺ ἀπεῖχον τοῦ περιορίζεσθαι εἰς τὸ ἀπαραίτητον. Μία τούτων οὕτω καλῶς διατηρεῖται, ὥστε κάλλιστα δύναται τις νὰ κρίνῃ κατ' αὐτὴν περὶ τοῦ συνόλου τῶν ἐν λόγῳ οἰκοδομῶν. Εἶναι αὕτη ὑπόγειος οἰκοδομὴ, ἐξηγεμένη ἐν ταῖς πλευραῖς ἐπιπέδου τινὸς λόφου, κειμένου ἐν τῷ χθαμαλῷ μέρει τῶν Μυκηνῶν. Πρὸς τοῦτο ὠρύχθη ὁ λόφος καὶ ἐπὶ τοῦ ἐδάφους τοῦ ὄρυγματος ἐτέθη κυκλωτέρως στρώμα λίθων καλῶς λελαξευμένων καὶ ἐπιμελῶς συννηροσμένων, εἴτα δεύτερον, εἴτα τρίτον· καὶ οὕτω καθέξῃς. Ἐκαστον στρώμα ἐπέκειτο τοῦ κατώ

στρώματος ἐσωτερικῶς ἐν τοιαύτῃ ἰσοροπία, ὥστε, βραχυνόμωμενα καθ' ὅσον ὑψοῦντο, ἀπετέλουν κυκλωτέρως τι οἰκοδομημα σχήματος κυψέλης. Ὁ θόλος οὗτος συγκοινωνεῖ τοῖς ἐκτὸς διὰ θύρας, ἥς τὸ ἀνοίγμα ἔχει εἰς ὑπερθύριον λίθον μήκους 27 ποδῶν· ἐπὶ τῶν παραστάδων δὲ τῆς θύρας ἥσαν προσηροσμένα μαρμάρινα χρωματιστὰ ἡμιστύλια, ὧν τὰ κιονόκρανα καὶ ἡ βάσις ἥσαν κεκοσμημένα δι' ἐλικοειδῶν καὶ σπειροειδῶν ραβδώσεων. Ἡ πύλη αὕτη ἦγεν εἰς τὸν μέγαν θόλον, οὗ οἱ λίθοι σήμερον ἐτι διατελοῦσι τελείως συννημένοι. Οἱ ἐσωτερικοὶ τοῖχοι ἥσαν περιβεβλημένοι ἀπὸ τῆς βάσεως μέχρι τῆς κορυφῆς διὰ στιλπνοῦ μετάλλου, οὗ ἡ ἀνταύγεια παρείχε πάντως τῷ εὐρεῖ τούτῳ θαλάμῳ ὑπὸ τὸ φῶς μάλιστα τῶν λαμπάδων ἔκτακτον λαμπρότητα. Τὸ γεγονός τοῦτο συνάδει ὡς κάλλιστα ταῖς ὀμνηρικαῖς περιγραφαῖς, ἐν αἷς ὁ ποιητὴς ἔμνευε τὴν μεταλλικὴν λάμψιν τῶν τοίχων ἐν τοῖς ἀνακτόροις τῶν βασιλέων.

Κατὰ τὴν ἐγγῶριον παράδοσιν τὰ κυκλωτέρη ταῦτα οἰκοδομήματα ἥσαν θησαυροφυλάκια ἢ ἀποθήκαι πολυτίμων πραγμάτων. Ἐν τούτοις αἱ μεγαλοπρεπεῖς αὐτῶν διαστάσεις καὶ ἡ τοποθεσία αὐτῶν ἐκτὸς τοῦ φρουρίου μῶλις ἐπιτρέπουσιν ἡμῖν ν' ἀμφιβάλλωμεν ὅτι τὸ σύνολον αὐτῶν ἀπετέλει νεκρικὸν μνημεῖον· πράγματι ἡ τέχνη δὲν ὄφειλε, νὰ προστατῆ μόνον τῆς ὑπάρξεως τοῦ ἡγεμόνος καὶ νὰ καλλύνη αὐτὴν, ἀλλὰ καὶ νὰ ἐγείρῃ εἰς τὴν μνήμην αὐτοῦ ἀφθαρτον μνημεῖον. Θάλαμος βαθύς, ὄρωρυγμένος ἐπὶ τοῦ βράχου, προσκείμενος δὲ τῷ θόλῳ καὶ ἀποτελῶν τὸν μυχὸν τοῦ οἰκοδομήματος, περιεῖχε, καθ' ἃ εἰκάζομεν, τὰ ἱερὰ λείψανα τοῦ ἡγεμόνος, ἐνῶ ἡ κυκλωτέρως οἰκοδομὴ ἦν προωρισμένη εἰς διατήρησιν τῶν ὀπλων, τῶν ἀρμάτων, τῶν θησαυρῶν καὶ τῶν κόσμων αὐτοῦ. Τούτου ἕνεκα ὡσαύτως ἡ ὅλη οἰκοδομὴ ἦν κεκαλυμμένη ὑπὸ γῆς, ὥστε ἐκ πρώτης ὄψεως μηδεὶς νὰ δύναται νὰ μαντεύσῃ τὸν ὑπὸ τὴν γλῶσιν ἐν τοῖς ἐγκάτοις τοῦ λόφου κεκρυμμένον βασιλικὸν τάφον¹.

Ἡ ἱστορικὴ σημασία τῶν μνημείων τούτων ἐστὶ πρόδηλος. Ἡγέρθησαν ἀναμφιδόλως μόνον ὑπὸ λαῶν, οἵτινες ἐπὶ μακρὸν διέμεναν κύριοι τοῦ ἐδάφους τούτου καὶ διετίθεντο καθ' ὀλοκλήριαν πόρους πολιτισμοῦ βεβαίον περὶ τῶν μέσων καὶ τοῦ σκοποῦ αὐτοῦ. Ὁ λίθος καὶ τὸ μέταλλον εἶναι αὐτόθι τελείως κατεργασμένα, ὑπάρχουσι δὲ ὠρισμένοι τεχνικαὶ μέθοδοι, αἵτινες ἐξηροσθησαν ἐν ἐπιδεικτικῇ πολυτελείᾳ, καὶ στερεότης διεκδικούσα τὸ ἀφθαρτον. Αἱ δυναστεῖαι, αἵτινες διὰ τῶν ἔργων τούτων ἀπθανατίζοντο, πρὸς τῷ πατρῷ αὐτῶν πλούτῳ εἶχον ἀναγκαίως εὐρείας σχέσεις, ἵνα πορίζωνται ἐκ τῆς ἀλλοδαπῆς τὸ μέταλλον καὶ τὰ εἶδη τῶν λίθων, ἅτινα δὲν παρείχεν ἡ χώρα. Τίς λόγος δύναται νὰ γείνη ἐνταῦθα περὶ ὀρτιγεννήτου κοινωνίας; Πρὸ τοιοῦτων πολιορκητικῆς καὶ ἐπιτυμῆδος ἀρχιτεκτονικῆς μνημείων τίς δύναται ν' ἀρνῆθῃ ὅτι τὸ παρ' ἡμῖν, ὡς καὶ παρὰ τοῖς κριτικοῖς τῆς ἀρχαιότητος, τῷ Θουκυδίδῃ παραδείγματος χάριν, ἐμφανίζομενον ὡς πρῶτον σπουδῆς ἀξίον σημεῖον τῆς ἑλληνικῆς παραδόσεως, ὡς πρώτη σελὴς αὐθεντικῆς ἱστορίας, εἶναι πράγματι ἡ ἐφαρμογὴ καὶ ἐπίστασις πολιτισμοῦ, ὃς ἐφύη κατ' ἀνάγκην καὶ ὠρίμασεν ἐκτὸς τοῦ περιορισμένου ἐδάφους τῆς Ἑλλάδος.

Ἐν τῇ μεθογαίᾳ τῆς χώρας, καθ' ἃ οἱ Ἕλληνες λέγουσιν, ἡ ἰθαγενὴς τέχνη ἐποίησατο τὰ πρῶτα ἐπὶ πόλεων ὄχυρωματικὰ δοκίμια αὐτῆς. Ἐπὶ τῶν πλευρῶν τοῦ Λυκαίου ἐδεικνύετο ἡ Λυκόσουρα, ἡ ἀρχαιότατη τῶν πόλεων, ἥς ἐφῶτισεν ὁ ἦλιος τῆς Ἑλλάδος· τὰ ἐρείπια τῶν ὄχυρωμάτων αὐτῆς εἰσὶν ἐτι ὄρατὰ, ἐμφαίνουσι δὲ τεκτονικὴν ἱκανῶς μικρῶν χαλίκων ἀκανονίστων

1) Οἱ ὑπόγειοι θόλοι παρήμενουσιν ἐτι πρόβλημα, ὅπως δ' ἐξηγήθη ἐπαρκῶς ὁ προορισμὸς αὐτῶν. Ὁ Boetticher (*Arch. Zeitung*, 1860, σ. 33) ἐπανερχεται εἰς τὴν περὶ θησαυροφυλακίων γνώμην. Κείμενόν τι τοῦ Διοδώρου (Δ' 79) διεγείρει τὴν ἰδέαν ὅτι ὁ θόλος εἶναι τάφος, περιλαμβάνων καὶ ἱερῶν· οὕτω δὲ θὰ ἐξηγεῖτο τὸ μέγεθος τοῦ προδόμου, ὅπερ εἶναι ὅλος δυσανάλογον πρὸς τὸν θάλαμον τοῦ μυχοῦ. Ἡ ἀνακάλυψις τοῦ κ. Σταματάκη, ὃς ἐν ταῖς ὑπὸ τῆς Ἀρχαιολογικῆς ἐταιρείας τῶν Ἀθηνῶν ἐνεργουμέναις ἀνασκαφαῖς ἀπεκάλυψε τὴν εἰσοδὸν τοῦ ὑπὸ τὸ ὄνομα Θησαυροφυλάκιον τοῦ Ἀτρέως γνωστοῦ μνημείου, προήγαγεν ὀριστικῶς τὸ ζήτημα. Κατὰ τὴν γνώμην τοῦ συγγραφέως τῆς ἱστορίας ταύτης εἶναι σήμερον ἀνεπίδεκτον ἀμφιβολίας ὅτι τὸ οἰκοδομημα ἦν πολυτελεῖς βασιλικὸς τάφος.

1) Ἰδὲ ἐν τῇ *Archaeol. Zeitung*, 1865, σ. 4 καὶ ἐξῆς, τὴν περιγραφὴν τοῦ Adler. Περὶ τῆς σχέσεως δὲ αὐτῶν πρὸς τὸ συμβολικὸν σύστημα τῆς Ἀνατολῆς πρὸς *Abhd. L. B. Akad. d. Wiss.*, 1874, σ. 111.

και άτάκτως διατεθειμένον. Ὡς πρὸς τὰ μεγαλοπρεπῆ τοῦ Ἄργου μνημεῖα, ὁ ἑλληνικὸς πατριωτισμὸς οὐδέποτε ἐτόλμησε νὰ τιμῆσθαι δι' αὐτῶν τὴν ἐγγύχωρον τέχνην ἢ παραδόσεις ἀνέφερον ὅτι οἱ ἀρχιτέκτονες τῶν βασιλέων τοῦ Ἄργου ἦσαν Λύκιοι. Ἄν λοιπὸν ὁ πρῶτος τοῦ λυκικοῦ λαοῦ πολιτισμὸς ἦναι γεγονὸς ὡμολογημένον, ἂν αἱ σχέσεις Ἄργου καὶ Λυκίας πιστῶνται ὑπὸ τοῦ μύθου καὶ τῆς θρησκείας, ἂν τέλος ἀφ' ἧς ἡμέρας ἢ χώρα αὐτῶν ἀνεκαλύφθη, οἱ Λύκιοι ἐμφανίζονται ἡμῖν ὡς λαὸς πεπρωκισμένος ὑπὸ ἰδίας περὶ τὴν ἀρχιτεκτονικὴν καὶ τὰς πλαστικὰς τέχνας δεξιότητος, αἱ παραδόσεις αὐταὶ διὰ τοιούτων γεγονότων κυροῦνται σπουδαίως. Οἱ Λύκιοι ἐν τῷ μέρει ἐξ ἀμνημονεύτων χρόνων συνήπτοντο τοῖς φοίνιξι, πολλὰ δὲ καλλιτεχνικὰ μέθοδοι, ἃς εὐρίσκουμεν ἐφαρμοζόμενας ἐν Ἄργολιδι, κυρίως δὲ ἢ χρῆσις τοῦ μετάλλου ἐν τῇ διακοσμῇ τῶν οἰκοδομῶν καὶ ἢ ἐπιστροφῆς τῶν εὐρέων αὐτῶν τοίχων διὰ στιλπνῶν πλακῶν, εἰσῆχθησαν ἀναμφιδόλως ἐκ Συρίας εἰς τὴν Ἑλλάδα μετὰ τῶν τεχνικῶν μεθόδων, ἃς τοιαύτη ἐργασία προὔποισι. Βραδύτερον οἱ Ἕλληνας ἤρσαν ἐπὶ ἄλλων ὁλοῦ ἀρχῶν νέαν καὶ πρωτότυπον τέχνην, οὐδὲν κοινὸν ἔχουσαν τῷ κοσμητικῷ συστήματι τῶν ἀρχαίων βασιλικῶν μνημείων, τοῖς ἠνωμένοις καὶ μονομερέσιν ὁλοῦ οἰκοδομήμασι, τῷ ἀναγλύφῳ ὑπὲρ τὴν θύραν θυρεῶν.

Πᾶς βλέπων τὴν ἐν Μυκίῳ πύλιν τῶν λεόντων καὶ ἀγνοῶν ὁλοῦ τὸν Ὀμηρον, φαντάζεται ἀναγκαιῶς ἐν τοῖς τόποις τούτοις βασιλεῖα ὅμοιον τῷ ὀμηρικῷ Ἀγαμέμνονι, ἀρχηγὸν διατιθέμενον κατὰ τὸ δοκοῦν στρατὸν καὶ στόλον, ἠγεμόνα στενὰς σχέσεις ἔχοντα πρὸς τὴν Ἀσίαν, τὴν χώραν τοῦ χρυσοῦ καὶ τῶν τεχνῶν, ὃς δὲ, κεκτημένος φοδερὰν προσωπικὴν δύναμιν καὶ ἐκτακτὰ μέσα, ἠδύνατο οὐ μόνον νὰ παρέξη τῷ βασιλείῳ αὐτοῦ παγίαν ἐνότητα, ἀλλὰ καὶ νὰ ἐπιβάλλῃ τὴν ἐπικυριαρχίαν αὐτοῦ ἀσθενεστέροις ἠγεμόσι. Συμβαίνει, εἶναι ἀληθές, νὰ παρῶνται ἐξ ἀνιγηματικῶν οἰκοδομῶν μῦθοι μεμονωμένοι ἀξιάνοντες, ὡς τὸ βεῦρον καὶ τὰ ἀναρρηκτικὰ φυτὰ, περὶ τὰ εἰρηπία τοῦ παρελθόντος, ἀλλ' ἐποποιῖαι, οἷαι αἱ τοῦ Ὀμήρου, περιλαμβάνουσαι πρόσωπα οὕτω ποικίλα καὶ οὕτω ζῶντα, δὲν δύνανται νὰ μορφωθῶσι κατὰ τὸν τρόπον τούτων. Ὡσαύτως δὲν εἶναι πιθανῶς ἀπλοῦν τύχης ἔργον ὅτι μνημεῖα, οἷα μόνος ὁ ὀμηρικὸς αἰὼν ἠδύνθη νὰ παραγάγῃ, εὐρίσκονται ἐν ταῖς πόλεσι καὶ ταῖς χώραις, ἃς καταναγάζει τὸ σέλας τῆς ὀμηρικῆς ποιήσεως. Σήμερον ἐτι διακρίνομεν τὸν πλοῦσιον Ὀρχομενὸν ἐν τοῖς εἰρηπιαῖς οἰκοδομήμασι, ὅπου οἱ Ἕλληνας τῶν μεταγενεστέρων χρόνων ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦ Θησαυροφυλακίου τοῦ Μιντοῦ κατέλεγον ἐν τοῖς θαυμασίοις τοῦ κόσμου. Οὕτως ἐν ταῖς κτιήσεσι τῶν Ἀτρείδων, ἐπὶ τοῦ Εὐρώτα, ὡς καὶ ἐπὶ τοῦ Ἰνάχου, εὐρίσκονται βασιλικοὶ τάφοι ἀπολύτως ὅμοιοι ρυθμοῦ. Ἀλλὰ τὸ ἀποδεικνύον ὅτι τοιαῦτα μνημεῖα δὲν ἐκόσμουσαν πάσας τὰς εἰσόδους τῶν ὀμηρικῶν ἠγεμόνων, ὅτι δὲ ἡ πολυτέλεια αὐτὰ δὲν ἦτο γενικὴ ἐν Ἑλλάδι, εἶναι ἡ ἐκπληξίς τοῦ Τηλεμάχου, ὅτε θαυμάζει τὴν πολυτέλειαν, πρωτοφανῆ αὐτῷ, καὶ τὴν λαμπρότητα τοῦ ἀνακτόρου τοῦ Μενελάου.

Τὰ αὐτὰ μνημεῖα, ὧν ἡ μαρτυρία ἐπικυροῖ καὶ διορθοῖ τὸν Ὀμηρον, ἀγγέλλουσιν ἡμῖν ὡσαύτως ὅτι δὲν ὀφείλομεν, τῷ ποιητῇ πιστεύοντες, νὰ θεωρῶμεν τοὺς χρόνους, περὶ ὧν πληροφθορεῖ ἡμᾶς, ὡς περίοδον ἐφημέρου λάμπσεως, συνοψιζομένην ὅλην ἐν τισὶν ὀνομασίαις, οἷα τὰ τοῦ Ἀγαμέμνονος καὶ Μενελάου. Ἡ ἀναμφισβήτητος ποικιλία τοῦ ρυθμοῦ τῶν κυκλωπέων τειχῶν, ἀπειροκαλωτέρα ἐν Τίρυνθι, ἐξικνουμένη δὲ εἰς τὴν τελειότητα αὐτῆς ἐν Μυκίῳ, οὐδεμίαν ἐπιτρέπει ἀμφιβολίαν περὶ τῆς μεταξὺ τῶν δύο τούτων ἐργῶν μεσολαβήσεως μακρῶν περιόδων, αἵτινες μόνον διὰ τὴν ἐξ ἀπόπτου ἐπισκόπησιν αὐτῶν συγγέονται πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν ἡμῶν. Ἄξιον προσοχῆς γεγονὸς ἐστὶν ὅτι ἐν τοῖς παραδεδομένοις μύθοις περὶ τῆς ἰδρύσεως τοῦ Ἄργου, τῆς Τίρυνθος, τῶν Μυκηνῶν, τῆς Μιδείας οἱ Πελοπίδαί οὐδὲν ὑποκρίνονται πρόσωπον. Ἡ παράδοσις οὐδένα γινώσκει τῶν προεξηρημένων φρουρίων ἰδρυτὴν ἄλλον ἢ τοὺς Περσεΐδας, βοηθούμενους ὑπὸ τῶν Λυκίων. Οἱ βασιλικοὶ τάφοι τούναντιον καὶ τὰ ἀπ' αὐτῶν ἐξαρτώμενα θησαυροφυλάκια συνάπτονται γενικῶς τῇ ἀναμνήσει τῶν Πελοπιδῶν, ἢ συνάφεια δὲ αὐτὴ αἰτιολογεῖται διὰ τῆς καταγωγῆς τῆς οἰκογενείας ταύ-

της. Ὄντως ἡ Λυκία ἐστὶν ἡ πατρίς τῶν μεγάλων ἐπιταφίων γεωλόφων μετὰ κτιστῶν ἐν αὐτοῖς θαλάμων¹ περὶ τὸ Σίπυλον, τὴν πρωτεύουσαν τοῦ Ταντάλου, ὑπάρχουσιν ὑπόγειοι ὄλογοι ἀνάλογοι τοῖς τῶν Μυκηνῶν², ἀπὸ τῆς αὐτῆς δὲ χώρας ὁ χρυσοῦς μετὰ τῆς λαμπρότητος καὶ δυνάμεως αὐτοῦ ἀφίκετο τὸ πρῶτον ἐκθαμβήσας τοὺς Ἕλληνας. Ἡ μήτηρ τῶν Πελοπιδῶν ἐκαλεῖτο Πλουτώ (ἐκ τοῦ πλοῦτος), αἱ Μυκίαι δὲ, «ἡ πόλις τοῦ χρυσοῦ», πᾶν ὅ τι ἐκέκτητο, τὸ μεγαλεῖον, τὴν λαμπρότητα, ἅμα δὲ καὶ τὸ ὀλέθριον αὐτῆς τέλος, ὤφειλε τῷ χρυσοῦ, ὃς εἰσῆλθεν εἰς τὴν χώραν μετὰ τῶν Πελοπιδῶν.

Ὁ Ἀριστοτέλης διεπυθάνετο ἴδῃ πῶς ἦν συγκεροτημένη ἡ κυριαρχία τοῦ ὀμηρικοῦ αἰῶνος. πῶς μία οἰκογένεια εἶχε δύναμιν νὰ κρατήσῃ οὕτω λαοῦ ὄλου³. Οἱ πρῶτοι βασιλεῖς κατ' αὐτὸν ἦσαν οἱ εὐεργέται τῶν συγχρόνων αὐτῶν, μυσταγωγοί, προαγαγόντες τὰς εἰρηλικὰς καὶ πολεμικὰς τέχνας, οἵτινες δὲ συνήγειραν τὸν λαὸν περὶ κοινὰ κέντρα. Ἀλλὰ πῶς άτομα ἠδύναντο νὰ ἔχωσι ῥοπήν τοιαύτην, ὥστε αἰθνηδίως ν' ἀνυψῶσι τὴν πνευματικὴν θέσιν λαοῦ ὄλου; Μόνον σχεδὸν εἰς τρόπον ὑπάρχει πρὸς ἐξήγησιν τοῦ πράγματος, ἐστὶ δ' οὗτος ν' ἀποδεχθῶμεν ὅτι διετίθεντο τὰ μέσα ἀλλοτριῶν τῇ χώρᾳ πολιτισμοῦ, ὅτι δηλαδὴ ἀνῆκον φυλαῖς συγγενέσι μὲν, εἶναι ἀληθές, τοῖς Ἕλλησι τῆς Εὐρώπης, ἀλλὰ προηγμέναις ἐν τοῖς τόποις, ἐνθα ἦσαν ἐνιδρυμένοι, εἰς προημιώτεραν ὀριμότητα. Τοιοῦτοι ἄνδρες ἠδύναντο νὰ συνενώσωσιν εἰς κράτος φυλάς διεσπαρμέναις ἐν τοῖς δήμοις καὶ νὰ ἰδρύσωσιν ὀμηρικὴν βασιλείαν, ἥτις ἐστὶν ἡ κορυφή ἅμα καὶ ἡ βάση τοῦ πολιτικοῦ οἰκοδομήματος. Οἱ ξένοι οὗτοι, ὧν ἡ πατρίς καὶ ἡ καταγωγὴ ἐξηφανίζετο ἐν ἀγνωστῷ παρελθόντι, ἠδύναντο νὰ ἐκκληθῶσιν ὡς υἱοὶ θεῶν, τιμῆ, ἥς ἰθαγενεῖς ἄνθρωποι δυσκόλως ἔτυχον παρὰ τῶν συμπολιτῶν αὐτῶν. Προσθετέον ὅτι παρὰ λαῶ οὕτω φιλοτίμῳ, οἷοι οἱ Ἕλληνας, δὲν θὰ ἐφέρετο ἐκ Λυδίας προερχομένη ἡ λαμπρότητα τῶν ἀρχαίων δυναστειῶν αὐτοῦ, ἂν μὴ ἀμετάβλητος παράδοσις ἐπέβαλλε τοῦτο⁴.

Ἀλλὰ πάντες οἱ βασιλεῖς δὲν ἦσαν Πελοπίδαί, οὐδὲ πάντες διὰ τὴν καταγωγὴν, τοὺς πόρους καὶ τὴν ἐκτασιν τῆς δυνάμεως αὐτῶν ὑπερέχον εἰς οὕτω μέγαν βαθμὸν τῶν λαῶν αὐτῶν. Ἐν τῷ βασιλείῳ τῶν Κεφαλλήνων οὐδὲ ἴχνος ὑπάρχει τοιαύτης ἀντιθέσεως, οἱ τῆς Ἰθάκης δ' εὐπατοῖδαί δύνανται νὰ θεωρῶσι τὸν Ὀδυσσεῖα ὡς ἓνα τῶν ὀμοταγῶν. Ὄφειλομεν ὡσαύτως νὰ ἐνθυμώμεθα ὅτι καὶ οἱ κραταιότατοι τῶν ἠγεμόνων τοῦ ὀμηρικοῦ κόσμου δὲν εἶναι δεσπῶται, ἀνάσσοντες κατὰ τὸ δοκοῦν αὐτοῖς. Ὁ ἑλληνικὸς λαὸς ἀρχίθην ἤδη ἀποδείκνυσι δεδλωμένην ἀποστροφὴν πρὸς πᾶν ἀπεριόριστον καὶ ἀπόλυτον ἔπειθὴ δὲ, πειθόμενος τοῖς υἱοῖς θεῶν ἠγεμόσιν αὐτοῦ, ἐπίστευεν ὅτι ὑποτάσσεται ὑπερτέρα τινὶ πραγμάτων διατάξει, καὶ ἡ βασιλικὴ ἐξουσία ἐν τῷ μέρει περιορίζεται ὑπὸ τοῦ νόμου καὶ τοῦ ἔθους.

Ὁ βασιλεὺς ἀληθῶς δυνάμει τῆς κυριαρχίας αὐτοῦ εἶναι ὁ ὑπερτατος τοῦ λαοῦ κριτὴς κατὰ τὰ αὐτὰ τῷ πατρὶ οἰκογενείας παρὰ τοῖς οἰκειοῖς, ἀλλὰ φυλάσσειται λίαν ἀπὸ τοῦ νὰ ἐπιτελῇ μόνος τὰ τοιαύτην εὐθύνην συνεπαγόμενα καθήκοντα αὐτοῦ. Ἐκλέγει ἑαυτῷ συμπαραδρόους ἐν ταῖς οἰκογενείαις τῶν εὐπατοῖδων, καλομένους διὰ τὸ ἀξίωμα αὐτῶν **Γέροντας**, οἱ δικασταὶ δὲ οὗτοι ἐδρεύουσιν ἐν τῇ ἐπὶ τούτῳ πλατείᾳ⁵, καθιερωμένη διὰ βωμῶν καὶ θυσιῶν, ἵνα δημοσίᾳ ἐξημενέωσι πρὸ τοῦ λαοῦ τοὺς κανόνας τοῦ δικαίου καὶ ἐπανάγωσι τὴν τάξιν ὅπου ἡ ἀταξία εἰσῆχθη. Μόνον ὅσας πρόκειται περὶ ἐπιβουλῆς κατὰ τοῦ προδῶπου καὶ τῆς ζωῆς ἢ οἰκογενείας ἐπιφυλάσσειται τὰ δίκαια αὐτῆς, διότι κατὰ τὸ ἀρχαῖον τοῦ Ραδαμάνθου ἀξίωμα τὸ αἷμα ἀπαιτεῖ αἷμα, τὸ αἷμα δὲ τοῦτο μόνος ὁ ὑπὸ τῶν συγγενῶν ὀρθθεὶς ἐκδικητὴς εἶναι ἀρμόδιος νὰ χύσῃ. Ἀλλὰ καὶ ἐκεῖ ἐτι, ἐνθα, ὡς ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ, ὁ κοινωνικὸς ὀργανισμὸς πα-

1) *Archaeolog. Zeitung*, 1853, σ. 156.

2) *Hamilton. Reisen*, I, σ. 53.

3) Ἀριστοτ., Πολιτ., 85, 27.

4) Περὶ ἀνατολικῆς στολῆς τοῦ Ταντάλου, τοῦ Κρέοντος, τοῦ Μίλωνος... κλπ. ἴδε *Compte-Rendu*, Saint-Petersbourg, 1861, σ. 8. περὶ τῶν ἰθαγενῶν δὲ καὶ ξένων ἀρχηγῶν Στραβ., 321.

5) «Γεραροὶ βυτιλίης ἤμενοι ἐν ἀγορῇ κόσμος λαοῖσιν ὁρᾶσθαι (Ὀμ., Ἐ π. XIII, 3)».

ρέμεινεν ἀτελής, πάντα εἰσὶ προδιατεταγμένα· ὁσυνδύοτε δὲ ὑπεροψίαν καὶ ἂν ἐπιδεικνύη ὁ τὴν ἰσχὺν αὐτοῦ αἰσθανόμενος, δυσχερῶς θὰ εὐρίσκει τις παράδειγμα δεδηλωμένης ἐπαναστάσεως κατὰ τῶν ἀπαιτήσεων τοῦ ἱεροῦ δικαίου. Καὶ ὁ ἰσχυρότατος ἔνοχος φόνου κοινοῦ ἀνθρώπου φεύγει, οὕτω δὲ αἱ περιπλανήσεις καὶ αἱ περιπέτεια τῶν ἐξορίστων συνιστᾷ τὴν βάσιν τῶσδε ἱστοριῶν καὶ μυθῶν δοξολογιῶν. Ὁ ἐξορίστος, ἐξεληθὼν ἄπαξ τῆς φυλῆς αὐτοῦ, εἰσέρχεται εἰς ἄλλον ὅπως κόσμον· αἱ νόμιμοι προγραφαὶ κράτους τινὸς οὐδαμῶς ἰσχύουσιν ἐκτὸς τῶν μεθορίων αὐτοῦ.

Ἐν γένει ὑπὸ τὴν ἐποχὴν τοῦ πολιτισμοῦ καὶ τῶν ἠθῶν ἐν τῷ ὁμηρικῷ κόσμῳ ὑφίσταται ἀξιολόγος ὁμοιότης. Μικρὰν διαφορὰν εὐρίσκωμεν ἐν τῷ χαρακτῆρι τῶν φυλῶν, τῶν κατεχουσῶν τὰς δύο ἀκτᾶς τοῦ Αἰγαίου καὶ συνιστάσων τὸν κυρίως ἑλληνικὸν λεγόμενον κόσμον· ἀμφοτέρωθι ἢ αὐτὴ θρησκεία, ἢ αὐτὴ γλῶσσα, τὰ αὐτὰ ἦν· Τρῶες καὶ Ἀχαιοὶ χωροῦσιν ὁμοῦ ὡς ὁμοθεοί, ἂν δὲ ὑπάρχη τις διαφορὰ αὐτῶν ἀξιοπαρατήρητος, συνίσταται ἐν τῷ ὅτι ὁ ποιητής, μὴ ὁπῶς λέγων τοῦτο, ἐν πλείστοις σημαντικαῖς λεπτομερεῖαι ἀναγνωρίζει τοῖς λαοῖς τῆς ἀνατολικῆς παραλίας ὑψηλότεραν ἠθικὴν καὶ μᾶλλον προηγμένην πολιτισμόν. Παρὰ τοῖς Ἀχαιοῖς ἡγεμόσιν ἢ κτηνώδης παραφορὰ καὶ ἡ φιλαυτία τοῦ πάθους διακωλύει πάντοτε τὸ δημόσιον συμφέρον, χάριν δὲ τῆς προσκλήσεως μιᾶς δούλης ὁ ἀρχιστράτηγος διακινδυνεύει τὴν ἐπιτυχίαν τῆς ὅλης ἐπιχειρήσεως. Ὁ Ἀχιλλεύς ἐστὶν ὁ ἰδανικώτατος τῶν ὑπὸ τὰ τεῖχη τοῦ Ἰλίου μαχομένων ἀνδρῶν· καὶ ἔμωσ αὐτὸς ὁ υἱὸς θεᾶς καὶ διεγγονος τοῦ Διὸς ἀποδεικνύει δι' ἄν πρὸς σφαιρὴν μὴδὲ αὐτῶν τῶν ἠθῶν παιδίων φειδομένην καὶ αὐτὸς οὗτος ἐκτελεῖ τὸ ἔργον τοῦ δαίμονος, σφάζων τοὺς αἰχμαλώτους, ὡς καὶ ἵππους καὶ κύνες. Ἡ ἔμφυτος ὀργὴ ἐν τῇ ἀγρία αὐτῆς παραφορᾷ ἄγει τοὺς δύο Αἰαντας, αἱ τοῦ Ὀδυσσεῦς πράξεις δὲν συνάδουσι πάντοτε τοῖς νόμοις τῆς ἱπποτικῆς τιμῆς, ὁ Νέστωρ δὲ μόνον προϊόντος τοῦ χρόνου ἀπέδη σοφός. Τούναντιον ὁ Πρίαμος καὶ οἱ περὶ αὐτὸν περιγράφονται ὑπὸ τοιαῦτα χρώματα, ὥστε ἀναγκαζόμεθα γὰ ὁμολογηθῶμεν τὴν χρηστότητα αὐτῶν, τὴν εὐσέβειαν, τὸν ἠρωϊκὸν πατριωτισμόν καὶ τὴν λεπτότητα τῶν ἠθῶν αὐτῶν¹. Μόνον ἐν τῷ χαρακτῆρι τοῦ Πάριδος διαφαίνονται ἤδη τὰ ἴχνη τῆς ἀσιατικῆς ἐκείνης μαλθακότητος, ἥτις περιήγαγεν εἰς ἐκκλίσιν τὴν Ἰωνίαν.

Οἱ οἱ ἄνθρωποι, τοιοῦτοι καὶ οἱ θεοὶ αὐτῶν. Δὲν ὑπάρχουσι θεοὶ, περὶ ὧν νὰ μὴ δύναται τις νὰ εἴπῃ ὅτι ἐλατρεύοντο ἐν τῷ ἔτερω μόνον τῶν στρατοπέδων. Ἐν τούτοις αἱ συγγένειαι αὐτῶν ἄγρουσιν αὐτοὺς εἰς προτιμήσιν ὅτε μὲν τῷ ἔτερου, ὅτε δὲ τοῦ ἑτέρου τῶν διαμαχομένων.

Ἡ Ἥρα υἱοθετεῖ τὸν ἀγῶνα τῶν Ἀχαιῶν. Ἐδραν αὐτῆς εἶχεν ἐκλέξει τὸ Ἄργος, ἐνθα σήμερον ἐτι διακρίνονται οὐ μακρὰν τῶν Μυκηνῶν τὰ ἔρειπια τοῦ ναοῦ αὐτῆς, ἐνηγεμένον κατὰ τὸν τρόπον τῶν φρουρίων. Ἐν τῷ Ἰλίῳ τούναντιον διατελεῖ ἡμελημένη, τούτου δ' ἕνεκα τρέφει πρὸς τοὺς Πριαμίδας μῖσος ἀδιάλλακτον. Αὕτη κυρίως εἶναι ἡ ἐμβαλοῦσα ταῖς δύο ἀκτᾶς τὴν ἐρίδα καὶ παρὰ πάσας τὰς δυσχερεῖαι κατορθώσασα νὰ συναγεῖρη τὸν πολεμικὸν στόλον. Παρὰ τὸ ὑψηλὸν αὐτῆς ἀξίωμα εἶναι γυνὴ ἰδιότροπος καὶ ἐκδικητικὴ, κατεχομένη ὑπὸ ἡκίστα συγγνωστῶν παθῶν.

Τούναντιον δὲν ὑπάρχει τύπος εὐγενέστερος τοῦ πολιούχου τοῦ Ἰλίου θεοῦ. Ὁ Ἀπόλλων, καίπερ τῶν μεγίστων ἀπολαύων τιμῶν, οὐδέποτε οὐδὲ τὴν ἐλαχίστην ἀποδεικνύσιν ἐθρικὴν ἐναντιότητα πρὸς τὰς διαταγὰς τοῦ Διὸς, ταυτίζεται αὐτῷ πνευματικῶς, παρέχων παράδειγμα ἑκουσίας εὐπειθείας καὶ ἱπποτικῆς μεγαλείου, διαλάμπει μετὰ καθαρᾶς λαμπρότητος ἐν τοῖς θεοῖς, ὡς ὁ Ἐκτωρ ἐν τοῖς ἀνθρώποις, ἀμφοτέρων δὲ ἡ παρουσία διαπιστοῖ τὴν ἀνωτέραν ἠθικὴν ἀνάπτυξιν, εἰς ἣν ἦσαν προηγμένα τὰ κράτη καὶ οἱ λαοὶ τοῦ ἀνατολικοῦ ἀλιπέδου, ὅτε ἐξεργάγη ἢ πρὸς τὴν Δύσιν ῥῆξις.

Καθ' ἣν ἐποχὴν οἱ διεσπαρμένοι τοῦ ἠρωϊκοῦ κόσμου χαρακτῆρες συνθηροῦσθαι ὑπὸ τῆς μούσης καὶ ἠνωθῆσαν εἰς μίαν μεγάλην εἰκόνα, ὁ κόσμος οὗτος εἶχεν ἐκλείπει πρὸ πολλοῦ, ὑποκαταστάθει ὑπὸ νέας τάξεως πραγμάτων ἐν τε τῇ γενεθλίῳ γῆ, ἐνθα οἱ ἀπόγονοι τῶν ὁμηρικῶν ἠρώων εἶχον ὑποχωροῦσαι τοῖς ὄρεινοις τοῦ Βορρᾶ καὶ ἐν ταῖς ἀρτι κτηθείσαις χώραις, ἐνθα κατ' ἀκολουθίαν τῆς γενικῆς ἀνατροπῆς οἱ διάδοχοι τῶν ἀχαιῶν ἡγεμόνων δὲν εἶχον δυναθῆναι ν' ἀναλάβωσι τὴν θέσιν, ἣν εἶχον καταλάβει ἐν τῇ πατρίδι οἱ προπάτορες αὐτῶν. Ἄν ἡ ἀντιθεσις αὕτη μῦδαμῶς ταρασσῇ τὴν ἀρμονίαν τῆς ὑπὸ τῆς ὁμηρικῆς μούσης κεκαραγμένης γιγαντιαίας εἰκόνας, ζητητέον τὴν αἰτίαν ἐν ταῖς ὑπερόχις δυναμέσιν τῶν φυλῶν τούτων, αἵτινες ἠδυνήθησαν νὰ διατηρηθῶσι καὶ ἐφαρμοσῶσι τὰς ἀναμνήσεις τοῦ παρελθόντος. Εἰς ὑπατον βαθμὸν κατεῖχον τὸ προνόμιον τῶν ποιητικῶν φύσεων, τὴν ἀρετὴν τοῦ ἐπιλανθάνεσθαι τῶν λυπηρῶν τοῦ παρόντος ἐν τῷ θαυμασμῷ τοῦ ἐξιδανικευμένου παρελθόντος καὶ μὴ ἐπιτρέπειν τὴν εἰς τὴν ἡδονὴν ταύτην ἀνάμειξιν μυδεμῆς παραφωνίας.

Ἐν τούτοις αἰσθάνεται τις δι' ὅλης τῆς ὁμηρικῆς ποιήσεως διήκον μεγαλοχολικὸν τι πνεῦμα, τὴν ὀδυνηρὰν ἰδέαν ὅτι ὁ κόσμος ἀπέδη χεῖρον, ὅτι δὲ «οἱ ἄνθρωποι, οἱ οἱ σήμερον ὑπάρχουσιν!», εἶναι δυνάμει τε καὶ ἐνεργείᾳ ὑποδεέστεροι τῶν προηγούμενων γενεῶν. Διαφαίνεται μάλιστα ἐν αὐτῇ καὶ τι πλεον τῆς διαθέσεως ταύτης τοῦ πνεύματος· χαρακτῆρες τινες τοῦ παρόντος διωλιθῆσαν ἀκούσιως ἐν τῇ εἰκόνι τοῦ παρελθόντος καὶ διαπιστοῦσιν ὅτι οἱ θεομοί, οἱ συνιστάντες τὴν βάσιν τοῦ ὁμηρικοῦ αἰῶνος, οὐκέτι ἰσχυρον ἐπὶ τῶν χρόνων τοῦ αἰοῦ.

Ἡ βασιλεία ἐστὶ τὸ κέντρον τῆς κοινωνίας, ἐν τοῖς ἀγροῖς δὲ ἡ αὐτῆς δυνάμις αὐτῆς ἐν πάντως ἀπόλυτος. Ἐν τούτοις πόσον ὁ τοῦ Ὀμήρου Ἀγαμέμνων ἀπέχει τοῦ ἰδανικοῦ τοῦ ἠρωϊκοῦ μεγαλείου, ὅπερ παρίσταται ἡμῖν ἐνώπιον τῶν μνημείων τῶν Μυκηνῶν καὶ τὸ ὅποιον κατέλιπον ἐν τῇ ἡμετέρᾳ φαντασίᾳ τὰ ἐπιθέτα ἐκεῖνα τῶν ἐγγόνων τῶν θεῶν, περιβεβλημένων δυνάμιν θεῖαν σχεδόν, τὰ ὑπὸ τῆς παραδόσεως ἀποδιδομένα τοῖς ἀρχαίοις μονάρχαις! Ὑπὸ τὰ τεῖχη τῆς Τροίας εὐρίσκωμεν ἡγεμόνα περιπεπλεγμένον ἐν ἀναριθμοῖς δυσχερεῖαις, περιορισμένον ἐν τοῖς πόροις αὐτοῦ, ἀμφίδοξον καὶ ὑπερούσιον, παρ' ᾧ δὲ ἡ δυνάμις ἐστὶ λίαν ὑποδεέστερα τῆς θελήσεως· ἔχει πλείονας ἀξιώσεις ἐπὶ τῆς δυνάμεως ἢ πραγματικὴν δυνάμιν καὶ ἀναγκάζεται νὰ ἐπινοῇ μέσα καὶ λοξοδρομίας πρὸς ἐπιτεύξιν τῆς γενικῆς ἐπιδοκιμασίας. Ἀκατάληπτον ἀποβαίνει πῶς ὁ Ἀγαμέμνων οὗτος, ὁ διηνεκῶς προσκρούων κατὰ τῆς ἀντιστάσεως καὶ τῆς ἀπειθαρχίας, ἠδυνήθη νὰ συναθροίσῃ ὑπὸ τὴν σημαίαν αὐτοῦ στρατὸν, συγκείμενον ἐκ στοιχείων οὗτω ποικίλων. Ὁ ἄξων τοῦ ὁμηρικοῦ κόσμου διεσείσθη· παρὰ τῇ βασιλικῇ ἀρχῇ ἠγέρθη ἕτερα δυνάμις, ἡ τῆς ἀριστοκρατίας, ἀνευ τῆς ὁποίας οὐκέτι δύναται ὁ βασιλεὺς νὰ κυβερνήσῃ καὶ ἀπονεύμῃ τὴν δικαιοσύνην· αὐτὸ δ' ἐκεῖνο τὸ ἀξίωμα, ὅπερ ἀπὸ μακροῦ μνημονεύεται εἰς ἀπόδειξιν τῆς δημοτικότητος τῆς ἠρωϊκῆς βασιλείας:

Ὅχι ἀγαθὸν πολυκοιρανίη· εἰς κοίρανος ἔστω,
εἰς βασιλεύς, ᾧ ἔδωκε Κρόνος πάϊς ἀγκυλομήτεω
σχήπτρον τ' ἤδ' ἑμίστας, ἵνα σφίσι βασιλεύῃ²,

φέρει προδύλως τὸν χαρακτῆρα πολιτικῆς σκέψεως, ὑποδηλοῦν ὅτι αἰσθητὰ εἶχον ἥδη ἀποβῆ τὰ ὄποια πολυκεφάλου ἀριστοκρατίας, ὄποια ἐκδηλούμενα σαφέστατα ἐν Ἰθάκῃ.

Αὐτοὶ οἱ ἱερεῖς, μάλιστα δὲ οἱ μάντιες, ἀποτελοῦσιν ἀντίροπον πρὸς τὴν βασιλείαν, εἰσὶ δ' οὗτοι δευτέρα ἐλέω Θεοῦ δυνάμις, ἥτις καὶ προπετεστέρα καὶ κινδυνωδέστερα ἀποβαίνει. Τέλος καὶ τὰ ἀφανῆ τοῦ λαοῦ πλήθον κινουῦνται. Ἡ ἀγορὰ, ἥτις πρὸ τῆς ἐξασθενείσεως τῆς βασιλικῆς ἐξουσίας οὐδὲν ἠδύνατο νὰ ὑποκριθῇ πρόσωπον, ἀποβαίνει βαθμῶν τὸ κέντρον τοῦ δημοσίου βίου. Ἐν τῇ ἀγορᾷ κρίνονται τὰ δημοσία πράγ-

1) Οἱ Τρῶες, σημειοῦται ὁ συγγραφεὺς, ἔχουσιν ἰδέαν τῆς πατρίδος, παρ' αὐτοῖς δὲ, καὶ μόνον παρ' αὐτοῖς, ἀκούεται λεγόμενον τό: «Εἰς οἰωνὸς ἀριστος, ἀμύνασθαι περὶ πατρὸς» (Ὀμ., Ἰλ: ἀδ., Μ, 243)»
Προβλ. καὶ αὐτόθι, Ο, 496.

1) «Οἱ αὖν βροτοὶ εἰσιν» (Ὀμ., Ἰλ: ἀδ., Ε, 304)». Πρὸς δὲ αὐτόθι Μ, 383, 449. Vell. Patere., I, 5. I. Bekker, Hom. Blätter, II, 67.
2) Ὀμήρ. Ἰλ: ἀδ., Β, 204-206. Ἡ πολυκοιρανίη ἐδοκιμάσθη ἤδη καὶ ἐκρίθη.

ματα, αἱ συνελεύσεις ὁσημέραι μείζονα προσκτῶνται ἀνεξαρτησίαν καὶ πρωτοβουλίαν, ἐν πᾶσι δὲ τοῖς σπουδαίοις ζητήμασι διὰ τοῦ λόγου ἐπιζητεῖται ἡ ψῆφος τοῦ λαοῦ.

Ὁ ὄχλος, εἶναι ἀλπθός, πάρεστι μόνον, ὅπως ἀκούη καὶ πείθεται, ἀλλ' ἢδη ὁ λαὸς συνεδρεῖ ἐν κατὰ τὴν συνιδίασκτιν, ἐνῶ κατὰ τὸ ἀρχαῖον ἔθος εἶναι ὑπῆρχον μόνον ὑπὲρ τῶν μεγάλων, ἦτοι τοῦ βασιλέως καὶ τῶν γερόντων, ἢδη ἡ δημοσία γνῶμη ἐστὶ δύναμις, ἣν ὁ βασιλεὺς δὲν δύναται νὰ περιθρονήσῃ ἀνευ μεταμελείας, ἢδη δὲ ἀπαντῶσιν ὡσαύτως ἐν τῷ πρὸ τῆς Τροίας στρατοπέδῳ ἄνθρωποι, οἷος ὁ Θεραΐτης. Οὗτος ἐπανήχθη εἰς τὴν θέσιν αὐτοῦ ὑπὸ τὸ κράτος ἰσχυρῶν σαρκασμῶν, ἀλλ' ἡ γελοιογραφία αὐτοῦ ἀποδεικνυσιν ἀκριβῶς ὅτι αἱ μεριδίες συνησθάνοντο τὴν ἀμοιβαίαν αὐτῶν ἐχθρότητα, ὅτι δὲ τὸ ἀριστοκρατικὸν πνεῦμα ἦν ἢδη ἠσκημένον εἰς τὸ διακομφοδεῖν τοὺς ἀγορητὰς τοῦ ὄχλου. Μαντεύει τις ὅτι τοιαῦτα παραδείγματα ὁμῶς εὐροσὶ τάχιστα εὐτυχεστέρους μιμητὰς.

Ἐν Ἰθάκῃ ὁ λαὸς προσκαλεῖται μάλιστα νὰ μεταδῶρ τοῦ ἔργου· ὁ Μέντωρ χάριν δυναστικῆς συμφέροντος πειράται νὰ ὑποκινήσῃ τὰ πνεύματα, προβαίνων μέχρις ἀποκαλύψεως τῆ λαφ τῆς ἐν τῷ ἀριθμῷ κειμένης δυνάμεως :

Νῦν δ' ἄλλω δῆμῳ γεμισίζομαι, οἷον ἅπαντες
ἴσθ' ἄνεψ, ἀτὰρ οὔ τι καταπτόμενοι ἐπέεσσι
παύρους μνηστῆρας καταπαύετε πολλοὶ ἑόντες!

Ἀλπθός ὅτι λέξεις τινὲς ἀρκούσι τοῖς εὐπατρίδασι, ὅπως παραχρῆμα διασκεδάσῃ τὸν συναθροισζόμενον ὄχλον, ἀλλ' ὑπάρχουσιν αἱ μεριδίες, ἡ μὲν τελείως ὁργανωμένη καὶ ἢδη νικητρία τῆς βασιλείας, ἡ δὲ κινουμένη κατὰ μέρος καὶ καλουμένη ἐπικουρὸς τῆς βασιλείας. Νομίζει τις μάλιστα ὅτι ἐν τοῖς ποιήμασι τούτοις διορθῶ χαρακτῆρας ἀνήκοντας ὀριστικῶς τῇ μεθ' Ὁμηρον ἐποχῇ. Οὕτω παραδείγματος χάριν, ὅτε θεωρεῖ τις τὸν Μενέλαον, ὅτε βλέπει αὐτόν, ἐχθρόν πάσης παρεκδίδεως, πραγματευόμενον τὸ ὑπὸ συζήτησιν θέμα μετὰ καταπληκτικῆς συντομίας², φαίνεται ὅν ἢδη ἀντιπρόσωπος τῆς δωρικῆς ἐκείνης φυλῆς, ἥτις ἐνιδρύθη ἐν Λακωνίᾳ μετὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ Τρωικοῦ πολέμου.

Οὕτω παρὰ τὴν ἐπικὴν γαλήνην, ἣν ἡ ἰωνικὴ ποιητικὴ ἠδυνήθη νὰ διαχύσῃ ἐπὶ πάσης τῆς σικνῆς, ἣν διαγράφει, παριστάμεθα πρὸ κόσμου πλήρους ἐσωτερικῶν ἀντιθέσεων· τὰ πάντα ἐν ζυμώσει· τὸ παλαιὸν στοιχεῖον πίπτει διαλυόμενον, νέαι δὲ δυνάμεις, οὐδεμίαν ἔχουσαι θέσιν ἐν τῇ ἀρχαίᾳ τῶν πραγμάτων τάξει, βαίνουσιν ἐλευθέρως ἀναπτυσσόμεναι. Ἐν ταῖς ἐνδειξέσι ταύταις διορθῶμεν τὰς περιπτώσεις, ὑφ' ἃς ἐπερατώθησαν τὰ ἐπικά ταῦτα ἄσματα. Ἦν (περὶ τὸ 900 π. Χ.³) ὁ χρόνος, καθ' ὃν μετὰ τὴν ταραχὴν τῶν μεταναστάσεων καὶ τῶν ἰδρύσεων περιόδον αἱ πόλεις ἤρχοντο ὁργανοῦμεναι ἐσωτερικῶς. Τὴν ὥραν ταύτην ἡ τῶν ἡγεμόνων ἀρχή, ἥτις ἦν ἀπαραίτητος κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ ἀγῶνος, ἐξησθένησεν. Ἡ ἀριστοκρατία συνησθίθη κατὰ τοῦ θρόνου καὶ ἐν ταῖς ναυτικαῖς πόλεσι τῆς Ἰωνίας ἀνεπτύχθη ὁ βίος ἐκείνος τῆς ἀγορῆς, ἐνθα ὁ δῆμος ἤσθετο τῆς δυνάμεως αὐτοῦ καὶ ἡ ὁποία ἐτροποποίησε ριζῶνδόν τὴν πρὸς ἀλλήλας θέσιν τῶν κοινωνικῶν τάξεων. Τὰς ιδέας ταύτας, τὰς τάσεις ταύτας τῆς ἐποχῆς αὐτοῦ, ὁ ποιητὴς μετῆνεγκεν ἐν τῷ πύρακι τοῦ παρελθόντος.

Βέβαιον ὅτι παρ' Ἰωσιν ἡ ἐποποιία προσέλαβε τὴν ὀριστικὴν αὐτῆς μορφήν. Διορθῶ τις τοῦτο πρὸ πάντων ἐν τοῖς σιμείοις ἐκείνοις, ἅτινα ἀποδεικνύουσι τὴν ροπὴν τῆς δημοσίας γνώμης καὶ τὴν δύναμιν τοῦ λόγου. Τοῖς Ἰωσιν ἐτι κυρίως δέον ν' ἀποδώσωμεν πᾶν ὅ τι σχετίζεται πρὸς τὸ ἐμπόριον καὶ τὴν ναυτιλίαν· αἱ σχέσεις, ἃς αἱ νέαι αὐτῶν πόλεις συνῆλπον πάσαις ταῖς ἀκταῖς καὶ ἐξέτεινον πέραν τῶν ὀρίων τοῦ Αἰγαίου μέχρι Κύπρου, εἰς Αἴγυπτον καὶ εἰς Ἰταλίαν, μετῆνεχθῶσαν ἀφελῶς ἐπὶ τῆς σικνῆς τοῦ ἠρωικοῦ κόσμου. Ὁ νεοϊωνικὸς αὐ-

τος χαρακτῆρ ἐμφανίζεται ἐν τῇ Ὀλυμπείᾳ πολλῶ μᾶλλον ἢ ἐν τῇ Ἰλιάδι· διότι ἐνῶ αὐτὴ ὡς βάσιν ἔχει ἀφθονίαν ἱστορικῆς ἔλης, ἠρανομένην κυρίως ἐκ τῶν ἰδίων οἰκογενειακῶν παραδόσεων τῶν ἀχαιῶν ἡγεμόνων, ἐν ταῖς πλάναις τοῦ Ὀδυσεῶος ἡ ἰωνικὴ φαντασία ἀφέθη ἐλευθερωτέρα καὶ εἰσιγαγεν εἰς τὰ ἄσματα αὐτῆς παντοειδῆς περιπετειᾶς καὶ διηγήσεις τῶν ναυτῶν.

Ἡ συναλλαγὴ ἐξακολουθεῖ ἐτι οὖσα οὐσιωδῶς ἐμπόριον ἀναλλαγῆς, ὃν χαρακτῆρα διετήρησεν ἐπὶ μακρότατον χρόνον ἐν τῷ Αἰγαίῳ, πελάγει διὰ τὴν ἑκτακτον ποικιλίαν τῶν προϊόντων τοῦ ἐδάφους. Ἐν τούτοις ἐνῶρις ἀπέβη αἰσθητὴ ἡ ἀνάγκη τῆς ὡς μέτρον ἀξίας χρήσεως ἀντικειμένων σταθερᾶς, εὐχερῶς ὀριζομένης καὶ γενικῶς ὁμολογουμένης ἀξίας. Ἐν ἀρχῇ τὰ ποιήματα ἀποτελοῦσι τὸν πλοῦτον τῶν οἰκογενειῶν, τούτου δ' ἕνεκα κυρίως εἰς βόας καὶ πρόβατα ἐκτιμῶνται τὰ δῶρα, αἱ προῖκες, τὰ λῦτρα τῶν αἰχμαλώτων, ἡ τιμὴ τῶν δούλων· πανοπλία τις τιμῆα ἐννέα βοῶν, ἕτερα δὲ ἑκατόν. Τὸ ναυτικὸν ἐμπόριον ἀπήτησεν ἀναγκαιῶς εὐχερῆστοτερόν μέτρον ἀξίας, ἐξέβη δὲ τοῦτο ἐν τοῖς μετάλλοις. Αὐτὸς ὁ χαλκὸς καὶ ὁ σιδήρος ἦσαν ἐμπορεύσιμα εἶδη, ἡ τοῦ πρώτου δὲ σπουδαιότης ἐν τῷ βίῳμηχανικῇ καταναλώσει ἐτάχυνε τὴν ὥραν, καθ' ἣν αἱ νέες τῆς Ἑλλάδος, ἥτις σπανίας τινὰς μόνον φλέβας χαλκοῦ εἶχεν, ἐπλευσαν πρὸς τὰς δυτικὰς ἀκτὰς μετὰ φορτίων σπινθηροβολοῦντος σιδήρου, ὃν ἀντήλλασσον ἀντὶ χαλκοῦ. Ὡς πρὸς τὰ εὐγενῆ μέταλλα, παρ' Ὀμήρῳ ταῦτά εἰσιν ἐν γενικῇ χρήσει. Ὁ χρυσὸς ἐστὶ παρ' αὐτῷ τὸ πολυτιμώτατον τῶν κτημάτων· φίλοι καὶ σύζυγοι προδιδούσιν ἀλλήλους χάριν χρυσοῦ κόσμου, οἱ τῶν βασιλέων δὲ σωροὶ χρυσοῦ ὑμνοῦνται τοσοῦτον, μόνον διότι ὁ χρυσὸς ἦν δύναμις, διότι διὰ τοῦ χρυσοῦ πάντα ἐκτόντο. Οἱ Ἰωνεὲς εἰσιν οἱ εἰσαγαγόντες τὸν χρυσὸν εἰς τὸ ἑλληνικὸν ἐμπόριον, ὁ θαυμασμός δὲ πρὸς τὴν λάμπην καὶ τὴν μαγικὴν δύναμιν τοῦ μετάλλου τούτου, ὃς πληροῖ τὰς ὀμηρικὰς ποιήσεις, ἀποδοτέος κυρίως τῷ ἰωνικῷ πνεύματι. Τὰ χρυσοῦ νομισμάτα σταθμοῦνται ἐν τῇ τρυάνῃ καὶ τὸ τάλαντον ὀλοῖ τὴν τρυάνην ἄμα καὶ τὸ σταθμοῦμενον· ὅπως πῶτ' ἂν ἦ, τὸ ὀμηρικὸν τάλαντον! ἐξεπροσώπει ἢδη πιθανῶς ἐνότητά τινα σταθμῶν, διὰ τῆς ἐκτιμῆσεως δὲ ἐκείνης τῶν τενοπλιῶν, περὶ ἧς ἐβθηνεν εἰπόντες, βλέπει τις ὅτι ὑπῆρχε μεταξύ τοῦ χρυσοῦ καὶ τοῦ χαλκοῦ σταθερὰ σχέσηις, ἐκείνου ἔχοντος πρὸς τοῦτον ὡς 100 πρὸς 9.

Τέλος τῷ ὑπὸ τοῦ ἰωνικοῦ πνεύματος ἐπὶ τῶν ἠρωικῶν μύθων ἐπιτεθέντι τύπῳ ἀποδοτέον τὴν παρησῖαν, μεθ' ἧς γίνεται ὁ περὶ θεῶν καὶ θησκειᾶς λόγος. Ἐξαιρουμένου τοῦ Ἀπόλλωνος, προστάτου τῆς ἀρχαίας Ἰωνίας, ἡ πρὸς πάντας τοὺς ἄλλους θεοὺς συμπεριφορὰ μετέχει εἰρωνείας τινός, ὁ Ὀλυμπος δὲ ἀποβαίνει ἀντίγραφον τοῦ κόσμου μετὰ πάντων τῶν ἐλαττωμάτων αὐτοῦ. Οἱ δοδαρώτατοι πόθοι τῆς ἀνθρωπίνης συνειδήσεως τίθενται κατὰ μέρος, παραλείπεται πᾶν ὅ τι δύναται νὰ προσεβῆσθαι δυσάρεστον τοῖς ἀκροαταῖς ἐντύπωσιν, οἱ ὀμηρικοὶ θεοὶ δὲ οὐδένα ἀποσπῶσι τῆς πλήρους ἀπολαύσεως τοῦ ἠδονικοῦ βίου. Ἦδη ὁ Πλάτων διέβλεπεν ἐν τῇ ἐποποιίᾳ τοῦ Ὀμήρου τὸν ἰωνικὸν βίον μετὰ πασῶν τῶν χαρίτων αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ μετὰ πάσης τῆς διαφθορᾶς καὶ τῶν κακιῶν αὐτοῦ², ἀδικῶς δὲ θὰ προσεφέρετό τις πρὸς τοὺς πρὸ τοῦ Ὀμήρου ζήσαντας Ἕλληνας, ἂν περὶ τῶν ἠθῶν καὶ θησκειτικῶν αὐτῶν ἀρετῶν ἔκρινε κατὰ τοὺς ὑπὸ τοῦ Ἰωνοῦ αἰδοῦ ἐκτιθεμένους περὶ τῶν θεῶν μύθους, ἂν ἠρνεῖτο αὐτοῖς τὰ αἰσθήματα, ἃ ὡς οὐδεμίαν ποιεῖται μνεῖναι ὁ Ὀμηρος, ὡς ἐπὶ παραδείγματι τὴν ιδέαν τῆς ὑπὸ τοῦ φόνου πολίτου προσραπομένης κηλίδος καὶ τοῦ εἰς τὸ αἷμα αὐτοῦ ὀθειλομένου ἐξιλασμοῦ· ἡ ὑπὸ τοῦ Ὀμήρου διαγραφόμενη εἰκὼν τῶν χρόνων, οἷς ἀνάγονται οἱ ἠρωεὲς αὐτοῦ, οὔτε πιστῆ, οὔτε πλήρης ἐστίν· ἀντὶ δὲ τούτου ἡ μαρτυρία αὐτῆς ὑπερβαίνει τὴν ἐν λόγῳ ἐποχὴν. Δείκνυσι τὴν πτώσιν τῆς ἀρχαίας τάξεως τῶν πραγμάτων καὶ τὴν μετάβασιν, τὴν παρασκευάζουσαν τὴν νέαν κυροῖ μάλιστα ἐμμέσως τὴν μετανάστασιν τῶν φυλῶν τοῦ βορρᾶ καὶ πᾶσαν τὴν σειράν τῶν γεγονότων, τῶν ἐπακολουθησάντων αὐτῇ· διότι ἐπὶ τέλος τῆ διαδοχικῆ ὥθησει, τῇ προκλήθεισῃ ὑπὸ τῶν

1) Ὀμήρ., Ὀδυσ., Β, 239—241.

2) Ὀμήρ., Ἰλιάδ., Γ, 213.

3) Ἀδύνατον εἶναι ἂ τάξωμεν τὸν χρυσὸν αἰῶνα τῆς ἐπικῆς ποιήσεως πέρα τῶν ἀρχῶν τοῦ Ἰ αἰῶνος π. Χ. Προβλ. καὶ Th. Bergk, *Griech. Literaturgeschichte*, I, σ. 486.

1) Περὶ τοῦ ὀμηρικοῦ τάλαντος ἴδε J. Brandis, *Münz-, Mass- und Gewichts wesen in Vorderasien* σ. 4.

2) Πλάτ., Πολιτ., Γ', 393.

μεταθέσεων τῶν λαῶν, τῶν γενομένων ἐν ταῖς ἀπωτάταις ζώναις τῆς Ἠπείρου ὑπὸ τῶν διαδοχικῶν ἐπιδρομῶν τῶν Θεσσαλῶν, τῶν Βοιωτῶν καὶ τῶν Δωριέων, ὀφείλεται ἡ νέα τῶν ναυτικῶν λαῶν μετανάστασις πρὸς τὴν Μικρὰν Ἀσίαν, ἥτις τῇ ὀμηρικῇ ἐποποιίᾳ παρέσχε τὴν ἕλην καὶ προήγαγε τὴν ὑπὸ τὸν οὐρανὸν τῆς Ἰωνίας ὠριμανσιν αὐτῆς.

ΣΤ'.

Χρονολογία, ἐξαξιούμενα ἐπὶ τῶν ὀμηρικῶν ποιημάτων.

Ὅτε ὁ μυθικὸς κύκλος τῆς Τροίας συντελέσθη καὶ ἐπαγιώθη ἐν τῇ ὀμηρικῇ ἐποποιίᾳ, δὲν ἠορέθησαν ζητήσαντες ἐν αὐτῇ πανόραμα τοῦ διὰ θαυμασίας δραστηριότητος πεποικισμένου καὶ ὑπὸ υἱῶν τῶν θεῶν κυβερνωμένου κόσμου τούτου, ὃν ὠρίζον διὰ τοῦ ὀνόματος τοῦ ἠρωικοῦ αἵματος, ἀλλ' ἐπεχείρησαν νὰ χρησιμοποιήσωσι τὴν ἐποποιίαν καὶ μέχρι τῶν λεπτομερειῶν αὐτῆς ὡς ἔγγραφον τοῦ παρελθόντος. Οἱ ὑπὸ τῆς μούσης ὑμνοῦμενοι ἦρωες ὑπελήφθησαν ὡς ἱστορικοὶ βασιλεῖς, οἱ ἄλλοι, οὗς οἱ ἄχαιοι κατακτεταὶ ἀπέδιδον τοῖς προγόνοις αὐτῶν, ἐθεωρήθησαν ὡς πραγματικὰ γεγονότα, ὁ ποιητικὸς δὲ κατοπτρισμὸς προσέλαβε τὴν ὑπόστασιν τῆς ἱστορίας. Οὕτως ἐμορφώθη ἡ παράδοσις, ἡ διδάσκουσα διπλοῦν ἐξ Αὐλίδος ἀπόπλουν, διπλῆν κατακτετασιν τῆς Τρωάδος, δύο πολέμους, σημειωμένους διὰ τῶν αὐτῶν περιπετειῶν, διεξαχθέντας δὲ ὑπὸ τῶν αὐτῶν φυλῶν καὶ τῶν αὐτῶν οἰκογενειῶν.

Ἐπειδὴ ὁ πρῶτος πόλεμος, τμημα ἀπεσπασμένον τοῦ ἠρωικοῦ μύθου, ἠορεῖτο ἐπὶ τῶν νεφῶν, ἐδέησε φυσικῶς πρὸς παροχὴν αὐτῷ ἀρχῆς καὶ τέλους, νὰ ἐπεκταθῇ ἡ μυθικὴ κρόκη ἐδέησε ν' ἀνακληθῶσιν οἱ τοῦ πρώτου δράματος ἦρωες εἰς Ἄργος, διότι αὐθεντικῶς γνωστὸν ἦν ὅτι οἱ ἀπόγονοι τοῦ Ἀγαμέμνονος εἶχον ἀρξεί ἐν Μυκίναϊς μέχρι τῆς δωρικῆς εἰσβολῆς. Οὕτως αἱ ὑπὸ τῶν ἐκπατρισθέντων Ἀχαιῶν, ζητούντων νέαν πατρίδα, συναφθεῖσαν μάχαι ἀπέβησαν πόλεμος, ἐκουσίως ἐπιχειρηθεὶς ὑπὸ τῶν ἐν τῇ ἀκμῇ τῆς δυνάμεως αὐτῶν διατελούντων ἡγεμόνων, δεκαετής δὲ μακρὰ ἐκστρατεία. Ἀφ' ἑτέρου ἡ εἰσβολή, ἡ πᾶσαν τὴν μετᾶθεσιν ταύτην τῶν λαῶν προκαλέσασα, ἐδέησε νὰ ταχθῇ μετὰ τοῦ πρώτου καὶ τοῦ δευτέρου πολέμου.

Τρανωτάτην ἀπόδειξιν τῆς δυνάμεως τῆς ποιήσεως ἐπὶ τοῦ ἔθνους τῶν Ἑλλήνων ἀποτελεῖ ὅτι ὁ Τρωικὸς πόλεμος, οἷον ὑμνήσαν αὐτὸν οἱ ἄοιδοι, ἔθηκεν ὅλως κατὰ μέρος τὸν πραγματικῶς γενομένον καὶ ὅτι ὁ ἀγὼν οὗτος, ὃς μόνον βάσιν ἔχει τὰ ὀμηρικὰ ποιήματα, ἀπέβη τὸ σταθερὸν σημεῖον, ᾧ οἱ Ἕλληνες ἀγαθῇ τῇ πίστει συνῆψαν πᾶσαν τὴν χρονολογίαν αὐτῶν.

Διὸ ἔταξαν:

Τὴν πτώσιν τοῦ Ἰλίου	εἰς τὸ ἔτος 1
Τὴν θεσσαλικὴν ἐπιδρομὴν	» » » 50
Τὴν τῶν Ἀργαίων εἰς Βοιωτίαν ἐπιδρομὴν	» » » 60
Τὴν ἐκστρατείαν τῶν Ἡρακλειδῶν καὶ τῶν Δωριέων	» » » 80
Τὴν ὑπὸ τῶν Αἰολοαχαιῶν κατάληψιν τῆς Τρωάδος	» » » 130
Τὴν ἰδρυσιν τῆς Νέας Ἰωνίας	» » » 140

μετὰ τὴν ἄλωσιν τῆς Τροίας.

Ἐν Λέσβῳ διετηρήθη ἐπὶ μακρότατον ἡ μνήμη τῶν ὑπὸ τοῦ Ὀμήρου ὑμνηθειῶν ὀμηρικῶν οἰκογενειῶν, ἐν ταῖς ναυτικαῖς δὲ πόλεσι τῆς Ἰωνίας, ἐνθα ἡ γνῶσις τῆς ἀρχαίας ἱστορίας! ἄλλων λαῶν ἐπέπνευσε τὸν πόθον τῆς σπουδῆς τῶν ἐθνικῶν ἀρχαιοτήτων, ἐπεχειρήθη τὸ πρῶτον ἡ εἰς τὰς παραδόσεις τῆς ὀμηρικῆς ἐποχῆς εἰσαγωγὴ χρονολογικῆς τάξεως. Ἡ ἐργασία αὕτη ἀποτελεῖ μέρος τοῦ εὐρέος καὶ πολλαπλοῦ ἔργου τῶν λογογράφων, τῶν πρώτων σκαπανέων τῆς ἱστορικῆς ἐπιστήμης. Οὗτοι, ὡς πρότυπον λαβόντες τὰ χρονικὰ τῶν κρατῶν τῆς Ἀνατολῆς, ἠθέλησαν καὶ αὐτοὶ νὰ συνάψωσιν ἀλλήλαις τὰς παραδόσεις τῆς πατρίδος αὐτῶν, διέγραψαν τὴν γενεαλογίαν τῶν διαπρεπεστάτων οἰκογενειῶν καὶ προσεπάθησαν νὰ πληρώσωσι τὸ χάσμα, ὅπερ χωρίζει τὰς δύο μεγάλας χρονολογικὰς περιόδους, τὴν μὲν ἀρχαιοτέραν, τὴν δὲ μεταγενεστέραν τῆς δωρικῆς εἰσβολῆς.

Εἰς ἐπίτευξιν τούτου εἶχον δοκιμασθῆν διάφορα μέσα. Ἐν Ἀθήναις ἐπὶ τῶν Παιδιστρατιδῶν εἶχε συνταχθῆν κατάλογος βασιλέων, ὃς τὴν εἰς Ἀθήνας ἀφίξιν τῶν Νηλεϊδῶν ἔτασθεν εἰς τὸ 1149 π.Χ. Ἡ ἐποχὴ λοιπὸν αὕτη ἐθεωρήθη ὡς σημειοῦσα τὸν χρόνον τῆς καθόδου τῶν Ἡρακλειδῶν καὶ κατ' ἀκολουθίαν ἡ πτώ-

σις τῆς Τροίας ἐτάχθη 60 ἔτη ἀρχαιότερον, ἥτοι εἰς τὸ 1209. Τῷ ἀττικῷ τούτῳ συστήματι ἀκολουθεῖ τὸ χρονικὸν τῶν παγίων μαρμάρων.

Ἐν Πελοποννήσῳ εἰθιστο ἕτερον σύστημα, συναπτόμενον ἀφ' ἑνὸς μὲν τοῖς καταλόγοις τῶν βασιλέων τῆς Σπάρτης, ἀφ' ἑτέρου δὲ τῷ τῶν Ὀλυμπιονικῶν

Ἔτε οἱ τῆς Ἀλεξανδρείας σοφοὶ ἠσχολήθησαν ἐπὶ τοῦ ζητήματος τούτου, εἶχον ὑπ' ὄψει τὰ δύο ταῦτα συστήματα, τὸ ἔργον δ' αὐτῶν ἐγένετο ἡ ἀποκατάστασις χρονολογίας, δυναμένης νὰ γένηται γενικῶς ἀποδεκτὴ. Ὁ Ἐρατοσθένης εἰσῆγαγεν εἰς κοινὴν χρῆσιν τὸν πελοποννησιακὸν ὑπολογισμὸν, ὃς ἔτασθε τὴν ἄλωσιν τῆς Τροίας 407 ἔτη πρὸ τῆς πρώτης Ὀλυμπιάδος. Τότε ἀνήγαγον εἰς προγενεστέραν τοῦ Τρωικοῦ πολέμου (1193—1184) ἐποχὴν ἔτας ἀναμνήσεις, ὧν ἡχὼς ἦσαν τὰ ἀρχαιότατα ἐθνικὰ ἄσματα, τὴν διπλῆν κατὰ τῶν Θεῶν ἐκστρατείαν καὶ τὸν πλοῦν τῶν Ἀργοναυτῶν. Οὕτω διὰ τῶν ἀπωτάτων τῆς ἑλληνοευρωπαϊκῆς ἱστορίας χρονολογιῶν ἀφίκοντο εἰς τὸ μέσον τοῦ δεκάτου τρίτου αἰῶνος πρὸ Χριστοῦ.

Ἐπὶ τέλους ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ ὄλου συστήματος ὡς πρώτους παράγοντας τῆς ἐθνικῆς ἱστορίας ἔταξαν τοὺς ἐκ τῆς Ἀνατολῆς ἐλθόντας ἀποίκους, τὸν Κάδμον, τὸν Κέκροπα, τὸν Δαναὸν καὶ τὸν Πέλοπα· ἐνήργουν δ' ἐν τούτῳ ὑπὸ τὸ κράτος ὀρθῆς τινοῦς ιδέας, ὅτι ὀπλοδὴ ἔδει νὰ ζητηθῆν ἡ ἀληθὴς κοίτις τοῦ ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ ἐπὶ τῆς ἀνατολικῆς ἀκτῆς τοῦ Αἰγαίου, ἐνθα ἐνομίσαμεν ὅτι ἀπὸ τοῦ δεκάτου πέμπτου αἰῶνος συννητήσαμεν ἑλληνικὰς φυλάς ἀναμεμιγμένας ἤδη ἐν ταῖς ναυτικαῖς συναλλαγαῖς καὶ τῷ διεθνεί ἔμπορίῳ!

Σημ. Ἐναθῶνα μετὰ τῆς λήξεως τοῦ πρώτου ἔτους τῆς τοῦ Νεολόγου Ἑβδομαδιαίας Ἐπιθεωρήσεως λήγει τὸ Πρῶτον Βιβλίον τῆς τοῦ Ἐρνέστου Κουρτίου Ἑλληνικῆς ἱστορίας.

ΓΕΝΙΚΑΙ ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

Ἀπέβησεν ἐν Παρίσις εἰς τῶν ἰδιοτύπων χαρακτήρων τῆς Γαλλικῆς Ἀκαδημίας, ὁ Xavier Marmier, γεννηθεὶς τῷ 1809. Ὁ Marmier ἦν διακεκριμένος φιλόλογος καὶ περιηγητής, πολλὰ γράψας περὶ τῶν περιηγήσεων αὐτοῦ ἐν τοῖς κυριωτάτοις περιοδικῶς συγγράμμασι τῆς πατρίδος αὐτοῦ. Ἀκαδημαϊκὸς ἐξελέγη εἰς ἀναπλήρωσιν τοῦ Pongerville τῷ 1870. Ἐπιτυχῆ χαρακτῆρα τοῦ ἀνδρὸς ἐδημοσίευσεν ὁ ἐν τοῖς ἀθανάτοις πολὺς συναδελφὸς αὐτοῦ καὶ φίλος τῶν ἑλληνικῶν γραμμάτων A. Mezières ἐν τῷ «Χρόνῳ» τῶν Παρισίων τῆς 1/13 ὁκτωβρίου.

— Εἶνε γνωστὴ ἡ μαγεία ἣν ἐξασκοῦσιν ἐπὶ τῶν γερμανῶν πριγκίπων αἱ τοῦ θεάτρου γυναῖκες, ὑποκρίτριαί τε καὶ αἰδοί. Οὐκ ὀλίγοι δὲ εἰσιν, αἵτινες οὐδαμῶς πρὸ τῶν δεσμῶν τοῦ γάμου ὀπισθοχώρησαν πρὸς ἱκανοποίησιν τῆς ἰδιοτροπίας αὐτῶν. Τὸ μέγα δουκάτον τῆς Ἐσσης ἀνέγραψεν ἄπαξ ἔτι ἐν τοῖς χρονικοῖς αὐτοῦ τοιοῦτο γεγονός.

Ἡρωες τοῦ συμβάντος ἐγένοντο ὁ πρίγκηψ Ἐρρίκος, ἡλικίας πενήτηντα τεσσάρων ἐτῶν, θεῖος δὲ τοῦ βασιλεύοντος μεγάλου δουκός, καὶ ἡ δεσποινὴς Μιλένα (Milena), ἐτῶν εἴκοσι καὶ ἐνός, ἐλαφρὰ αἰδοὺς ἐν τῷ μεγάλῳ θεάτρῳ τῆς Δαρμστατῆς. Συννητήθησαν, ἀλληληγαπήθη-

1) Περὶ τοῦ κατὰ τὰς γενεαλογίας ἐν τῷ αἰῶνι τῆς ἀλώσεως τῆς Τροίας ὑπολογισμοῦ τῶν ἐποχῶν ἴδε I. Brandis. *De temp. Graecorum antiquissimorum ratione*. Bonnæ, 1857. Ὑπῆρχον δύο τρόποι ὑπολογισμοῦ, ὃ μὲν ἐν Ἀθήναις, ὃ δὲ ἐν Λακεδαίμονι. Κατὰ τὸν πρῶτον τρόπον ἡ ἄλωσις τῆς Τροίας συνέπιπτε τῷ 1209 π. Χ., κατὰ τὸν δεύτερον δὲ, ὃν καὶ ἀπέδεξαν οἱ ἀλεξανδρινοὶ γραμματικοί, τῷ 1183. Οὕτως ὁ Ἐρατοσθένης καὶ ὁ Ἀπολλόδορος ἔτασσαν τὸν Τρωικὸν πόλεμον εἰς τὸ 1193—1183, ὁ Σωσίβιος δὲ δώδεκα ἔτη βραδύτερον (Προβλ. Kohlmann. *Quaestiones Messeniaca*. Bonnæ, 1866, σ 47). Περὶ σπουδαιωτέρων ἐν τῇ χρονολογίᾳ τοῦ Τρωικοῦ πολέμου διαφορῶν ἴδε Boeckh, *Corp. Inscr. Graec.*, II, σ. 329 καὶ ἐξῆς.

σαν καὶ ἐνυμφεύθησαν τῇ 8/20 παρελθόντος Σεπτεμβρίου. Ὁ πατὴρ τῆς νεάνιδος ἐξ Ἄγραμ, ἔδωκε (φρονῶ) τὴν συγκατάθεσιν τῇ θυγατρὶ, ἣς τὸ ἀληθές ὄνομα εἶναι Μαρία Gelzig.

Τὸ νοστιμώτερον ὁμῶς εἶνε ὅτι αἱ τοιαῦται ἐνώσεις πρὸς μεγάλην ἀπελπισίαν τῆς ὑψηλῆς γερμανικῆς ἀριστοκρατίας, φαίνονται ὡσαύτως καὶ ἐν τῇ οἰκογενείᾳ ταύτῃ, διότι ὁ μὲν ἀδελφὸς τοῦ πρίγκιπος Ἐρρίκου ἐνυμφεύθη ἤδη ὑποκρίτριαν τοῦ αὐτοῦ θεάτρου, ἐξευγενισθεῖσα ἔκτοτε ὑπὸ τὸ ὄνομα βαρωνίδος de Schlenberg, ὁ δὲ ἐξάδελφος αὐτοῦ, ὁ πρίγκιψ τοῦ Βάττεμπεργ ἐνυμφεύθη καὶ αὐτὸς τὴν δεσποινίδα Loisinger, ἣτις ἔπαιζεν ἐπίσης ἐν τῷ αὐτῷ θεάτρῳ.

— Ἐν Ἀγγλίᾳ ἀπὸ τινος πυρετώδους διεξάγεται συζήτησις περὶ τοῦ ἀγγλικῆς θεάτρου, εὐρισκομένου ἐν καταπτώσει. Προσεκλήθησαν δὲ πάντες οἱ λόγιοι, ὅπως διὰ νέων ἔργων δραματικῶν συντελέσωσιν εἰς τὴν ἀνύψωσιν αὐτοῦ.

— Ἀγγέλλεται ἡ προσεχὴς ἔκδοσις συλλογῆς ποιημάτων τοῦ πρότινων ἡμερῶν ἀποβιώσαντος ἐστεμμένου ποιητοῦ τῆς Ἀγγλίας λόρδου Τένουσον, ὃν τὸ κυριώτατον ἐπιγράφεται τὸ ὄνειρον τοῦ Akbar.

— Μετὰ τὴν κατ' ἐπανάληψιν διδασκαλίαν κατὰ τὸ ἦδη ἐκπεύσαν θέρος τῆς περιφήμου Διονυσίας (Denise) τοῦ Δουμᾶ υἱοῦ ὑπὸ τῆς Γαλλικῆς-κωμωδίας, ἤρξατο ἐπαναλαμβάνομένη ἐν τῷ αὐτῷ θεάτρῳ ἡ Francillon τοῦ αὐτοῦ ἐπιφανοῦς δραματοῦργου. Τὸ παρισινὸν κοινὸν ἀνυπομονῶς περιμένει τὸ νέον ἔργον τοῦ Δουμᾶ *La Route de Thèbes*.

— Ἡ μανία ἐξακολουθεῖ προσβάλλουσα τοὺς γερμανοὺς συγγραφεῖς. Ὁ γηραιὸς μυθιστοριογράφος Κονράδος Φερδινάνδος Meyer, ὅστις ἦν ἑλβετὸς τὴν καταγωγὴν, ἀπώλεσε τὸ λογικὸν καὶ ἐνεκλείσθη ἐν τῷ φρενοκομείῳ τοῦ Cœnigsfelden. Τὰ ἱστορικὰ μυθιστορήματα τοῦ ἀτυχοῦς τούτου ἀνδρὸς ἐλογίζοντο ὡς τὰ κάλλιστα ἐξ ὧν ἐγράφησαν ἐν Γερμανίᾳ. Ἐπίσης δὲ κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον ἀπώλεσε τὸ λογικὸν καὶ ὁ διάσημος ρώσος μυθιστοριογράφος Gleb Ivanovich Uspensky.

— Ἐν Πάτμῳ ἐπὶ τῆς οἰκίας τῶν Παγκάλων στηθίσηται πλάξ μαρμαρίνη φέρουσα τὴν ἐπιγραφὴν: « Ἐν τῷ θάλασσῳ ἐγεννήθη καὶ ἀπέθανεν ὁ Μιχαὴλ Πάγκαλος ».

— Ὁ μεγάλθυμος ὁμογενὴς ἐν Ἀλεξανδρείᾳ κ. Ἀβέρωφ ἐχορήγησε 2,500 δρ. τῇ Φιλαρμονικῇ ἑταιρείᾳ Ἀθηνῶν πρὸς συμπλήρωσιν τοῦ ὑπὸ τοῦ δήμου Ἀθηνῶν καταβληθησομένου ποσοῦ διὰ τὰ δύο πρῶτα βραβεῖα τοῦ ἐπὶ τοῖς ἀργυροῖς γάμοις τοῦ βασιλέως Γεωργίου καὶ τῆς βασιλίσσης Ὀλγας τελεσθησομένου μουσικοῦ διαγωνισμοῦ.

— Αἱ τακτικαὶ συνεδρίαὶ τοῦ παρ' ἡμῖν Ἑλληνικοῦ Φιλολογικοῦ Συλλόγου, διακοπεῖσαι ἐπὶ τῷ θέρει, ἄρξονται τῇ 2/14 Νοεμβρίου.

— Ὁ γονιμώτερος τῶν νεωτέρων συγγραφέων εἶνε ἄνευ ἀντιρρήσεως ὁ José Echegaray, ὁ μάλιστα διαδεδομένος ἀπὸ τινος ἐν Γερμανίᾳ ἴσπανὸς δραματοποιός. Μόλις συντελέσας ἓν ἔργον, τὴν Μαριάννα, ἀγγέλλει ἤδη ἀπὸ τοῦ νῦν ὅτι ἀποπερατοῦ ἕτερον, ἓν μέγα ὄραμα ἐπιγραφόμενον ἡ Ἰσχυὸς τῆς ἀδυναμίας. Τὸ ἔργον δὲ τοῦτο προαγγέλλεται ὡς ποιῆσον μέγαν πάταγον. Ταῦτα δὲ πράττων ὁ Echegaray, ἐκτελεῖ καὶ τὸ ἔργον μηχανικοῦ, συνεργάζεται ἐν τῇ ἴσπανικῇ Ἐπιθεωρήσει τῶν ἐπιστημῶν καὶ μεταφράζει καὶ διευθύνει διάφορα ἔργα ἐπιστημονικὰ δημῶδη.

— Αἱ Ἠνωμέναι Πολιτεῖαι τῆς Ἀμερικῆς ἀπεφάσισαν νὰ ἐκδώσωσι σειράν νέων γραμματοσῆμων πρὸς τιμὴν τῆς πέμπτης ἑκατονταετηρίδος ἀπὸ τῆς ἀνακαλύψεως τῆς Ἀμερικῆς ὑπὸ τοῦ Χριστοφόρου Κολόμβου. Ταῦτα εἰσὶν τριῶν τύπων, τριῶν ἀπεικονισμάτων διαφόρων, ὧν τὸ μὲν θὰ ἐξεικονίζῃ τὰ χαρακτηριστικὰ τοῦ Χριστοφόρου Κολόμβου, τὸ δὲ τὴν μονὴν τοῦ Rolida ἐν ἣ κατέκει ὁ διάσημος θαλασσοπόρος πρὸ τῆς ἀναχωρήσεως αὐτοῦ εἰς Ἀμερικὴν, καὶ τὸ τρίτον τὸ πλοῖον Santa Maria δι' οὗ ἔπλευσε τὸ πρῶτον εἰς τὸν νέον κόσμον. Τὰ γραμματόσημα ταῦτα χρησιμοποιοῦνται μόνον ἐπὶ ἔτος, διότι ἡ κυκλοφορία αὐτῶν διαρκεῖται ἀπὸ τῆς 1ης Ἰανουαρίου 1893 μέχρι τῆς 31 Δεκεμβρίου τοῦ αὐτοῦ ἔτους, ὅτε ἀποσυρθῆσονται.

— Τὸ ταξίδιον τοῦ Ζολᾶ εἰς Λονδῖνον, εὐηρέστησεν οὐ μόνον τοὺς εὐφροσύνας συντάκτας τῶν χρονικῶν τοῦ μεγάλου τύπου, ἀλλὰ παρέσχεν ἀφορμὴν τοῖς γάλλοις καὶ ἄλλοις ἰχνογράφοις πολλῶν νέων γελοιογραφικῶν εἰς βάρος τοῦ συγγραφέως τοῦ Debacle. Εἶνε γνωστὴ ἡ μανία αὐτοῦ,

ὅπως κατελεθῆ ἐν τοῖς ἀθανάτοις τῆς Γαλλικῆς-Ἀκαδημίας, φυσικῶς λοιπὸν πᾶσαι αἱ γελοιογραφίαι περὶ τὴν μανίαν ταύτην περιστρέφονται καὶ ἐξεικονίζουσιν αὐτὸν λιτανεῖας ποιούμενον πρὸς ἐπίτευξιν τοῦ ποθομένου. Ἴνα δὲ τὰ ἄλλα παραλιπωμεν, σημειούμεθα ὅτι ὁ Γιλβέρτος-Martin ἐν εὐφροσύνῃ συνθέσει τοῦ Δὸν-Κιχώτου μεταμορφοῦ τὴν Ἀκαδημίαν αὐτὴν εἰς Παναγίαν τοῦ Λούρδου, φέρουσαν ἐν ταῖς ἀγκάλαις αὐτῆς τὸν μικρὸν Αἰμίλιον καὶ δεκνύουσαν αὐτῷ τὸ ἱμάτιον μετὰ τῶν πρασίνων σημάτων τῆς Γαλλικῆς Ἀκαδημίας.

— Περὶ τοῦ «Φαύστου» τῶν Γκαῖτε ὁ ἐν Φραγκφούρτῃ Οὐλιέλμος Gwinner ἐξέδωκε νέον σύγγραμμα (Gœthes nach der ursprünglichen Conception au fagedeckt und nachgewiesen. Frankfurt a M. J. Baer, 1892, σελ. 507). Τὸ σύγγραμμα τοῦτο διαιρεῖται εἰς μέρη δύο, ὧν τὸ πρῶτον ἐνέχει ἀνάλυσιν σειρᾶς ἄρθρων δημοσιευθέντων τῷ 1879 ἐν τῇ «Καθολικῇ Ἐφημερίδι» (Allgemeine Zeitung) περὶ τῶν κυριωτάτων κριτικῶν μελετῶν, αἵτινες ἐδημοσιεύθησαν τότε περὶ τοῦ «Φαύστου» ὑπὸ τῶν Vischer. J. Schmidt, K. Bidermann, Kuno Fischer. Τὸ δὲ δεύτερον μέρος, ὅπερ ἐστὶ καὶ μᾶλλον ἐκτενές, πραγματεύεται μετὰ δυνάμεως καὶ καλλιτεχνικῆς ἀντιλήψεως, περὶ τοῦ Φαύστου τοῦ Γκαῖτε, ὅτι κατὰ τὴν πρώτην σύλληψιν ἐγγύτερον ἢ τῷ πνευματικῆς παραδόσεως ἢ ἡ τελειωτικῆ σύνταξις αὐτοῦ κτλ. Περὶ τοῦ ἔργου τούτου ἐδημοσιεύθη κρίσις μετ' ἀναλύσεως συντόμου ἐν τῇ «Κριτικῇ Ἐπιθεωρήσει» τῶν Παρισίων (Revue Critique) τῆς 8ης Ὀκτωβρίου ὑπὸ Ἐρνέστου Liehtemberger.

— Ὁ διευθυντὴς τοῦ μεγάλου γαλλικοῦ Μελοδράματος κ. Bertrand ἔλαβε αὐστηρὰ μέτρα κατὰ τῶν χορευτρίων, αἵτινες δὲ τῶν ζωηροτήτων καὶ τῶν γελῶτων αὐτῶν ἐν τοῖς παρασκηνίαις, ἀνησύχουν τὸ ἀκρατῆριον τοῦ θεάτρου, ὡς συμβαίνει πολλάκις ἐν τοῖς παρ' ἡμῖν θεάτροις—λέγοντες δὲ παρ' ἡμῖν ἐγνωσμένον καὶ τὰ ξένα—ὅπου πολλάκις ἀκούονται φωναὶ καὶ διαπληκτισμοὶ τῶν ἠθοποιῶν ἐν τοῖς παρασκηνίαις ἢ καὶ ἐν τῇ σκηνῇ, μάλιστα κατὰ τὰ διαλείμματα. Αἱ χορευτρίαι προέβησαν εἰς ἀπεργίαν λέγουσαι, αἱ καυμένα, ὅτι διὰ τῶν μέτρων τοῦ διευθυντοῦ μήτε νὰ ὁμιλήσωσιν μήτε νὰ γελᾶσωσιν ἐπιτρέπεται αὐταῖς ἐπὶ τῆς σκηνῆς. Ἄλλ' αἱ ὠραῖαι νεάνιδες θὰ ἐπανέλθωσι εἰς τὴν τάξιν.

— Ἀπεβίωσεν ὡσαύτως καὶ ἕτερον μέλος τῆς Γαλλικῆς Ἀκαδημίας ὁ ἱστορικὸς Camille Rousset ἐν ἡλικίᾳ ἐβδομήκοντα καὶ ἐνδὸς ἔτους. Ἐξελέγη ἀκαδημαϊκός, νικήσας τὸν ἀντίπαλον αὐτοῦ τὸν πολὺν Ἐδμόνδον About τῷ 1871.

Η ΙΑΤΡΙΚΗ ΠΑΡΑ ΣΟΦΟΚΛΕΙ.

ΠΡΑΓΜΑΤΕΙΑ ΑΝΑΓΝΩΣΘΕΙΣΑ
ΕΝ Τῷ ΕΛΛΗΝΙΚῷ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚῷ ΣΥΛΛΟΓῳ,
ΥΠΟ
ΚΛΕΒΟΥΛΟΥ ΚΟΚΚΟΛΑΤΟΥ (ιατροῦ).

(Συνέχεια καὶ τέλος· ἴδε ἀριθμὸν 49).

Ψυχολογικά.

Mania.—Ὁ ποιητὴς περιγράφει λίαν προσφωδῶς τὴν ψυχολογικὴν ταύτην πάθησιν διὰ τῶν ἐπομένων στίχων·

ὦ δεινὸν ἰδεῖν πάθος ἀνθρώποις,
ὦ δεινότατον πάντων ὅσ' ἐγὼ
προσέκρουσ' ἤδη· τίς σ', ὦ τλήμων,
προσέβη μανία·

Οἶδ. Τύραν. 1300.

οὕτω τᾶς μανίας δεινὸν ἀποστάζει
ἀνθρῶν τε μένος· καίνοσ' ἐπίγνω μανίας
ψαύων τὸν Θεὸν ἐν κερταίοις γλώσσαις.

Ἄντιγ. 961.

τόδ' ἀκήλητον
μανίας ἄνθος καταδερχθήναι.

Τραχ. 1000.

καί μοι δυσθυράπευτος Αἴας
ξύνεστιν ἔφεδρος, ὦμοι μοι,
θεία μανία ξύνναυλος·

Αἴας 611.

μανία γὰρ ἀλοὺς ἡμῖν ὁ κλεινὸς
νύκτερος Αἴας ἀπελωθήθη·

Αὐτ. 217.

Μωρία παραφροσύνη,

ὦ πλείστα μῦθοι καὶ φρενῶν τητώμενοι,
ἦ νοὺς ἔνεστιν οὐτις ὑμῖν ἐγγενής,

Ἡλέκτρ. 1328.

Θεραπευτικά.

Φύλλον ἥπιον, νώδινον, καὶ **Φύλλα** στιπτή, δι' ὧν ὁ
Φιλοκτῆτης κατεπράυνε τοὺς πόνους τῶν ἐλκῶν τοῦ ποδὸς αὐ-
τοῦ, κατηνάγε τὴν θερμότητιν, ὡς ὁ ποιητὴς λέγει, καὶ ἀνα-
βλύζουσαν αἰμορραγίαν αὐτῶν κ. τ. τ. ταῦτα δ' ἐξάγονται ἐκ
τῶνδε τῶν στίχων :

φύλλον τί μοι πάρεστιν, ὦ μάλιστα· ζεῖ
κοιμῶ τόδ' ἔλκος, ὥστε πραύνειν πάνυ.

Φιλοκτ. 650.

ὅς τὰν θερμότηταν αἰμάδα κηκισμέναν ἐλκείων
ἐνθήρου ποδὸς ἡπίοισι φύλλοις
κατευνάσειεν, εἴ τις ἐμπέσει
φορβᾶδος ἐκ γαίας ἐλεῖν·

Φιλοκτ. 705.

στιπτή γε φύλλα ὡς ἐναυλίζοντί τω.

Φιλοκτ. 33.

πῶς γὰρ ἂν νοσῶν ἀνὴρ
κῶλον παλαιᾶ κηρὶ προσθαίη μακρὰν ;
ἀλλ' ἦ πῖ φορβῆς νόστον ἐξελέγηθεν,
ἦ φύλλον εἴ τι νώδινον κάτοιδέ που.

Αὐτ. 44.

Φάρμακον,

Πολλαχοῦ δ' ἀπλῶς ἀναφέρεται ἡ λέξις φάρμακον χωρὶς νά
δινῶται ποῖον ἢν ὡς

ἐγὼ γὰρ ὦν ὁ θῆρ με Κένταυρος, πονῶν
πλευρὰν πικρᾶ γλωχίνι, προυδιᾶζατο
παρῆκα θεσμῶν οὐδέν, ἀλλ' ἐσωζόμην,
χαλκῆς ὅπως δύναιπον ἐκ δέλτου γραφῆν,
τὸ φάρμακον τοῦτ' ἄπυρον ἀκτίνος τ' αἰεὶ
θερμῆς ἄθικτον ἐν μυχοῖς σῶζειν ἐμέ,
ἕως νιν ἀρτίχριστον ἀρμόσταμί που.

Τραχ. 687.

καὶ τίς τοσοῦτος φαρμακεὺς Τραχηνίων ;

Αὐτ. 1140.

καὶ σοὶ προσέρπον τοῦτ' ἐγὼ τὸ φάρμακον
ὄρω ταχ', εἰ μὴ νοῦν κατακτῆσαι τινά.

Αἴας, 1256.

Ὑγιεινά.

Περὶ λουτρῶν.— Ἡ χρῆσις τῶν λουτρῶν, ὡς γνωστὸν ἀρ-
χαιοτάτη. Καὶ παρὰ τῷ Σοφοκλεῖ ἀπαντᾶσι πολλαχοῦ χωρία
προσεπιμαρτυροῦντα τὴν παρὰ τοῖς ἀρχαίοις χρῆσιν τῶν λου-
τρῶν, πρὸς τε θηροσκευτικὸν καὶ ὑγιεινὸν ἢ ἰαματικὸν σκοπὸν.

Ὁ ποιητὴς ἐν τοῖς δράμασιν αὐτοῦ ἀναφέρει περὶ λουτρῶν
τέχνην ἢ φύσει θερμῶν (αἱ ἄλλως λεγόμενα θερμαί), περὶ λου-
τρῶν ψυχρῶν, περὶ λουτρῶν ἐξ ὑδάτων ρυτῶν (ἀπὸ τρεχάμενα
νερά, ὡς λέγουσι σημερινοί) καὶ ἐξ ὑδάτων στατῶν ὀνομάζει δὲ
αὐτὰ ἀγνά καὶ ὄσια.

Γνωστὸν δὲ ὅτι ὄνειδος ἐλογίζετο εἰς πάντα πολίτην ἢ τῶν
λουτρῶν ἀποχή.

Οὐδαμοῦ ἐν τοῖς δράμασι τοῦ ποιητοῦ ἀπαντᾶ ἡ λέξις βα-
λανεῖον· οἱ ἀρχαῖοι εἶχον τὰ βαλανεῖα, εἰδὸς τι δημοσίων κατα-

στημάτων, (ὡς τὰ νῦν καφφεῖα ἢ καφενεῖα), ἐν οἷς διέτριβον καὶ
ἐλούοντο οἱ πολλοί, ἐν χειμῶνι δὲ δωρεὰν ὁ πτωχὸς ἐθερμαίνετο.

ἀλλ' εἴμι πρὸς τε λουτρὰ καὶ παρακτίους
λειμῶνας, ὡς ἂν λύμαθ' ἀγνίσας ἐμὰ
μῆνιν βαρεῖαν ἐξαλύξωμαι θεᾶς.

Αἴας, 656.

οὐ γὰρ σοὶ θέμις
οὐδ' ὅσιον ἐχθρᾶς ἀπὸ γυναικὸς ἰστάναι
κτερίσματ' οὐδὲ λουτρὰ προσφέρειν πατρί.

Ἡλέκτρ. 434.

σκέψαι γὰρ εἴ σοι προσφιλῶς αὐτῇ δοκεῖ
γέρα τὰδ' οὖν τάφοισι δεξέσθαι νέκυς
ὕφ' ἴς θανῶν ἄτιμος, ὥστε δυσμενής,
ἔμασχαλίσθη κάπῃ λουτροῖσιν κάρῃ
κηλίδας ἐξέμαζεν.

Αὐτ. 446.

Ρυτὸν κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὸ στατόν·

κάπειτ' αὔσας παῖδας ἠνώγει ρυτῶν
ὕδατων ἐνεγκεῖν λουτρὰ καὶ χάς ποθεν·
τῷ δ' εὐχλόου Δίμητρος εἰς προσόψιον
πάγον μολοῖσαι τὰσδ' ἐπιστολάς πατρί
ταχεῖ πόρευσαν σὺν χρόνῳ, λουτροῖς τέ νιν
ἐσθῆτί τ' ἐξήσκησαν ἢ νομίζεται.

Οἰδ. ἐπὶ Κολωνῶ, 1603.

καὶ τὸν μὲν,
λούσαντες ἄγνῶν λουτροῦν, ἐν νεοσπάσιν
θαλλοῖς δ' δὴ λείπειτο συγκατῆθμεν,
καὶ τύμβον ὀρθόκρανον οἰκείας χροῦδος
χῶσαντες αὐθις πρὸς λιθόστρωτον κόρης
νυμφεῖον Αἴδου κῆλον εὐσεβαίνομεν.

Ἄντιγ. 1205.

ὦ ναύλογα καὶ πετραῖα
θερμὰ λουτρὰ καὶ πάγους
Οἴτας παραναϊετᾶοντες, οἳ τε μέσσω
Μηλίδα παρ' ἕλιμναν
χρυσαλακάτου τ' ἀκτὰν κόρας,

Τραχιν. 637.

ὅς μὴδ' οἰνοχότου πώματος ἤσθη δεκάτει χρόνῳ,
λεύσσω δ' εἴ που γνοίη στατῶν εἰς ὕδωρ,
αἰεὶ προσενώμα.

Φιλοκτ. 717.

ἀλλ' οἱ μὲν κοίλην κάπετον
χερσὶ ταχύνατε, τὸν δ' ὑψίβατον
τρίποδ' ἀμφίπυρον λουτρῶν ὁσίῳ ν
θεσθ' ἐπίκαιρον.

Αἴας, 1406.

Τῷ μετ' ἐπιμόνου καὶ ἐπιπόνου βασάνου ἐρευνῶντι τὰ τοῦ
ποιητοῦ ἔργα ἐν σχέσει πρὸς τὴν ἰατρικὴν αὐτὰ καὶ μόνα τὰ
ἔχνη πρὸς ἀναψυχὴν τῶν κόπων αὐτοῦ, ὡς ἡδὺ νόμα σθεννῦον
τὴν πρὸς ἀναδιψῆσιν καὶ ἐκμάθησιν αὐτοῦ διψᾶν παρέχονται,
ἄτινα, εἰ καὶ ἐπὶ σμικρὸν αὐτὸν ἀμείδοντα, εὐχαρὶς ὅμως ἀπο-
τίθησι τῇ περικαλλεῖ ὀνημονίᾳ τῆς θείας καὶ προσφιλοῦς ἐπι-
στήμης, τῆς ἰατρικῆς.

ΠΟΙΚΙΛΑ.

Ἰουδαϊκὰ μαγειρεῖα.— Δύο σειραὶ χυτρῶν υπάρχουσιν ἐν ἰου-
δαϊκῷ μαγειρεῖῳ, ὧν ἐκάστη δι' εἰδικὸν προώριεται σκοπὸν καὶ εἴρηται
καθ' ὀλοκληρίαν χειρωρισμένη τῆς ἄλλης. Καὶ ἡ μὲν τούτων χρησιμεύει
πρὸς ἐψῆσιν τῶν μετὰ κρέατος φαγητῶν, ἡ δὲ πρὸς ἐψῆσιν τῶν ἐκ γάλα-
κτος καὶ βουτύρου. Ἡ τοιαύτη διατάξις ἐπιβάλλεται ὑπὸ τῆς ἐντολῆς,
ἥτις ἐδόθη ἐν τῇ Ἐξῶδῳ ΚΓ' 19: «οὐχ ἐψῆσεις ἄρνα ἐν γάλακτι μη-

πρὸς αὐτοῦ». Αὕτη εἶνε μίαν τῶν εἰς τὴν δίκαιαν ἀναγομένων ἐντολῶν, αἵτινες καὶ νῦν ἐπι αὐστηρῶς τηροῦνται ὑπὸ πάντων τῶν αὐστηρῶν τὴν θρησκείαν Ἰουδαίων καὶ τῶν ἀπαγορευουσῶν εἶδη τινὰ τροφῆς ὡς ἀκάθαρτα. Λέγεται δ' ὅτι αἱ εἰς τὴν δίκαιαν ἀναγομέναι αὗται ἐντολαί, αἱ ἐπιτρέπεται ἔν εἶδος τροφῆς, καὶ ἀπαγορεύονται ἕτερον διπλοῦν ἔχουσι σκοπὸν, τὴν εὐημερίαν τοῦ τε σώματος καὶ τῆς ψυχῆς, ὡς πρὸς τὸ πρῶτον μὲν διὰ τῆς ὑποδείξεως, ὅποια εἶδη τροφῆς εἶνε ὑγιεινὰ καὶ ὅποια καθαρῶς ἐπιβλαβῆ εἰς τὸ σύστημα, ὡς πρὸς τὸ δεύτερον δὲ διὰ τῆς ἐπιρρώσεως τῆς ἀρχῆς τοῦ περιορισμοῦ καὶ τῆς αὐταπαρνησίας. Λέγεται πρὸς τοῦτοις ὅτι αἱ ἐντολαί αὗται ἔσχον σαφῆ ἀποτελέσματα ἐπὶ τῆς γενικῆς καταστάσεως τῆς Ἰουδαϊκῆς κοινότητος. Κατὰ τὸν διδάκτορα Φριηδλάντερ (ἐν τῷ ἔργῳ αὐτοῦ «Ἰουδαϊκὴ θρησκεία» σελ. 456) «συγκρινάκις παρετηρήθη ὅτι οἱ Ἰουδαῖοι ὑπῆρξαν κατὰ τινα βαθμοὺν ἀπρόσβλητοι ὑπὸ ἐπιδημιῶν, αἵτινες ἐλυμαίνοντο τοὺς μὴ Ἰουδαίους γείτονας αὐτῶν» παρατηρήθη πρὸς τοῦτοις ὅτι παρ' αὐτοῖς ἢ τε θνησιμότης εἶνε μικροτέρα καὶ ἢ μακροβιότης μεγαλειτέρα. Τὰ ἀποτελέσματα ταῦτα θεωροῦνται ἐν γένει ὡς ἀποτελέσματα ἐγκρατοῦς βίου, κανονικομένου ὑπὸ τοῦ θεοῦ Νόμου». Καὶ ὁ διδάκτωρ Βέρενδ ἐν δημοσιεύματι αὐτοῦ περὶ τοῦ «φυματιῶντος κρέατος καὶ τῶν συνεπειῶν αὐτοῦ» ἐν τῷ ΙΘ' Αἰ Ἰ νι (τοῦ ὀκτωβρίου τοῦ 1890) λέγει. «Ἡ ριζικωτέρα νομοθεσία εἶνε ἢ ἐπιβαλλομένη ὑπὸ τοῦ Ἰουδαϊκοῦ θρησκευματος, περὶ τῆς ἀθόνησος παρέσχον πληροφορίας ἐν προγενετέροις δημοσιεύματί μου, προσθεῖς καιστατιστικὰς πληροφορίας περὶ τῶν ὀλιγοτέρων περιπτώσεων φυματισώσεως παρὰ τοῖς Ἰουδαίοις, τοῦθ' ὅπως πιστεύω ὅτι ἐξαρτᾶται κατὰ μέγα μέρος ἐκ τῆς ἀκρας προποχῆς αὐτῶν περὶ τὴν προμήθειαν τοῦ κρέατος». Βεβχίως ἀδύνατος ἀποβαίνει ἢ ἐπιβεβχίως τῶν γραφομένων τούτων, ὅτι ὅμως μεγίστη καταβάλλεται μέριμνα περὶ τὴν προμήθειαν τοῦ κρέατος, τοῦτο ὡς καὶ ἢ διπλῆ σειρά τῶν μαγειρικῶν χυρῶν ἐν τῷ Ἰουδαϊκῷ μαγειρίῳ ἀποτελοῦσιν ἀπλῶς ἀπόδειξιν τῆς ἐμμονῆς αὐτῆς ἐν τῇ σχετικῇ ἐντολῇ.

Βούτυρον ἐκ καρύου κοκόας. — Ἐν Μανσίμ κατασκευάζεται ἤδη βούτυρον ἐκ καρύου κοκόας, αὐξάνει δὲ ὀλονὲν ἢ ζήτησις αὐτοῦ. Τὴν τῆς κατασκευῆς μέθοδον ἐφεῦρεν ὁ διδάκτωρ Σλούγκ, πρακτικὸς χημικὸς ἐν Λουδοβίχφεν. Ὁ Λίμπιγκ καὶ ὁ Φρετένιος ἐγίνωσκον τὴν ἀξίαν τοῦ ἐλαίου ἢ λίπους τοῦ τῆς κοκόας καρύου, δὲν κατῴρθωσαν ὅμως τὴν παραγωγὴν αὐτοῦ πρὸς ἀντικατάστασιν τοῦ βουτύρου. Τὸ νέον βούτυρον εἶναι καθαροῦ ὑπολευκοῦ χρώματος, ἀναλύεται μεταξὺ τοῦ 26 καὶ 28 βαθμοῦ τοῦ ἑκατονταβῆμου καὶ περιλαμβάνει: λίπος 99. 99 τοῖς 0/0.

Ἡλεκτρικὸν μαγειρεῖον. — Ἐν ξενοδοχείῳ τῆς Ὀττάουας (ἐν Καναδᾷ) οἱ ταξιδιῶται ἔσχον γεύματος, ἀποτελουμένου ἐκ φαγητῶν, παρεσκευασμένων ἀποκλειστικῶς διὰ τοῦ ἡλεκτρισμοῦ· τὰ φαγητὰ ταῦτα ἦσαν καθὰ λέγεται, ἀριστα τὴν γεῦσιν ὁ δὲ ἡλεκτρισμὸς θὰ ἐγένετο γενικῶς ἀποδεκτὸς ἐν τῇ πόλει ἐκεῖνῃ διὰ τε τὴν μαγειρικὴν καὶ τὴν θερμανσιν.

Ἐν τῇ Ἐκθέσει τοῦ Σικάγου. — Ὁ ἐπὶ τῆς τυροποιίας καὶ τῶν τοῦ γάλακτος προϊόντων ἐπίτροπος τοῦ Καναδᾷ κ. Ρόβερτσον κατεσκευάσεν ἀρτι τὸν μέγιστον ὄγκον τυροῦ ἐν τῷ κόσμῳ, ὃν θὰ θέσῃ ἐπὶ πυραμίδος ἐν μέσῳ τῶν ἐκ τοῦ γάλακτος προϊόντων τοῦ Καναδᾷ ἐν τῇ Παγκοσμίῳ Ἐκθέσει τοῦ Σικάγου. Ὁ Τυρὸς οὗτος ζυγίζει ὑπὲρ τὰς 22,000 λιτρῶν καὶ περιλαμβάνει τὸ πάχος, ὅπερ ἐξήχθη ἐκ τοῦ γάλακτος τὸ ὅποσον ἐπρομήθευσαν ἐντὸς μιᾶς ἡμέρας 10,000 ἀγελάδων· λέγεται δὲ ὅτι εἶναι ἐντελέστατος τὸν τε σχηματισμὸν, τὴν γεῦσιν καὶ τὸ χρῶμα. Μετὰ τὴν Ἐκθεσιν αὐτοῦ θ' ἀποσταλῆ εἰς τὴν Ἀγγλίαν.

Ἐν τῷ μεγάλῳ τῆς βιομηχανίας οἰκοδομήματι διατεθήσονται θέσεις δι' 125 χιλ. λαοῦ διὰ τὴν τελετὴν τῶν ἐγκαινίων τῇ 9)21 ὀκτωβρίου.

Τὸ ἐν τῇ Ἐκθέσει βρετανικὸν τμήμα θὰ ἔχη ἐν τοῖς διακόμοις αὐτοῦ σημαίας, φεροῦσας τὰ ἐμβλήματα τῶν κυριωτέρων πόλεων τοῦ Ἡνωμένου Βασιλείου.

Ὁ κυριώτερος σιδηροδρομικὸς σταθμὸς ἐντὸς τῶν ὀρίων τῆς Παγκοσμίου Ἐκθέσεως, ἐν ᾧ πᾶσαι αἱ δι' ἐκδρομὰς χρησιμοποιηθῶμεναι σιδηροδρομικαὶ ἀμαξοστοιχίαι θ' ἀποβιβάξωσι τοὺς ἐπιβάτας αὐτῶν θὰ εἶνε ὠραῖον οἰκοδόμημα, στοιχίζον 225 χιλ. δολλαρίων καὶ θὰ δύναται νὰ περιλαμβάνῃ 25,000 προσώπων συγχρόνως.

Ἐκ Σιδόνη ἀποσταλῆσεται ἀξιοσημείωτον ἀστρονομικὸν ὠρολόγιον.

Τὸ ὠρολόγιον τοῦτο ἔχει ὕψος 45 ποδῶν, ἢ βάσις δι' αὐτοῦ θὰ εἶνε 25 τετρ. ποδῶν. Ἐν αὐτῷ παριστάνεται ἢ κίνησις τοῦ ἡλίου, ὁ Ἐρμῆς, ἢ Ἀφροδίτη καὶ ἢ γῆ, στρεφομένη περὶ τὸν ἕξονα αὐτῆς καὶ περὶ τὸν ἡλίον, ὡς καὶ ἢ σελήνη, στρεφομένη περὶ τὴν γῆν. Τὸν ἡλίον θὰ παριστάνῃ ἠλεκτρικὸν φῶς, ὅπερ θὰ φωτίζῃ τὰ περίεξ πλανητικὰ σώματα.

Οἱ ἰδιοκτῆται τοῦ ἐν Κεντούκῃ μεγάλου σπηλαίου (Mammoth cave) θ' ἀναπαραγάγωσιν ἐν τῷ μεταλλουργικῷ τμήματι τῆς Ἐκθέσεως τὸν «ἀστερόεντα θάλαμον» αὐτοῦ.

ΝΑΥΤΙΚΗ ΤΕΧΝΗ

(Συνέχεια καὶ τέλος ἴδε ἀριθμὸν 50).

ΤΟ ΝΑΥΤΙΚΟΝ ΤΩΝ ΑΡΧΑΙΩΝ

κατὰ τὸν Βίκτωρα Βέτση.

Ὁ Βέτσης ἀποδέχεται τὰ διὰ κωπιῶν κινούμενα σκάφη ὡς τὴν μητέρα τοῦ νεωτέρου ναυτικοῦ. Ἡ κινητήριος δύναμις εἶνε διάφορος, ἀλλ' ἢ ἐνέργεια εἶνε κατ' ἀνάγκην ἢ αὐτῇ. Αἱ τριῖρεις ἐνέργουν, ὃν τρόπον περίπου ἀναγκάζονται καὶ τὰ ἡμέτερα σκάφη νὰ ἐνεργῶσιν ὁ Θεμιστοκλῆς, ὁ Δημοσθένης, ὁ Κίμων καὶ ὁ Δὸν Ζουὰν τῆς Αὐστρίας τείνουσι τὴν χεῖρα τῷ Κουρμπέ. Ὁλη ἢ μεγαλοπρεπὴς καὶ ἐνδοξὸς μακρὰ περίοδος τῶν ἱστοφύρων σκαφῶν ἐξαφανίζεται πρὸ τῶν ὀμμάτων τοῦ συγγραφέως. Τὸ ἱστοφύρον ναυτικόν, λέγει, ὅπερ εἶνε ἀξίον μελέτης καὶ θαυμασμοῦ ὑπὸ πολλὰς ἐπιφύσεις ἀπέχει ἤδη ἑκατόντάκις μακρότερον ἀφ' ἡμῶν ἢ τὸ διὰ κωπῶν κινούμενον. Πᾶς νεώτερος ναυτικὸς ὀφείλει ἀκαμάτως νὰ ἐρευνᾷ τὰς ἐκστρατείας τοῦ Κίμωνος, τὸν πελοποννησιακὸν πόλεμον, τὰς ἐν Συρρακούσαις μάχας ὡς καὶ τοὺς καρχηδονιακοὺς πολέμους. Οἱ πόλεμοι οὗτοι θὰ παρέχωσιν αὐτῷ πολυτίμους πληροφορίας.

Καθ' ὅσον ἀρροῦ εἰς τὸν Νέλσωνα οὗτος ἴστο ἀναμφιβόλως λαμπρὸς ναυτικὸς, τί ὅμως δύναται νὰ προσαγάγῃ εἰς τὴν νεωτέραν ναυτικὴν ἐπιστήμην; Βεβχίως ὁ Κουρμπέ οὐδὲν ὀφείλει εἰς αὐτόν, ὁ Κίμων καὶ ὁ Θεμιστοκλῆς, ὁτιδήποτε κλν εἶπη τις περὶ αὐτῶν, εἰσὶ πλησιέστεροι τούτω. Ἄν τις ἐμμεῖνῃ πρὸς στιγμὴν ἐπὶ τῆς ἰδέας ταύτης, δὲν θὰ βραδύνη νὰ ἀναγνωρίσῃ τὴν σπουδαιότητα αὐτῆς. Δυνατὸν ν' ἀμφισβητηθῇ ὑπὸ τινος ἐπιφύσεως ἢ ὀρθότης αὐτῆς, ἢ ἰδέα ὅμως αὐτῇ εἶνε ὀρθή καὶ ἀξία ὥστε νὰ ληρθῇ ὑπ' ὄψιν. Τὸ ἱστοφύρον ναυτικὸν ἤρξε τῆς θαλάσσης ἐπὶ τίσσaras αἰῶνας· ἐν ταύτῃ μεγάλῃ ἐξετέλεσε κατορθώματα· ἀλλ' ἀπέθανεν. ἀντικατεστήθη δὲ ὑπὸ τοῦ ἀτμήρου· ναυτικοῦ, τοῦθ' ὅπερ ἀποτελεῖ ἐκ νέου ἐναρξιν τοῦ ναυτικοῦ τῆς ἀρχαιότητος· εἰς τοῦτο λοιπὸν τὸ ναυτικὸν ὀφείλομεν ν' ἀφιερῶσωμεν τὰς νεωτέρας ἡμῶν μελέτας νὰ ἐπιστήσωμεν ἀμέριστον τὴν ἡμέτεραν προσοχὴν. Ὁ ἡμέτερος αἰὼν εἶδεν ἐξαφανιζόμενα τὴν ἐν στήχοις παράταξιν καὶ τὸ ἐκ τῶν πλευρῶν πῦρ, ἀντ' αὐτῶν δὲ εἶδεν ἐμφανιζουμένην τὴν κατὰ μέτωπον διάταξιν καὶ τὰς προεχούσας γωνίας μετὰ τῶν ἐκ τῆς πύρας πυρῶν. Ἡ Δίσσα μάλιστα σαφῶς ἀπέδειξεν ὅτι ὁ νεώτερος ναύαρχος ὀφείλει ν' ἀναμιμνήσκῃται τῶν κατορθωμάτων τοῦ Θεμιστοκλέους, τοῦ Κίμωνος καὶ βραδύτερον τῶν τοῦ Δὸν Ζουὰν τῆς Αὐστρίας, νὰ λησμονῇ δὲ τὰ τοῦ Τουρβίλ, τοῦ Νέλτωνα καὶ τοῦ Δορβιλλιέ.

Ὅπως ὀλίποτε νέον ὄπλον ἢ τορπίλλη, προσετέθη εἰς τὰ ἐπιθετικὰ μέσα, ἢ δὲ τακτικὴ λίαν διαταραχθήσεται ὑπ' αὐτῆς, ἐκτὸς ἂν τὸ νέον τοῦτο μηχανήμα ἀπαιτήσῃ νέαν τακτικὴν, ἣτις εὔρηται ἴσως ἐν τοῖς σπαργάνοις, ἀλλ' ἢ ἀνακάλυψις τῆς ὁποίας εἰσέτι ὕστερεῖ. Ἄδυνατοῦμεν νὰ ἐμμεῖνωμεν ἐν πάσαις ταῖς σοφαῖς παρατηρήσεσιν, ὅπερ ἢ νεωτέρα ναυτικὴ, ἢ ναυτικὴ ἐπιστήμη τῆς ἡμέτερας ἐποχῆς, ἐμπνέει εἰς τὸν συγγραφέα. Θὰ ὑποδείξω μόνον αὐτάς. Ὁ δεύτερος τῶμος τοῦ συγγράμματος θὰ μ' ἐπιτρέψῃ νὰ ἐπανεῖλω· ἀλλ' ὀφείλω πρῶτον νὰ παρακολουθήσω τὸν συγγραφέα ἐν ταῖς σοφαῖς αὐτοῦ ἐρεῦναις περὶ τοῦ ναυτικοῦ τῶν ἀρχαίων.

Οἱ μεγάλοι πόλεμοι τῆς ἀρχαιότητος (ὡς καὶ οἱ τοῦ μεταίωνος), οἱ

κατά τῆς Ἀσίας, ὁ τρωϊκός, ὁ πελοποννησιακός κλπ., πάντες σχεδὸν ὡς ἀρχὴν αὐτῶν ἔχουσι τὴν πειρατείαν. Ὁ Πάρις, ἀρπάζων τὴν Ἑλένην διαπράττει πειρατείαν· οἱ νεαροὶ Ἀθηναῖοι, οἵτινες ἐπιχειροῦσι τὴν ἐκ Μεγαρέων ἀρπαγὴν τῆς εἰταίρας Σιμαίθης καὶ οἵτινες προκαλοῦσι τὴν ὑπὸ Μεγαρέων ἀρπαγὴν δύο κορωῶν τοῦ οἴκου τῆς Ἀσπασίας εἰσὶν ἐπίσης πειραταί· μόνος δ' ἐραστής τῆς Ἀσπασίας Περικλῆς, ὑπερβολικῶς παριστῶν τὸ ἔγκλημα, προκαλεῖ τὴν ἐκδοσὶν ψηφίσματος, καταδικάζοντος εἰς τὴν διὰ θανάτου τιμωρίαν πάντα Μεγαρέα, συλλαμβανόμενον ἐπὶ τοῦ ἀθηναϊκοῦ ἑδάφους. Τοῦτο ἦτο ὑπερβολή, ὁ δὲ Ἀρχίδαμος, βασιλεὺς τῶν Λακεδαιμονίων ἀποστέλλει πρέσβεις πρὸς τοὺς Ἀθηναίους, ἵνα ἐπιτύχῃ τῆς ὑπ' αὐτῶν ἀνακλήσεως τοῦ ψηφίσματος, ὅπερ ἐθεσπίσθη κατὰ τῶν Μεγαρέων. Ὁ Περικλῆς ἀνθίσταται εἰς τὴν ἀνάκλησιν τοῦ ψηφίσματος καὶ διατηρεῖ αὐτό. Ἡ Σπάρτη λοιπὸν καὶ αἱ Ἀθῆναι προβαίνουσιν εἰς σύγκρουσιν, εἰς ἀμοιβαίαν καταστροφὴν. Φοβερός πόλεμος. Καὶ ὁ λόγος τούτου; ῥῆξις πειρατῶν. Τούλάχιστον ἦσαν ἔτοιμοι αἱ Ἀθῆναι; Ὁ συγγραφεὺς περιγράφει ἡμῖν τὰς Ἀθῆνας, ὅτι ἦσαν κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην, τὰ μέσα ἄπερ διετίθει, τοὺς πόρους αὐτῆς, τὰ ἴθνη, τὴν ὑπερφημίαν· ἐπιμελῶς μελετῶνται οἱ στρατιωτικοὶ αὐτῆς θεσμοί· τὸ ἐν τοῖς σπαργάνοις μὲν ἀλλὰ πρὸς ταχεῖαν ἀνάπτυξιν διατεθειμένον ναυτικὸν αὐτῶν, οἱ ἐν ταῖς ἀποφάσειν αὐτῶν πανοῦργοι καὶ ὡς κερυνὸς ταχεῖς ναυτικοί, οἱ σύμμαχοι αὐτῶν, ἡ διοργανώσις αὐτῶν, πάντα ταῦτα ἀναφέρονται· οὐδὲν ἔλλειπει. Ὁ συγγραφεὺς, ἀφοῦ διηρῶντε μετὰ πάσης τῆς σοβαρότητος τὴν Ἀττικὴν καὶ τοὺς πόρους αὐτῆς, μεταβαίνει εἰς τὴν Πελοπόννησον, σταματᾷ ἐν Σπάρτῃ, ἐξετάζει τοὺς νόμους αὐτῆς, τὴν ἀνδρίαν καὶ τὴν καρτερίαν τῶν κατοίκων αὐτῆς καὶ εἶτα παρουσιάζει τοὺς μαχομένους.

Αἱ Ἀθῆναι εἴρεθίσαι ἀπαράσκευοι, ἐκέκτηντο οὐχ ἴττον τὸν Περικλῆ, ἡ μεγαλοφυΐα τοῦ ὁποίου ἀντιμετωπίζει τὰ πάντα. Ἐχὼν ὅμως οὗτος ἀνάγκην νὰ κερδίσῃ καιρὸν, ἔπραξεν ὅτι συχνάκις πράττουσι κατ' ἀπομίμησιν οἱ μεγάλοι στρατηγοί: Ἐρηνοῦσι τὸ ὄραος πρὸς τῆς ἐπιδρομῆς, ἡ καταστρέφουσι τὴν γῆραν διὰ πυρὸς καὶ σιδήρου. Οἱ κάτοικοι φεύγουσι πρὸ τῆς ἐπιδρομῆς καὶ καταφεύγουσιν εἰς τὰς Ἀθῆνας ἀπέλπιδες. Ὁ Περικλῆς διατίθει παράτα πλῆθος ἀνθρώπων ἀπηλπισμένων καὶ ἐξωργισμένων, στερουμένων δὲ τῶν πάντων. Ὅποιους στρατιώτας, ὁποίους ναυτικούς θὰ ἀποτελέσῃ ἐξ αὐτῶν, ἀφοῦ ἔχη τὰ πρὸς πληρωμὴν αὐτῶν μέσα; τὸ θησαυροφυλακίον εἶναι πλῆρες. Οὐδαμῶς ὅμως τῆς Ἑλλάδος ἀπαντῶσι ναυπηγεῖα. Τί γενήσεται; Θὰ δημιουργηθῶσι τοιαῦτα παράτα. Ἡ ἀκτὴ ἀποβαίνει παράτα μέγα ναυπηγεῖον· τὰ σκάφη, τριήρεις, ὧν ἡ ναυπήγησις εἶναι εὐχερὴς, καθελκύονται πανταχόθεν· τὰ πληρώματα αὐτῶν σχηματίζονται. ἐξαίκοῦνται καὶ μετὰ μικρὸν παρατηροῦνται θαύματα τόλμης, καινῆς ἐνεργείας, τακτικῆς καὶ θαυμασίας τάξεως ἐν τῇ διοικήσει.

Ὁ Περικλῆς εἶναι ἐξοχος διοικητικὸς νοῦς. Μὴ λησμονῶμεν πράγματι ὅτι ἐν πᾶσι τούτοις τοῖς πολέμοις τὸ μέγα ζήτημα εἶναι τὸ τῆς τροφοδοτήσεως. Τὸ ζήτημα τοῦτο τῶν τροφῶν εἶναι πρωτίστης σημασίας, ἀλληλοδιαδόχως δὲ διὰ τε τὰς Ἀθῆνας καὶ τὴν Σπάρτην ἀπέβη ἀφορμὴ φοβερῶν καταστροφῶν καὶ διαστίμων νικῶν. Οἱ ἄλληνες ναυτικοὶ θαλασσοποροῦσι, μάχονται τὴν ἡμέραν, τοῦ χώρου ὅμως ἐλλείποντος, ἐπιστάσης τῆς ἐσπέρας, ἀναγκάζονται νὰ προσπελάζωσιν εἰς τὴν ξηρὰν. ν' ἀποβαίνωσι καὶ ν' ἀνακτῶνται δυνάμεις διὰ τῆς τροφῆς καὶ τοῦ ὕπνου. Οὕτως ἀδιακόπως διαδέχονται ἀλλήλας αἱ ἐκπλήξεις καὶ στόλοι ὀλοκλήροι καταστρέφονται, βυθίζονται ἢ αἰχμαλωτεύονται συνεπεῖχ τῆς ὑπὸ τῶν πληρωμάτων κατ' ἀνάγκην ἐγκαταλείψωσιν αὐτῶν. Καὶ πρῶτον ἐμφανίζεται ἐπιτίμων ἀποκαλυπτόμενος ὑπὸ τῆς ἐν τῷ κόλπῳ τῆς Κορίνθου ναυτικῆς ἐνεργείας. Αὐτόθι τελεῖται ἀποκλεισμός κανονικώτατος, ἐκπλήξιν δὲ προκαλεῖ ἡ τέχνη, ἢ ὁ Φορμίων χρησιμοποιεῖ πρὸς διάσπασιν αὐτοῦ. Ὁ Φαρραγκιὸς ἀπομιμεῖται τὸν Φορμίωνα. Πάραυτα αἱ Ἀθῆναι ἀριθμοῦσι πενήτην καὶ διακοσίας τριήρεις, μετὰ πληρωμάτων ἐξ 60 χιλ. ἀνδρῶν. Τὸ πρῶτον εἶναι ἀναντιρρήτως θαυμαστόν. Ἄλλ' ἐν τῷ πελοποννησιακῷ τούτῳ πολέμῳ ἡ ναυτικὴ ἐπιστήμη δὲν προοδεύει κατὰ τὸν συγγραφέα· οἱ ἀντίπαλοι βηματίζουσιν ἐπὶ τόπου μετ' ἐπιτυχιῶν καὶ ἀποτυχιῶν ἐναλλάξ, ἐξαντλοῦσιν καὶ παραλοῦσιν τοὺς ἐμπολέμους. Πρέπει νὰ φησῶμεν εἰς τὸν ἐν Συρακούσαις πόλεμον,

ἵνα παρατηρήσωμεν αἰφνιδίαν ριζικὴν τροπὴν, ἀνατρέπουσαν τὰς προτέρας ιδέας. Ὁ Ἀλκιβιάδης ἠττᾶται καθ' ὀλοκλήριαν τὸ ὀλικὸν αὐτοῦ, 136 τριήρεις, 2 πενήτηκόντοροι καὶ 30 μεταφορικὰ πίπτουσιν εἰς χεῖρας τοῦ νικητοῦ. Ἄλλὰ μήπως ἦτο ἀνίκανος ὁ Ἀλκιβιάδης ἢ μήπως δὲν ἐπάρκει εἰς τὰς περιστάσεις. Οὐχί· τὸ ὀλικὸν αὐτοῦ μόνον, εἴρεθὲν ἀπέναντι ἰσχυροτέρου, ὑποχωρεῖ. Ἡ τριήρης ἔζητεν Ἐξίριετος οὕσα ἐφ' ὅσον καθῆκον εἶχε νὰ μάχεται παρὰ τὰς ἀκτᾶς, ἀδυνατεῖ νὰ ὑπηρετῇ ἕνα ὡς εἴρεθῃ μακρὰν τῆς τῶν ἐνεργειῶν βάσεως. Ἐκτὸς τούτου εἴρεθῃ καὶ ἀπέναντι σκαφῶν, ἰσχυροτέρων τὴν κατασκευὴν καὶ ναυπηγηθέντων ὑπὸ τὰς ὁδηγίας τοῦ λακεδαιμονίου Γιλίππου. Τὰ τῶν Συρακουσίων σκάφη ἐνισχύονται ἔσωθεν ὑπὸ εἵδους θώρακος, καθ' οὗ θραύεται τὸ τῶν ἀθηναϊκῶν ἔμβολον.

Ἡ τῆς ἐπιστήμης ἀνατροπὴ ἐξαγγέλλεται, ἡ δὲ ναυτικὴ ἀρχιτεκτονικὴ μέλλει νὰ προσῆ εἰς ταχεῖας προόδους. Ἐν τῷ μεταξ' ἡ τῶν Ἀθηνῶν ἦτα μετὰ τοῦ παλαιοῦ αὐτῶν ὀλικῶ δὲν εἶναι ἀμφίβολος. Ἡ τόλμη, ἡ ἰκανότης, ἡ μεγαλοπρεπὴς περὶ εἵδους τινὸς κράτους ιδέα, ἢν τρέφει ὁ Ἀλκιβιάδης, πάντα προσκόπτουσιν ἐνώπιον ἐπιστημονικοῦ ζητήματος καὶ κατασυντρίβονται ἐν αὐτῷ. Ἡ κοσμοκρατορία διαφεύγει τὰς χεῖρας τῶν Ἑλλήνων καὶ περιέρχεται εἰς τὰς τῶν Ῥωμαίων. Κατὰ τὸν Δ' αἰῶνα ἡ πενήτης ἀντικαθίστησι τὴν τριήρη, ἀντικαθίσταται ὅμως παράτα καὶ αὐτὴ ἐν τῷ μέρει ὑπὸ τῶν μεθ' ἑπτά καὶ τῶν μετὰ πολλῶν σειρῶν κωπῶν. Τὸ σκάφος μεγεθύνεται, ἀλλὰ τὰ στοιχεῖα αὐτοῦ μένουσιν οὐχ ἴττον, τὰ αὐτὰ, τὸ ἔμβολον εἴρεθται πάντοτε ἐν τῇ πρώτῃ. οἱ ὀπλίται ἐπὶ τοῦ προσθίου μέρους τοῦ καταστρώματος, ἡ δὲ τακτικὴ μένει ἀμετάβλητος, εἴτε ὡς πρὸς τὴν ἐν τῇ μάχῃ παράταξιν, εἴτε ὡς πρὸς τὴν πορείαν, εἴτε ὡς πρὸς τὴν ἐν συνόλῳ ἐνεργεῖαν.

Ἀπὸ τῆς στιγμῆς ταύτης δυνάμεθα νὰ ἀφίσωμεν τοὺς Ἑλληνας ἐν τῇ ἀκινήσει αὐτῶν καὶ νὰ στρέψωμεν τὰ βλέμματα πρὸς ναυτικόν, ὅπερ μέλλει νὰ βαδίξῃ γιγαντικῶς βήματα· πρὸς τὸ ρωμαϊκὸν δηλονότι ναυτικόν. Τοῦτο ἀναπτύσσεται μετὰ τσαούτης ἐπιστημονικῆς ζήσεως ὥστε ἄγει ἡμῶς εἰς τὸν Ἀρχιμήδην, ἦτοι εἰς τὸν θαυμασιώτερον τῶν γνωστῶν ἐπιστημόνων. Ἐν τούτοις εἰς τὸν Ἀρχιμήδην δὲν φθάνομεν διὰ μιᾶς. Οὕτω κατανοεῖται παράτα ἡ ἐρώτησις, ἢν προβάλλει ἑαυτῷ ὁ Βέτσης: «Ἡ ναυπηγικὴ τέχνη τῶν Ἑλλήνων καὶ Ῥωμαίων δύναται ἄρα γε νὰ θεωρηθῇ ὡς ἐπιστήμη»; Εἰς τὴν ἐρώτησιν ταύτην ὁ Βέτσης ἀπαντᾷ καταφατικῶς. Ἐν τῷ περιπέτω αὐτοῦ ἔργῳ: «Ἱστορία τῶν μαθηματικῶν ἐν Ἰταλίᾳ», ὁ Γουλιέλμος Λίμπριχ, βραζιζόμενος ἐπὶ τοῦ Λεϊβνίτιου (Leibnitz), λέγοντος περὶ τοῦ Ἀρχιμήδους: «Οἱ γινώσκοντες νὰ κατανοήσωσιν αὐτὸν μετρίως μόνον δύνανται νὰ θαυμάζωσι τοὺς νεωτέρους ἐφευρέτας», ἀπέδειξεν ὅτι ὁ διάσημος Συρακούσιος ἀνήγαγε τὰ μαθηματικὰ εἰς ὑψίστην περιωπὴν. Ἐνταῦθα δὲν θὰ ἦτο κατάλληλος ἡ ἀπαρίθμησις τῶν ἐφευρέσεων τοῦ Ἀρχιμήδους, οἷαν παρατίθειν ὁ κ. Λίμπριχ: ἀρκεῖ ὅμως νὰ ἔχη τις ἰδέαν αὐτῶν ἵνα κατανοήσῃ ὅτι ἡ ἐποχὴ, ἣτις προηγείται καὶ ἣτις ἄγει εἰς τὸν Ἀρχιμήδην ἀποτελεῖ διὰ τὴν ἐπιστήμην περιόδον ἐκ τῶν σπουδαιωτάτων ἰδίχ ὑπὸ τὴν ἔσφι τῆς ναυτικῆς τέχνης. Ἐν τῇ ἱστορικῇ ταύτῃ περιόδῳ μεγάλα συνεχροτήθησαν ἐν τῇ θαλάσῃ ναυμαχίαι καὶ ὁ συγγραφεὺς ἀναλαμβάνει φιλοφρόνως νὰ παραστήσῃ ἡμῖν τὰς σπουδαίας προόδους τῆς ναυτικῆς ἐπιστήμης. Μεταξὺ τῶν στρατιωτικῶν ἐνεργειῶν, ἃς ὑποβάλλει ὑπὸ τὰ ὄμματα ἡμῶν, εἰσὶ εἰσι πειστικαὶ καὶ ἄπιοι ἰδιαιτέρας μνείας· τοιαῦτα εἰσὶ ἡ ναυμαχία τοῦ Δουιλίου, ἡ ἐν Ἐκνόμῳ ναυμαχία, ἡ κατὰ τῶν πειρατῶν ἐνεργεῖα τοῦ Πομπηίου καὶ ἐπὶ τέλους ἡ ἐν Ἀκτίῳ ναυμαχία.

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΑ

ΦΑΣΜΑΤΑ ΑΠΛΑΝΩΝ ΑΣΤΕΡΩΝ

(κατὰ τὸν Α. Cornu).

Τὰ φάσματα ταῦτα σχηματίζονται ἐν τῷ φασματοκόπῳ διὰ τῆς συγκεντρώσεως τοῦ φωτός τῶν ἀστέρων διὰ τοῦ ἀντικειμενικοῦ φακοῦ ἰσχυρᾶς διάπτρας ἢ καὶ διὰ τοῦ κατόπρου μεγάλου τηλεσκοπίου καὶ πα-

ρουιάζουσι μεγάλας αναλογίας πρὸς τὰ φάσματα τῶν γήινων χημικῶν στοιχείων ὡς καὶ πολλὰς κοινὰς γραμμὰς πρὸς τὸ ἡλιακὸν φάσμα. Οὐσιώδης χαρακτήρ αὐτῶν εἶνε ἢ ἐν αὐτοῖς τακτικὴ παρουσία τῶν βιβδῶσεων τοῦ ὑδρογόνου· μόνον εἰς τοὺς λαμπροτέρους ἀστέρας τοῦ Ὠρίωνος (πλὴν τῆς Beteiguse ἢ α τοῦ Ὠρίωνος) καὶ βιβδῶσεις αὗται εἶνε δυσκόλως ὄραται. Εἶνε λαμπραὶ εἰς τὸν ἀστέρα γ τῆς Κασσιόπης καὶ εἰς τὸν β τῆς Λύρας, ἀλλ' εἰς πάντας τοὺς λοιποὺς παρίστανται ἀμαυραὶ ἐπὶ τοῦ λαμπροῦ ἐδάφους τοῦ φάσματος. Εἰς τὸν Βέγαν, τὸν Σείριον καὶ ἐν γένει εἰς τοὺς λευκοὺς ἢ κυανοὺς ἀστέρας εἶνε πλατεῖαι καὶ κατὰ τὰ πέρατα διακεχυμέναι, ὡς ἂν εἰ τὸ ὑδρογόνον ἐσχημάτιζε περικάλυμμα πυκνὸν καὶ σχετικῶς ψυχρὸν, ἀπόρροφῶν ἰσχυρῶς τὴν ἀκτινοβολίαν ἐσωτερικῆς τινος φωτοφαίρας.

Στοιχεῖα πλὴν τοῦ ὑδρογόνου ἀπαντῶσι συνήθως τὸ νάριον, ὅπερ παρέχει, ὅπως καὶ εἰς τὸ ἡλιακὸν φάσμα, τὴν διπλὴν βιβδῶσιν D, τὸ μαγνήσιον, παρέχον τὴν τριπλὴν βιβδῶσιν β, ὁ σίδηρος μετὰ τῶν πολυαριθμῶν αὐτοῦ βιβδῶσεων, κτλ.

Πρὸς χαρακτηρισμὸν τῶν λαμπροτέρων ἀπλανῶν ἀρκουσὶν αἱ τρεῖς (I, II, III) τάξεις τοῦ Vogel, αἵτινες εἶνε αὐτοὶ οἱ τρεῖς τύποι τοῦ Secchi (1867), τῶν ὑπὸ ἄλλων ἀστρονόμων (D' Arrest, Pickering, Vogel, Dupér, καὶ ἄλλων) σχηματισθεῖσιν ὑποδιαίρεσεων περιλαμβανουσῶν εὐαριθμοὺς ἀστέρας ἀσθενοῦς φωτοβολίας.

Τάξις I. Ἀστέρες λευκοὶ ἢ κυανοὶ. — Δίδουσι φάσματα ἐν οἷς αἱ μεταλλικαὶ βιβδῶσεις εἶνε λίαν ἀσθενεῖς, αἱ δὲ τοῦ ὑδρογόνου λίαν δεδηλωμέναι· εἶνε ἢ πολυαριθμοτέρα τάξις. Εἰς ταύτην ἀνήκουσιν οἱ ἀστέρες :

α τῆς Λύρας (Βέγας)· α τοῦ Ἀετοῦ (Ἀλταίρ)· α τοῦ Μεγάλου Κυνοῦ (Σείριος)· α τοῦ Λέοντος (Ῥήγουλος)· α τοῦ Μικροῦ Κυνοῦ (Προκύων)· α τῶν Διδύμων (Κάστωρ)· β τοῦ Ὠρίωνος (Rigel)· α τῆς Παρθένου (Στάχυς)· α τοῦ Νοτίου Ἰγθύος (Fomalhaut)· α τοῦ Βορείου Στεφάνου· α τοῦ Ζυγοῦ· α τοῦ Πηγᾶσου (Μαρκάμπ)· α τοῦ Περσέως· β τοῦ Κριοῦ· β τοῦ Σκορπίου· γ τοῦ Ἡρακλέως.

Τάξις II. Ἀστέρες κίτρινοι. — Δίδουσι φάσματα ἐν οἷς αἱ μεταλλικαὶ βιβδῶσεις εἶνε πολυαριθμοὶ καὶ λίαν εὐκρινεῖς, ὅλως ὅμοιαι πρὸς τὰς τοῦ Ἡλιακοῦ φάσματος. Εἰς ταύτην ἀνήκουσιν οἱ ἀστέρες :

α τοῦ Βοώτου (Ἀρκτοῦρος)· α τοῦ Ταύρου (Λαμπαδίας)· α τοῦ Ἡνιόχου (ἢ Αἴξ)· α τῆς Μικρᾶς Ἀρκτου (Πολικός)· β τῶν Διδύμων (Πολυδεύκης)· α τοῦ Κύκνου· α τῆς Κασσιόπης· α τοῦ Κριοῦ· α τῆς Μεγάλης Ἀρκτου· β τῆς Παρθένου· β τοῦ Ἡρακλέως· γ τοῦ Λέοντος.

Ὁ Ἥλιος πρέπει νὰ θεωρηθῆ ὡς ἀστὴρ τῆς τάξεως ταύτης.

Τάξις III. Ἀστέρες ἐρυθροὶ ἢ χρυσοί. — Δίδουσι φάσματα ἐν οἷς ἀπαντῶσι, πλὴν τῶν μεταλλικῶν βιβδῶσεων, καὶ πολυαριθμοὶ σκοτεινὰ ταινία. Εἰς ταύτην ἀνήκουσιν οἱ ἀστέρες :

α τοῦ Ὠρίωνος (Beteiguse)· α τοῦ Σκορπίου (Ἀντάρξ)· α τοῦ Ἡρακλέως· β τοῦ Πηγᾶσου· α τοῦ Κήτους.

H. Γ. ΒΑΣΣΑΜΑΚΗΣ.

Η ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ

Τῆ 4 ἰσταμένου συνήλθον οἱ ἑταῖροι τῆς ἑταιρείας ταύτης ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ κυρίου κ. Κόντου εἰς πρώτην μετὰ τὰς θερινὰς διακοπὰς συνεδρίαν. Μετὰ τινὰ συζήτησιν περὶ τοῦ διοικητικοῦ τῆς ἑταιρείας μέρους ἤρξαντο αἱ ἀνακοινώσεις. Πρῶτος ὁ πρόεδρος τῆς ἑταιρείας κύριος Κόντος ἐποίησατο ἀνακοινῶσιν, ἐπανορθῶν τὸ ἐν ταῖς εἰς Ὀμηρον παρεκβολαῖς τοῦ Εὐσταθίου φερόμενον : «τὸ δὲ ἡρασίμην ἀνάλογον μὲν, ἀ κ ρ ι θ ἔ ς δὲ τοῖς λογογραφεῖν ἐθέλουσι», εἰς ἀ τ ρ ι θ ἔ ς (τουτέστιν: ἀηθες). Ὡσαύτως δὲ τὸ ἐν τοῖς εἰς Ἀριστοφάνους σχολίοις κείμενον «κατὰ τὴν Εὐρυσεῖος ἐπὶ τὰς Ἀθήνας στρατεῖαν λόγος Ἡρακλέους θυγατέρα Μακαρίαν τοῦνομα ἑαυτὴν ὑπερ τῆς πόλεως εἰς σφαγὴν ΜΕΤΑ δ' οὐ ν α ι», ἐπληρώθησεν ΕΠΙ δ' οὐ ν α ι, καὶ ὀρηθεῖς ἐκ τούτου πολὺν ἐποίησατο

λόγον περὶ τε τοῦ ἐ π ι δ ῖ δ ω μ ι ἐπὶ τῆς σημασίας τοῦ πα ρ ἔ χ ω καὶ περὶ τοῦ ἀ τ ρ ι θ ἔ ς, ἀ τ ρ ι π τ ο ς, τ ε τ ρ ι μ ἔ μ ἔ ν ο ς κτλ.

Μετὰ τὸν κύριον Κόντον ὁ κύριος Ἰωάννης Ἀργυριάδης ἀνεκινώσατο τοὺς ἑταίρους παρατηρήσεις αὐτοῦ κριτικὰς καὶ διορθωτικὰς εἰς τὰ πολιτικὰ τοῦ Ἀριστοτέλους.

ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΑ

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΤΩΝ ΩΡΑΙΩΝ ΤΕΧΝΩΝ

Συνεδρία τῆς 3)15 ὁκτωβρίου.

Τὰ μέλη τῆς ἐν Παρισίοις Ἀκαδημίας τῶν Ὠραίων Τεχνῶν συνήλθον ἐν τῷ Πανακαδημίῳ ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ ἀντιπροέδρου κ. Gerôme. Ὁ κ. Benedetto Civiletti, ἀντεπιστέλλον τῆς Ἀκαδημίας ἐν Παλέρμῳ, ἀπευθύνει τῇ Ἀκαδημίᾳ, ὡς τεκμήριον ὑπολήψεως, τὸ φωτογραφικὸν ἀπεικόνισμα τοῦ συμπλέγματος αὐτοῦ τοῦ Dogali, ὅπερ ἦν ἐκτεθειμένον ἐν τῇ ἐθνικῇ ἐκθέσει τοῦ Παλέρμου καὶ ὅτι οἱ Ἕλληνοδίκαι ἀπένειμον τὸ μέγα τιμητικὸν δίπλωμα.

Ἡ Ἀκαδημία ὑπομνησκει ὅτι τὸ ὑπὸ τῆς γήρας Kastner-Boursault ἰδρυθὲν διαγώνισμα γενήσεται τὸ πρῶτον κατὰ τὸ 1894.

Τὸ διαγώνισμα τοῦτο κατέστη πρὸς βράβευσιν τοῦ «καλλίστου ἔργου τῆς μουσικῆς φιλολογίας, ὅπερ συνετάχθη ἐν Γαλλίᾳ ἢ τῷ ἐξωτερικῷ καὶ ὅπερ θέλει πραγματεῦσθαι περὶ τῆς ροπῆς τῆς μουσικῆς ἐπὶ τῆς ἀναπτύξεως τοῦ πολιτισμοῦ ἐν τε τῷ δημοσίῳ καὶ ἰδιωτικῷ βίῳ».

Τὰ χειρόγραφα ἢ δημοσιεύματα δέον νὰ κατατεθῶσι—τὰ δεδημοσιευμένα ἐν διπλοῖς ἀντιτύποις—εἰς τὴν γραμματεῖαν τοῦ Πανακαδημίου (Institut) πρὸ τῆς 1 ἰανουαρίου 1894 (ν. χ.).

Ὁ κ. Saint-Saëns ἀνακοινῶται μελέτην αὐτοῦ «Περὶ τῆς ἀρχαίας λύρας».

Ὁ κύριος Delaborde, ἰσόβιος γραμματεὺς, ἀνακοινῶται τῇ Ἀκαδημίᾳ τὴν πραγματείαν, ἣν προσέθεται ν' ἀναγνῶ κατὰ τὴν προσεχῆ δημοσίαν συνεδρίαν ἐπὶ τοῦ βίου καὶ τῶν ἔργων τοῦ Meissonier.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΤΩΝ ΕΠΙΓΡΑΦΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΓΡΑΜΜΑΤΩΝ.

Συνεδρία τῆς 2)14 ὁκτωβρίου.

Ὁ διευθυντὴς τῆς ἐν Ἀθήναις γαλλικῆς ἀρχαιολογικῆς σχολῆς κ. Ὀμόλλ, δι' ἐπιστολῆς αὐτοῦ πρὸς τὸν ἰσόβιον γραμματεῖα τῆς Ἀκαδημίας ἀγγέλλει τὴν προσεχῆ μετάβασιν αὐτοῦ εἰς Δελφούς μετὰ τοῦ κ. Couve, μέλους τῆς σχολῆς ταύτης πρὸς ἕναρξιν τῶν ἀνασκαφῶν. Ὁ κ. Ὀμόλλ (Homolle) ἀνακοινῶται ὅτι ὁ ὄρισμένος πρὸς μεταφορὰν τῶν ἀνακαλυπτομένων σιδηροδρόμος ἐστὶν ἕτοιμος, εἰ καὶ δὲ οὐπω ἔβαν τὸ ἔδαφος ἐστὶν ἐλεύθερον, ὁ κ. Ὀμόλλ ὅμως ἐλπίζει ὅτι εὐρήσει χῶρον κενὸν κτιρίων ὅπως ποιήσῃ ὠφέλιμον ἐργασίαν καὶ σημαντικὰς ἀνακαλύψεις.

Ὁ ἐπὶ τῆς δημοσίας παιδείας ὑπουργὸς ἀγγέλλει τῇ Ἀκαδημίᾳ ὅτι ὁ κ. Canovas del Castillo, πρόεδρος τοῦ ὑπουργικοῦ συμβουλίου τῆς Ἰσπανίας καὶ διευθυντὴς τῆς «Real Academia de la historia» μεταθήσεται κατὰ τὸν προσεχῆ μῆνα εἰς Γάδειρα, ὅπως παραστῆ εἰς τὸ δεύτερον μέρος τῶν ἀναμνηστικῶν ἑορτῶν ἐπὶ τῇ ἀνακαλύψει τῆς Ἀμερικῆς. Ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ ταύτῃ ἀνοιχθήσονται ἀρχαῖοι τινὲς τύμβοι οὐπω ἐρευνηθέντες καὶ ἀνήκοντες εἰς τὴν ἀρτι ἀνακαλυφθεῖσαν ἐν τῇ πόλει ταύτῃ φοινικικὴν νεκρόπολιν.

Ὁ Ἀββᾶς Duchesne τοῦ Bulletin Critique ἀναγινώσκει ὑπό-

1) Τὰ ἐγκαινία τῶν ἀνασκαφῶν ἐγένοντο, παρόντων τοῦ κ. Ὀμόλλ καὶ τοῦ ἀκολουθοῦ τῆς γαλλικῆς ἐν Ἀθήναις πρεσβείας κ. δὲ Βουργοῦν, ὡς ἀντιπροσώπου αὐτῆς, ὅτινες ὁμίλησαν πρὸς τοὺς προσελθόντας κατόικους, ὧν ἐνόματι ἀπήντησεν εἰς τῶν προκρίτων Δελφῶν. Πρὸς τὸ παρὸν σκέψις γίνεται περὶ ἀποκαθάρσεως τῆς ἱερᾶς ὁδοῦ, ἣτις εὐρίσκεται ἀκριβῶς κάτωθεν τῆς Σ τ ο ἄ ς τ ὶ ν Ἀ θ ἠ ν α ἰ ὠ ν. Αἱ ἀνασκαφαὶ ἤρξαντο ὅθεν ὁ κ. Ὀσσουλλιὲ κατέλιπεν αὐτὰς τῷ 1880 (Σ. Σ.).

μνημα περί τοῦ βίου καὶ τῶν ἔργων τοῦ Ἰωάννου τῆς Ἀσίας, ἐπισκόπου μονοφυσίτου τῆς Ἐφέσου κατὰ τὸ δεύτερον ἡμισυ τοῦ ἔκτου αἰῶνος, συγγραφῆς πολλῶν βιβλίων ἐπὶ τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Ἱστορίας τῆς ἐποχῆς αὐτοῦ.

Ὁ κ. Heuzey ἀνακοινοῦται τῇ Ἀκαδημίᾳ πραγματεῖαν δι' ἧς παραθλαίει τὰ γλύμματα χρυσοῦ δακτυλίου, οὗ πρὸ πολλοῦ ἀνακαλυφθέντος ἐν Μυκῆναις, πρὸς ἃ εὑρήνται ἐπὶ ἀναγλύφου τοῦ Λούβρου, ἅτινα ἀνήκουσι τοῖς λεγομένοις τῶν Χεταίων ἢ Χιττιτῶν. Τὸ ἀνάγλυφον τοῦτο πρόκειται: ἐκ Καρποῦ ἐν τῇ χώρᾳ τοῦ Ἄνω Εὐφράτου Ἐκτυποῦνται. δύο στίχοι ἰδιογραφικῶν χαρακτῆρων ἐν ἀναγλύφῳ, προσομοίων τῷ συνήθει τύπῳ γραφῆς, ὅστις φέρεται ἐν ταῖς τοιαύταις μνημείοις. Πολλὰ λεπτομέρεια συνήγοροῦσιν ὑπὲρ τῆς κατατάξεως αὐτοῦ εἰς τὴν Ἀσσυριακὴν τέχνην τοῦ ἐνάτου αἰῶνος.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΤΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ.

Συνεδρία τῆ 5)17 ὀκτωβρίου.

Ἐν τῇ Ἀκαδημίᾳ ταύτῃ τῶν Παρισίων πρὸς τὰς ἄλλας ἀνακοινώσασιν ὁ κ. Tisserand παρέχει λεπτομέρεια τινὰς περὶ τοῦ ἑναγχοῦ ἀνακαλυφθέντος δορυφόρου τοῦ Διός. Τῇ 25/6 Σεπτεμβρίου παρελθόντος ὁ κ. Bernard, ἀστρονόμος τοῦ ἀστεροσκοπείου τοῦ Lick ἐν Καλλιφορνίᾳ ἠγγεῖλε τὴν ἀνακάλυψιν, ἀνακάλυψιν ἀξιοθαύμαστον, καθὼς ἀπὸ τοῦ Γαλιλαίου οἱ ἀστρονόμοι πάντες ἐξήτασαν τὸν Δία καὶ τοὺς δορυφόρους αὐτοῦ. Ἐκαστος δ' αὐτῶν ἐβούλετο ἰδεῖν τὸ νέον ἀγγελλθέντα δορυφόρον, ἀλλ' αἱ προσπάθειαι αὐτῶν ἀπέβησαν μάταιαι: τούτου δ' ἐνεκά τινες συνέλαβον τὴν ιδέαν ὅτι καὶ λάθος ἐποιήσατο ὁ ἀμερικανὸς ἀστρονόμος. Δὲν ἐλησμονήθη τὸ συμβάν τῷ Ἐραχίλῳ διὰ τὸν Οὐρανὸν ὅστις ἀπέδωκεν ἕξ δορυφόρους τῷ ρηθέντι πλανῆτι, μὴ ἔχοντι ἢ δύο, τετράκις πλανηθῆς ὑπὸ ἀστερίσκων. Ἐξηνέγησαν καὶ ἄλλαι τινὲς ἀμφιβολίαι, ἀλλ' αἱ νέαι λεπτομέρεια περὶ τῶν παρατηρήσεων τοῦ Βερνάρδου οὐδεμίαν καταλείπουσιν ἀμφιβολίαν. Ὁ δορυφόρος, ὃν ἀνεκάλυψεν οὗτος ἐστὶν μικρότερος καὶ τῶν μικροτάτων γνωστῶν δορυφόρων τοῦ Διός. Ὁ κ. Βερνάρδος ἐποιήσατο τὰς παρατηρήσεις αὐτοῦ ἐπὶ πέντε ἡμέρας κατὰ συνέχειαν τῇ βοήθειᾳ τοῦ τηλεσκοπίου τοῦ ἀστεροσκοπείου τοῦ Lick, τουτέστι τοῦ μεγίστου τηλεσκοπίου τοῦ κόσμου.

Ὁ κ. Tisserand ἀνακοινοῦται ὡσαύτως ὅτι πρώτης τάξεως κομήτης ἀνεκαλύφθη διὰ τῆς μελέτης τῶν φωτογραφικῶν ἀντιτύπων. Ἀναμφιβόλως τὴν ἀνακάλυψιν ταύτην ἐπακολούθησους πολλὰ ἄλλα, εἰς κρίνωμεν ἐκ τοῦ μεγάλου ἀριθμοῦ τῶν μικρῶν πλανητῶν, οὓς ἡ φωτογραφία συνετέλεσε ν' ἀνακαλυφθῶσιν ἀπὸ τίνος.

ΠΕΡΙ ΤΙΝΩΝ ΧΕΙΡΟΓΡΑΦΩΝ ΤΗΣ ΑΡΤΙ ΑΠΟΤΕΦΡΩΘΕΙΣΗΣ ΜΟΝΗΣ ΤΗΣ ΜΑΧΑΙΡΑΔΟΣ ΕΝ ΚΥΠΡΩ,

Γνωστόν, ἐξ ὧν ἐδημοσιεύθησαν ἐν ταῖς ἐφημερίδις, ὅτι κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ παρελθόντος μνηστος Σεπτεμβρίου ἐπυροπολήθη ἡ περικαλλῆς καὶ ἱστορικὴ μονὴ τῆς Μαχαιράδος ἐν Κύπρῳ καὶ ὅτι εἰκόνας τινὲς ἱστορικαὶ καὶ ἡ βιβλιοθήκη τῆς μονῆς ἐγένοντο παρανάλωμα τοῦ πυρός. Ἡ βιβλιοθήκη τῆς μονῆς ταύτης ἐνεῖχεν ἱκανὰ χειρόγραφα. Περὶ τινῶν δὲ τούτων ἐπέσταλθον ἡμῖν τὰ παρατιθεμένα ὡδε, ἅπερ παρέχουσι πληροφορίας περὶ τοῦ εἶδους αὐτῶν.

Ἴδοι αὐτὰ

Ἐξετάσαντες ἐπὶ πολὺν χρόνον κατὰ τὴν ἐν Κύπρῳ πολυετῆ διαμονὴν ἡμῶν τὰς ἐν αὐτῇ βιβλιοθήκᾳ καὶ ἐξακριβώσαντες καλῶς τε καὶ ἐπισταμένως τὰ ἐν αὐτῇ χειρόγραφα ἐργόμεθα ἀναγράψαι καὶ ἀποσπάσματα τινὰ ἀφορῶντα εἰς σπουδαῖα χειρόγραφα τῆς ἐν Κύπρῳ Ἱερᾷ Μονῆς Μαχαιράδος.

Α'. Εὐαγγέλιον. — Συγκείμενον ἐκ φύλλων 300 περίπου, περιλαμβάνει τοὺς τέσσαρας Εὐαγγελιστάς, ἦτοι τὰ καθ' ἅπασαν τοῦ ἐνίκου-

τοῦ τὴν περίοδον ἀναγινωσκόμενα ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ Εὐαγγέλια. Τὸ τεύχος ἐστὶν ἐν φύλλῳ, μεγάλοις ἀγκυλωτοῖς γράμμασι γεγραμμένον περὶ τὴν Θ'. πιθωνώτατα ἑκατονταετηρίδα, φέρον καὶ σημεῖα τῆς ἀρχαίας μουσικῆς, διὰ κινναδάρεως σσημασμένα, ἔχον τὰς τῶν Εὐαγγελίων ἀρχὰς χρυσογραφεῖς, τὰ δ' ἀρκτικά στοιχεῖα χρυσοῦ καὶ ποικίλοις χρώμασι κεκοσμημένα.

Β'. Ἰώβ. — Τεύχος, τὸ ἀρχαιότερον καὶ λαμπρότερον ὧν κέκτηται ἡ βιβλιοθήκη αὕτη χειρογράφων, ἀριστοῦργημα ὄντως καλλιγραφίας. Τοῦτο φαίνεται ἱερόστοι χεῖρες ἠκρωτηρίασαν πολλαχού. Ἐγρᾶφη ἴσως ἀρχομένης τῆς Η'. ἑκατονταετηρίδος. Περιέχει δὲ νῦν τὸ τεύχος φύλλα 252 σὺν τῷ ἐξωφύλλῳ τοῦ τεύχους ἐν φύλλου σχήματι. Ἔστι δὲ ὄχι ἀπλῶς τὸ τοῦ μακαρίου Ἰώβ βιβλίον καὶ μόνον, ἀλλὰ καὶ ἡ εἰς αὐτὸ σειρὰ τῶν ἀρχίων ὑπομνηματιστῶν. Καὶ τὸ μὲν κείμενον κατὰ μέσον γέγραπται τοῦ φύλλου στρογγύλοις γράμμασι: περὶ δὲ ἐπὶ τῆς ὄρας ἡ Ἑρμηνεία, μικροτέροις κεφαλαίοις γράμμασι τοῖς λεγομένοις ἀγκυλωτοῖς (unciales). Πολλαχού δὲ τοῦ κειμένου φέρονται καὶ τὰ κριτικὰ σημεῖα, οἷον ὁ περιεστριγμένος ὀθελός καὶ ὁ ἀστερίσκος. Κεκόσμηται δὲ καὶ πολλαῖς εἰκόσιν οὐκ ἐξαιρετικαῖς καλλιτεχνικῶς, τὰς τῆς βίβλου ὑποθέσεις ἀπεικονίζουσαις.

Γ'. Νικηφόρου Χούμνου. — Τεύχος ἐν σχήματι τετάρτου μεγάλου, γεγραμμένον κάλλιστα καὶ ἐπιμελέστατα κατὰ τὴν ΙΔ'. ἑκατονταετηρίδα: σύγκεινται δ' ἐκ φύλλων 385, ἀλλ' ἐν τῷ τέλει ἐστὶν ἑλλιπές. Ἐνεῖσι δ' ἐν αὐτῷ τὰδε:

α') Περὶ κόσμου καὶ τῆς κατ' αὐτὸν φύσεως· β') Περὶ τῶν πρώτων καὶ ἀπλῶν σωματῶν, ὅπως γρῆ νοεῖν ἐφ' ἑκάστου κτλ.· γ') Ὅτι τῆς γῆς ἐν μέσῳ τοῦ παντὸς ἐστώσης. ταύτης κατώτερόν ἐστιν οὐδέν, ἄνω τοῦ λοιποῦ παντὸς ὄντος. δ') Ὅτι μήτε ἡ ὕλη πρὸ τῶν σωματῶν, μήτε τὰ ἦδη χωρὶς, ἀλλ' ὁμοῦ. ε') Ἀντιθετικὸς πρὸς Πλωτίνον, περὶ ψυχῆς.

Νικηφόρος Χοῦμνος ὁ ἐπὶ τοῦ κανικλείου ἤκμαζεν ἐπὶ Ἀνδρονίκου Παλαιολόγου τοῦ πρεσβυτέρου καὶ ἦν, κατὰ τὸν ἱστορικὸν Ι. Καντακουζηνόν, σοφὸς ἀνὴρ καὶ θαυμαστὸς ἐν φρονήσει, πολλῆς τε ἀπολαύων πρὸς βασιλείῳς εὐνοίας τε καὶ τιμῆς· δι' ἣν καὶ τὴν αὐτοῦ θυγατέρα Εἰρήνην τῷ υἱῷ αὐτοῦ, τῷ δεσπότη Ἰωάννῃ, πρὸς γάμου κοινωνίαν ἤγαγεν ὁ βασιλεὺς¹.

Δ'. Ηουλίου Πρεσβυτέρου. — Τεύχος ἑλλιπές, ἐν φύλλῳ μεγάλῳ, συγκείμενον ἐκ φύλλων 256, γεγραμμένον δὲ περὶ τὴν Θ'. τελευτῶταν ἢ τὴν Ι'. ἀρχομένην ἑκατονταετηρίδα ὑπ' ἀπαιδέτου ἀντιγραφῆς. Τὰ περιεχόμενα δ' αὐτοῦ εἰσι τὰδε:

α') Συναγωγὴ ἀποριῶν καὶ ἐπιλύσεων, ἐκλεγείσα ἐν ἐπιτόμῳ ἐκ τῆς Εὐαγγελικῆς Συμφωνίας τοῦ ἁγίου Ἡουλίου πρεσβυτέρου Ἱεροσολύμων (ἐν κεφαλαίοις Σ.). β') Τοῦ Ἁγίου Βασιλείου ἐκ τῶν κατὰ Εὐνομίου περὶ τῆς ὁμοουσίου Τριάδος. γ') Τοῦ Ἁγίου Κορίλλου Ἀλεξανδρείας ἐκ τῶν πρὸς Ἑρμείαν περὶ τῆς Ὀμοουσίου Τριάδος. δ') Ἰουστίνου Φιλοσόφου καὶ Μάρτυρος ἐκ τῆς Ὁρθῆς Πίστεως· ὑπάρχουσι δὲ καὶ ἕτερα διάφορα, ἅπερ παραλείπομεν.

Ε'. Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου. — Τεύχος ἐν φύλλῳ ἑλλιπές τὴν ἀρχὴν καὶ τὸ τέλος, περιέχον φύλλα 388, γεγραμμένον δὲ περὶ τὴν ΙΒ' ἑκατονταετηρίδα. Περιλαμβάνει τὴν εἰς τὰς πράξεις Ἑρμηνείαν ἐν Ὀμιλίαις Ν', ὧν λείπει τὸ πλεῖστον τῆς Α'. καὶ αἱ τελευταῖαι δύο.

ΣΤ'. Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου. — Τεύχος ἐν φύλλῳ ἐπὶ λαμπρᾶς περγαμινῆς κεκαλλιγραφημένον ὑπ' ἀνδρὸς λογίου. Αἱ ἐπιγραφαὶ πάντων τῶν Λόγων, ὡς περὶ δὴ καὶ τῆς ἀρχῆς καὶ τῶν περιόδων οἱ κεφαλαῖοι ἀρκτικά χαρακτῆρες εἰσι χρυσογραφεῖς, ἐξαιρετικῶς δεξιώτατα. Ἔστι δὲ γεγραμμένον, καθὰ τεμαϊρούμεθα, περὶ τὴν Ι'. ἑκατονταετηρίδα, καὶ σύγκειται ἐκ φύλλων 346. Ἐν τῷ προτεταγμένῳ δὲ πίνακι τῶν περιεχομένων ἐκτίθησιν ὁ ἀντιγραφεὺς ἐξήγησιν τῶν ἐπὶ τῆς ὄρας φερομένων κριτικῶν σημείων. Οὔτοι δὲ οἱ Λόγοι τοῦ Θεοῦ Πατρὸς εὑρήνται ἐν αὐτῷ· α') Εἰς τὸ Πάσχα καὶ εἰς τὴν βραδύτητα· β') Ἀπολογητικὸς τῆς εἰς Πόντον φυγῆς ἔνεκεν καὶ ἄλλοις ἐπανόδου ἔκειθεν μετὰ τὴν τοῦ

1) Ἱστορ. Α', ἐδ, σελ. 67 Βο.η — Πρβλ. καὶ Νικηφορ. Γρηγορ. Ζ', ζ, σελ. 147. Paris, καὶ Γ. Παχυμ. Δ', ζ, σελ. 198 Bon.

πρεσβυτέρου χειροτονίαν, ἐν ᾧ τῆς Ἰησῦνης ἐπάγγελμα, καὶ ὁποῖον εἶναι δεῖ τὸν ἐπίσκοπον γ' ὅς τοὺς καλέσαντας ἐν τῇ ἀρχῇ καὶ μὴ ἀπαντήσαντας μετὰ τὸν ἑξῆς ἐν τῷ Πάτῃ· δ') Εἰς Καισάριον τὸν ἀδελφὸν ἐπιτάφιος· εἰς τὴν δελφὴν αὐτοῦ Γοργονίαν ἐπιτάφιος· ζ') Εἰρηνικὸς πρῶτος τῆ ὥσει τῶν μοναζόντων· ζ') Εἰρηνικὸς Β', εἰς τὴν σύμβασιμὴν τὰ στάσις ἐποιήσαμεθα οἱ ἑξῆς· η') Ἀπολογητικὸς εἰς τὸν πατῆρα Γρηγόριον συμπάρωντος αὐτῷ Βασιλείου, ἡνίκα ἐπίσκοπος χειροτονη Σασίμων· θ') Ἀπολογητικὸς εἰς τοὺς αὐτοὺς μετὰ τὴν θάνατον ἢς φυγῆς· ι') Εἰς Γρηγόριον τὸν ἀδελφὸν Βασιλείου ἐπίσκοπος μετὰ τὴν χειροτονίαν· ια') Εἰς ἑαυτὸν καὶ τὸν γέροντα· ιβ') Εἰς τὰ πᾶσι σιπῶντα διὰ τὴν πληγὴν τῆς χαλᾶς· ιγ') Ἐπιτάφιος εἰς πατέρα ἐπαρουσία Βασιλείου· ιδ') Εἰς τοὺς λόγους καὶ εἰς τὸν ἑξῆς· ιε') Ἐπὶ τοὺς πολιτευομένους ἀγαπῶντας καὶ τὸν ἄρχοντα ὄργιων· ις') Εἰς Βασιλείου ἐπιτάφιος· ιζ') Περὶ πτωχοτροφίας· ιη') Ἀναστάσιος ἐπίσκοπος Ἀλεξανδρείας, λεχθεὶς ἐν Κωνσταντινου· θ') Ἐς Κυπριανὸν λεχθεὶς ὁμοίως· κ') Εἰς τοὺς Μακκαβαίους, λεχθεὶς ὁμοίως· κα') Εἰς Ἡρώνα τὸν φιλόσοφον ἐκ τῆς ἐξορίας ἐπανεστῆς, λεχθεὶς ὁμοίως· κβ') Πρὸς τὸν κατάπλουον εἰς τοὺς ἀπ' Αἰγύπτου ἐπιδημίας, λεχθεὶς ὁμοίως· κγ') Περὶ δόγματος καὶ καταστάσεως πικρῶν σχεδισθεὶς, λεχθεὶς ὁμοίως· κδ') Πρὸς Εὐνομιανὸς πραεῖς, ἡ ὅπου παντὸς περὶ Θεοῦ διαλεγέσθαι ἢ πάντοτε, λεχθεὶς ὁμοίως· Περὶ Θεολόγου, λεχθεὶς ἐν Κωνσταντινουπόλει.

Καὶ ταῦτα μὲν ἐν ἀποσπάσματι συμπληρῶσι περὶ τινῶν χειρογράφων, ἀποκειμένων ἐν τῇ βιβλίῳ τῆς ἐν Κύρῳ Ἱερᾶς Μονῆς τῆς Μαχαίρας.

ΧΡ. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ.

ΑΙ ΠΛΗΓΑΙ Τῆ ΚΟΣΜΟΥ

(Συνέχεια καὶ τέλος προη. ἀριθμ.).

Ὁδυνηρὰ ἀφῆγησις τῶν ἐπιδημιῶν.

Τῷ 1664 φοβερὰ πανώλης ἐν Λονδίῳ περιγενομένη ὑπὸ τοῦ Λεωφόρου ἀπέθανον 68,596. Ἰσάριθμοι περὶ πόλεως κατὰ τὸ ἐπόμενον ἔτος.

Τῷ 1699 φοβερὰ καταστροφὴ ἐρίου πυρετοῦ ἐν Φιλαδελφείᾳ· θάνατοι 1700.

Τῷ 1720 ἡ πανώλης μετεβίβασθ' Ἀνατλής εἰς Μασσαλίαν· ἐν τὸς ἑπτὰ ἐβδομάδων 60,000 θάνατοι.

Τῷ 1732 τὴν Κούβαν ἐλυμαίνετο κίτρινος πυρετός.

Τῷ 1739 ὁ λευκὸς πληθυσμὸς ἐξῆλθ' ἐν Ἰαμαϊκῇ ἐκ κιτρίνου πυρετοῦ.

Τῷ 1745 γενικὸς κίτρινος πυρετὸς ἐπὶ τὰς δυτικὰς Ἰνδίας· θάνατοι κατὰ χιλιάδας.

Αἱ δωδεκαετῆς ἐπιδημίαι τοῦ 1758, 781 ἐσημειώθησαν ὑπὸ διαφόρων ἱατρικῶν συγγραφέων.

Τῷ 1762 φοβερὰ καταστροφὴ ὑπὸ τοῦ πυρετοῦ ἐν Φιλαδελφείᾳ.

Τῷ 1773 τρομερὸς λοιμὸς ἐν εἴδει καὶ ἐν Περσίᾳ· ἐν Βασόρᾳ ἀπέθανον 80,000.

Τῷ 1774 φοβερὰ ἐπίσκηψεν τῆς ἐπὶ τὴν Ἰνδικῇ. Ἐκατομμύρια ἀπέθανον.

Τῷ 1778 ἐγένοντο 170,000 θάνατοι ἐν Κων/πόλει ἐν τὸς 18 ἐβδομάδων.

Τῷ 1781 ὕγιεις ἐπιπτον κατὰ δωδεκαετῆς· ἑκατομμύρια ἀπέθανον ἐν Ἰνδικῇ.

Τῷ 1792 ἡ Νέα Ἰόρκη κατεστράφη ὑπὸ τοῦ κιτρίνου πυρετοῦ. Λιτανεῖαι ἐτελοῦντο πανταχοῦ πρὸς ἐξιλέωσιν τοῦ θύου.

Τῷ 1792 μεγάλη πανώλης ἐν Αἰγύπτῳ· ἐν τὸς ἑξαμῆνου ἀπέθανον 800,000 προσώπων.

Τῷ 1796 δερματικὴ ἐπιδημία ἐν Ἰταλίᾳ καὶ Σικελίᾳ· πολλὰ αὐτοκτονία συνεπέα τῆς τάλαιπωρίας.

Τῷ 1789 πανώλης καθ' ὅλην τὴν Ἀνατολήν καὶ Ἀφρικῇ· ἐν Φεβρουαρίῳ 247,000 θάνατοι.

Τῷ 1800 ἡ πανώλης ἐνέσκηψεν ἐν Μαρόκῳ· ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ ἀπέθανον 1968.

Τῷ 1802 τὸν πληθυσμὸν τῆς Φιλαδελφείας κατέστρεψε κίτρινος πυρετός.

Τῷ 1803 ὁ λευκὸς κίτρινος πυρετὸς μετεδόθη εἰς Ἰσπανίαν ἐκ τῶν Δυτικῶν Ἰνδιῶν.

Τῷ 1804 ἡ εὐλογία ἐγενικεύθη ἐν τῇ κεντρικῇ Ἀφρικῇ, μεταδοθεῖσα ὑπὸ ἐμπορευομένων. Τὸ αὐτὸ ἔτος κολλητικὸν νόσημα ἠρῆμωσε τὴν Ἰσπανίαν καὶ ἐξηφάνισε τὸν πληθυσμὸν τῆς Γιβραλτάρης. Τὸ αὐτὸ ἔτος κίτρινος πυρετὸς ἐδεκάτισε τὴν φρουρὰν τῆς Γιβραλτάρης.

Τῷ 1812 ἀπέθανον ἐν Κων/πόλει ἐν τὸς 13 ἐβδομάδων 144,000 προσώπων ἐκ Χολέρας.

Τῷ 1815 ὁ Μαυρίτιος ἀπώλεσε τὸ 1/1 τοῦ πληθυσμοῦ ἐκ κιτρίνου πυρετοῦ.

Τῷ 1817 Ἰνδικὴ χολέρα ἐπλήρωσε τὰς λεωφόρους ἐκ σωμάτων τῶν φευγόντων.

Τῷ 1817 ἡ ἐν Βεγγάλῃ ἐπιδημία ἀσιατικῆς χολέρας ἐξηπλώθη ἐν Ἰνδικῇ.

Τῷ 1817 φοβερὰ χολέρα ἐπέσκηψεν ἐν Βασόρᾳ· ἐν τὸς δεκαπενθημέρου 8,000 θανάτων.

Τῷ 1817 χολέρα ἐν Καλκούτῃ· ἀπέθανον 70,000 προσκυνητῶν.

Τῷ 1819 τὰ Γάδεира ἐλυμαίνετο κίτρινος πυρετός.

Τῷ 1828 ἐλυμαίνετο τὴν Γιβραλτάρην ἡ ἐπιδημία τοῦ μέλανος ἐμέτου ὡς καὶ ὁ κίτρινος πυρετός.

Τῷ 1828 ἐν Ρωσίᾳ ἀπέθανον μόνον τὸ θέρους 300,000 ἐκ χολέρας.

Τῷ 1830 χολέρα ἐξηφάνισεν ἐν Ρωσίᾳ τὸν πληθυσμὸν ὀλοκλήρων κυβερνηῶν· τὸ αὐτὸ ἔτος χολέρα ἐπεκράτει κατὰ τὴν πολωνικὴν ἐπαναστάσιν· ἀμφότεροι οἱ ἐμπόλεμοι στρατοὶ σχεδὸν ἐξηφανίσθησαν.

Τῷ 1831 χολέρα ἐν Γερμανίᾳ προκάλεσε τὸν θάνατον 900,000 ψυχῶν. Ἡ κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος πρώτη ἐν Εὐρώπῃ ἐπιδημία τῆς χολέρας διήρκεσεν ἐπὶ ἑπτὰ ἔτη.

Τῷ 1832 ἐγένετο ὁ πρῶτος ἐκ χολέρας θάνατος ἐν Κιουβέκ τῆς Ἀμερικῆς. Κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος ἡ νόσος ἐπέζεταθῆ καὶ εἰς Νέαν Ἰόρκην καὶ ἀλλαχοῦ ἡ Σκωτία δὲ καὶ ἡ Ἰρλανδία φοβερὸν ὑπέστησεν ὄλεθρον.

Τῷ 1832 φοβερὰ ἐκ χολέρας καταστροφὴ ἐν Εὐρώπῃ· ἐν Παρισίοις ἐγένοντο 18,000 θάνατοι· τὸ αὐτὸ ἔτος ἐν Νέᾳ Ὀρλεάνῃ 6,000 θάνατοι ἐκ χολέρας.

Ἡ τῷ 1847 ἐνέσκηψεν τὸ δεύτερον ἐν Εὐρώπῃ χολερικὴ ἐπιδημία διήρκεσεν ἐπτακαίδεκα ἔτη.

Τῷ 1847 κίτρινος πυρετὸς ἐν Νέᾳ Ἀυρηλία ἐξηφάνισε 2350 ψυχὰς 30,000 κρούσματα.

Τῷ 1848 ἀπέθανον ἐν Ἀγγλίᾳ ἐκ χολέρας ἐν τὸς ἑξαμῆνου 52,293.

Τῷ 1849 ἀπέθανον ἐν Λονδίῳ μόνον 13,161, ἐν ὅλῃ δὲ τῇ Ἀγγλίᾳ 121,000. Καὶ ἐν Οὐγγαρίᾳ μεγάλην ἐποίησαν θραῦσιν παρὰ τῷ στρατῷ κατὰ τὴν ἐπαναστάσιν.

Τῷ 1853 ἡ Νέα Ἀυρηλία προσεβλήθη ὑπὸ κιτρίνου πυρετοῦ· 7848 θάνατοι.

Τῷ 1854 ἀπέθανον μόνον κατὰ τὸ θέρους ἐν Ἀγγλίᾳ ἐκ Χολέρας 20,090 πρόσωπα. Κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος προσεβλήθησαν ἐν Βάρνη οἱ σύμμαχοι στρατοὶ Ἀγγλίας, Γαλλίας καὶ Τουρκίας.

Τῷ 1854 ἐλυμαίνετο ἡ χολέρα τὴν Ἰταλίαν καὶ Σικελίαν ἐν Νεαπόλει μόνον ἀπέθινον 10,000 ἄτομα.

Τῷ 1858 ἀπέθανον ἐκ κιτρίνου πυρετοῦ ἐν Νέᾳ Ἀυρηλία 4845.

Τῷ 1865 καὶ 1866 ἡ χολέρα ἐλυμαίνετο τὴν Γαλλίαν, Ἰσπανίαν καὶ Ἰταλίαν.

Τῷ 1865 ἐν Ἀλεξανδρείᾳ 11,000 θάνατοι ἐν τὸς 6 ἐβδομάδων ἐκ χολέρας. Ἐξηπλώθη καὶ εἰς τὰς ἀκτὰς τῆς Μεσογείου ἐν γένει.

Τῷ 1865 ἀπέθανον ἐν Κων/πόλει ἐκ χολέρας ὑπὲρ τὰς 50,000 ἐν τὸς τριῶν μηνῶν.

Ἡ τρίτη ἐν Εὐρώπῃ χολερικὴ ἐπιδημία (1865) διήρκεσεν ἐπὶ δεκαετίαν.

Τῷ 1866 ἐφωμόθη ἐν τοῖς λιμέσι τῆς νοτίου Ἀγγλίας ἡ κάθαρσις ἐνεκα τῆς χολέρας, διεθνὲς δὲ συνεκροτήθη συνέδριον ἐν Κων/πόλει πρὸς λήψιν ἀρμολίων ἐτρων.

Τῷ 1866 ἐν Νεαπόλει ἀπέθανον ἐκ χολέρας 53,000 ψυχῶν. Τὸ ἐπόμενον ἔτος ἡ νόσος ἐλυμαίνεται τὴν Ρώμην, Νεάπολιν, Σικελίαν καὶ Ἰσπανίαν· ἐν Ρώμῃ μάλιστα ἐπεκράτει καὶ πανώλης.

Τῷ 1871 ἐν Βουερός Ἄδρες 26,000 θανάτων ἐντός 11 ἐβδομαῶδων ἐκ κίτρινου πυρετοῦ.

Τῷ 1873 χιλιάδες θανάτων ἐκ χολέρας ἐν Βιέννῃ καὶ ταῖς Ἠνωμέναις Πολιτείαις.

Τῷ 1877 ἰλαρὰ ἐνέσκηψε παρὰ τῷ ρωσικῷ στρατῷ τοῦ Δουναβέως 10,000 θάνατοι.

Τῷ 1878 μέλας ἔμετος ἐν Νέῃ Αὐρηλίᾳ 3,977 θάνατοι.

Τῷ 1878 ἡ Μέμπρις σχεδὸν ἠρημώθη ὑπὸ κίτρινου πυρετοῦ· 5,160 θάνατοι.

Τῷ 1878 κίτρινος πυρετὸς ὑπῆρξε ἐν γένει ἐν τοῖς νοτίοις τῶν Ἠνωμένων Πολιτειῶν· θάνατοι ἐν ὅλῳ 14,809.

Τῷ 1885 ἡ χολέρα ἐξηράνισεν 100,000 προσώπων ἐν Ἰταλίᾳ μόνον.

Ἡ χολέρα οὐδέποτε διέβη τὸν εἰρηνικόν.

Ἡ Ἰνδικὴ χολέρα ἀκολουθεῖ τὰς διὰ Παρσίας καὶ Ἀραβίας ὁδοὺς τῶν συνοριῶν.

Ἐν Βουβιάῃ ὑπάρχουσιν 94 ἱερά τῶν προσκυνητῶν καὶ 94 χολερικά κέντρα.

Ἀληθὴς ἀσιατικὴ χολέρα πάντοτε προέρχεται ἐκ τῆς Ἰνδικῆς καὶ χωρεῖ πρὸς τὴν δύσιν.

Τὰ διάστημα χολερικά ἔτη ἐν Ἰνδικῇ ἦσαν τὰ 1756, 1768, 1780, 1792, 1804, 1816, 1828, 1840, 1852, 1864, 1876 καὶ 1888.

Ἡ ΩΡΑ ΤΗΣ ΠΡΟΣΕΥΧΗΣ

Τὸ πᾶν καλύπτει τῆς νυκτός ὁ μελανὸς μανδύας,
τὰ πάντα ἠρεμοῦσι·
πλὴν τὰ αἰσθήματα διγίν δὲν ἔχουν τῆς καρδίας·
ὅτε τὰ πάντα διωποῦν πάλιν αὐταὶ λαλοῦσι.

Πάλιν λαλοῦν· τὸ ζοφερὸν ἐκεῖνο μεγαλεῖον
νυκτερινῆς γαλήνης,
ψελλίζει ἐν μυστήριον εἰς τὴν ψυχὴν μας θεῖον·
ὦ, εἶναι ὄρα προσφιλῆς ἢ νύξ παλῶν ἁγίων,
κρύβιος ὄρα προσευχῆς καὶ ἐλεημοσύνης·

Ἰδέ, τὰ ἄστρα λάμπουσιν ἐπάνω ὡς σπινθήρες
οὗς ἔρριψαν αἱ ζεῖδωροι τοῦ Ποιμποῦ μας χεῖρας
ἀπὸ τὸ πῦρ τῆς θείας Του στοργῆς· νομίζεις ὅτι
ὁ βλέπει μόνος κάλλιον ὁ Πλάστης εἰς τὰ σκότει·
τὸ βλέμμα Του τὰ ἄγρυπνον χροῖαν φωτὸς δὲν ἔχει
καὶ τοῦ φωτὸς ταχύτερον τὰ πάντα περιτρέχει.
Ἰδέ· λαλοῦν οἱ ρύακες καὶ τὰ νηὶ μύρον χύνουν·
μῖαν εὐχὴν πρὸς τὸν Θεὸν κ' ἐκεῖνα ἀπευθύνουν.

Ἀνυψομένην, ὦ Θεέ, πρὸς τ' ἀγρυποῦν Σοὶ δῶμα·
τὴν προσευχὴν ἐπάκουε τῶν ἀσθενῶν πλασμάτων,
πρὸς Σέ, ὡς φάρον, τῆς ψυχῆς ἐν σκότει βλέπει τ' ὄμμα.
Σὺ μόνος εἶσαι ἡ ἰσχὺς, Θεέ, τῶν ἀδυνάτων.

Ἔ, δὸς εἰς τὸν πλανώμενον, Θεέ, καρδίας ῥῆμιν
καὶ εἰς τὸν ἀμαρτήσαντα εἰρήνην καὶ συγγνώμην·
δὸς εἰς τὴν Ἠθὴν ὄνειρα, δὸς ἕπνον εἰς τὸ βέθος,
δὸς ἄρωμα ἀγνόητος εἰς παρθενίας κρίνα,
εἰς τὸν ἀθλοῦντα μάργυρα ἀγιοσύνης στέφος,
εἰς τὸν πονοῦντα βάλαμον, εἰς τὸν τυφλὸν ἀτίνα.

φιλίαν δὸς εἰς τοὺς φρούρους τοὺς νεκροὺς γαλήνην,
κ' εἰς τὸν ὀδίτην τ' νυκτὸς φάρον τὴν δελήνην·
δὸς ἄρτον εἰς τὸν ἰντα, τὸρφανὸν μιτῆρα,
εἰς τοῦ πλουσίου τ' ψυχὴν ὡς ἐλλέους πόνον,
εἰς τῆς ζωῆς τὸ πάγος τὸ βλακικὸν ἀστῆρα,
δὸς ἕσμα εἰς τὴν φωνὴν τοῦ Σοὶ ζητῶ μόνον.

R. A. P.

Ο ΑΔΕΛΦΟΣ Η Η ΑΔΕΛΦΗ

Ἐκ πάντων τῶν μετέων θημάτων, τὸ λεπτότερον ἴσως
εἶνε τὸ τοῦ ἀδελφοῦ καὶ τῆς ἀφῆς.

Ἡ ἀγάπη τῆς ἀφῆς πρὸς τὸν ἀδελφὸν ἀποτελεῖ εἶδος τι
ἀορίστου σεβασμοῦ πρὸς τὴν ὑψηλὴν τῆς ἰσχύος καὶ τοῦ λογικοῦ,
ἀλλὰ σεβασμοῦ μὴ τυνοδομεῖ ὑπὸ τοῦ καθηκόντος τῆς ὑπα-
κοῆς οὐδὲ ὑπὸ τοῦ φόβου τῆς φοβῆς· σεβασμοῦ, μὴ ἐξου-
πελεστικοῦ ἐπομένως καὶ μὴ προκαλοῦντος τὴν ἐξέγερσιν τῆς
φυσικῆς ἀνεξαρτησίας. Ἦνε ἀσμός ἀντικεινὸς αἰσθημάτων
ἰσότητος, εἶνε σεβασμὸς μιγαχίας, ἀλλ' ἀγάπης θερμῆς,
ἀκραφνοῦς, σφοδρῆς, εἰς τὴν ἡδία παραδίδοται ἄνευ ἐπιφυλά-
ξεως. Εἶνε ἀγάπη πλήρης ὀφους καὶ ἀφελείας, τῶσφ ἀγνή-
σφ καὶ θερμῆ. Ἐ τοῦ ἀδελφοῦ ἀδελφικὸν αἰσθημα εἶναι ἐν-
στικτὸν προστασίας, ἀλλ' ἀνεκδοτικῶς, ἄνευ κυριαρχικῆς
ιδέας, ἄνευ εὐθύνης. Εἰς τοῦ ἔνεκα αἰσθημα εὐγενές, χά-
ριεν, τρυφερόν, μὴ περιλαμβανόμενον καὶ τύφους, ἀτίνα συνή-
θως συμπρομαρτυροῦσιν εἰς τὸ τρικόν αἰσθημα.

Ἡ ἀγάπη τοῦ ἀδελφοῦ καὶ τῆς ἀδελφῆς εἶναι πᾶν ὅ,τι θελ-
κτικόν, ὑφίσταται ἐν τῷ κόσμῳ ὅ,τι λεπτιὸν ὑπάρχει ἐν ταῖς
σχέσεσι τῶν δύο φύλων ἕνωτικῶς πρὸς πᾶν ὅ,τι εἶνε ἡκιστα
ἀγνόν καὶ ἡκιστα ἀφελές.

Τὸ πρόσωπον τοῦ ἀδελφοῦ ἀπέχει πρὸς τὸ τοῦ πατρὸς, τὸ
τῆς ἀδελφῆς πρὸς τὸ τοῦ μητρὸς.

Ὁ ἀδελφὸς εἶνε πῶς λογικόν, ἀλλ' οὐχὶ τὸ σοβαρόν,
τὸ αὐστηρὸν λογικόν, ὑπερέπτεται, ὡς ἀπειλεῖ, ὡς ἐπι-
τιμᾶ, δὲν εἶνε τὸ ψυχολογικῆς πείρας. Εἶνε λογικὸν ἐπιει-
κὲς καὶ περιποιητικόν εἰς λογικὸν τῆς νεότητος, ἥτις τό-
σσην ἐπιτροπὴν ἐξασκεῖ ἐπὶ τῆς ἡλικίας.

Ἡ ἀδελφὴ εἶνε ἡσυχία, οὐχὶ ἡ σοβαρὰ, ἡ ἐμπνεύουσα
φύβον καὶ ἡ ἐπιβλητὴ στήν τῆς μητρὸς. Εἶνε ἀγάπη χα-
ρίεσσα, οἰκεία, καὶ ἀκαρῶν. Ἡ ἀνατροφή τοῦ ἀδελφοῦ καὶ
τῆς ἀδελφῆς συμπληροῦνται ἐπὶ τῶν φιλοστόργων, ἀφελῶν, πλή-
ρους ἀγάπης καὶ εὐταπεινῶν μπουλων τοῦ μὲν πρὸς τὸν δέ.

Ὁ ἀδελφὸς καὶ ἡ ἀδελφὴ ἠρημίζουσιν ἐπίσης καὶ ὡς διὰ
μεσα ὁ μὲν διὰ τὸν δέ τοῖς γονεῦσιν αὐτῶν. Ἀναφέεται
αἰφνης ἑλαφρὰ εἰς τὸν γατρός καὶ γονέων; Ὁ υἱὸς πα-
ρεμβάλλεται ὡς ὡς ὡς αὐτοῦ, ὡς παρὰ τῶν γονέων
ἐπιτύχη ἐπιείκειαν καὶ ἀγαθὴν τὴν κόρη εἰς τὴν πειθῶ
καὶ τὴν εὐπειθειαν. Οὐδέ γένοιτο ποτὲ ἀφορμὴ πατρικῆς
δυσχερεσίας; Παρεβάλλει ἡ ἀδελφὴ, ὡς καταπραῖνη τὴν
ὀργὴν τοῦ πατρὸς, καὶ τὴν δυσχερεσίαν, ἐπενέγκη τὴν
εἰρήνην καὶ ἐπιτύχη πατριτικῶν μὲν τὴν μεταμέλειαν, τοῦ
πατρὸς δὲ τὴν συγγνώμην.

PAUL JANET,

(Κατὰ μετάφρασιν)

(τοῦ Πανακαδημίου).

Ο ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ
ΧΡΥΣΟΘΗΣ ΙΩΑΝΝΙΔΗΣ.

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠ. ΦΕΙΟΥ ΝΕΟΛΟΓΟΥ.

11513